DR. JOSEF SCHEINER: SOKOLSKÁ VÝPRAVA DO AMERIKY R. 1909.

PRAHA 1910.
TISKL DR. ED. GRÉGR A SYN. – NÁKLADEM SOKOLA PRAŽSKÉHO.

SOKOLSKÁ VÝPRAVA DO AMERIKY R. 1909.

NAPSAL

DR. JOSEF SCHEINER,

STAROSTA ČESKÉ OBCE SOKOLSKÉ.

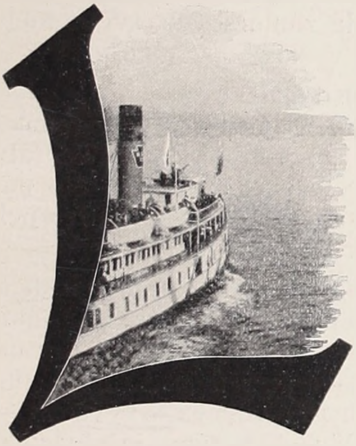
ZVLÁŠTNÍ OTISK Z ČASOPISU „SOKOL“.

TISKEM KNIHTISKÁRNY DRA ED. GRÉGRA A SYNA. — NÁKLADEM VLASTNÍM.
PRAHA 1910.

VĚNOVÁNO

ČESKÉMU LIDU V AMERICE.

ÚVOD.

Listy dějin sokolských vyplněny opět významným, krásným činem. To, o čem dříve zajisté v řadách sokolských ani zdáti se nemohlo, co jindy bylo čirou nemožností považováno, vypravení čety sokolské za moře, v daleké končiny americké, stalo se skutkem a náleží dnes již minulosti. Podnik tento, na který zprvu hleděno jako na pouhou odplatu četných návštěv bratří zámořských a zájezdů jich k sletům našim, stal se významným a důležitým činem, jímž Česká Obec naše Sokolská na vzdory předsudkům zastaralým zahájila vážnou, pro všechen lid náš důležitou činnost směřující k utužení svazu s rodáky našimi za okeánem a k vzpružení práce ku záchraně tohoto úlomku národa našeho.

Mnoho, mnoho uplynulo již času, co ze zemí našich započal silný odtok výstěhovalecký, co nesčetné zástupy českých lidí jaly se opouštěti chaty své a role, aby hledaly v cizině záchrany a živo-

bytí, mluví se již o celém millionu českých duší, jež takto z vlastí našich unikly v cizé světy a přec dosud tak málo pozornosti bylo věnováno těmto dobrovolným exulantům, žijícím daleko, daleko od bratří svých a sester — za mořem nedohledným.

Než i přes tuto nevšímavost naši pronikly zprávy a známky zdatného života rodáků našich amerických, jich věrné oddanosti k svému národu, jich účinné práce o zachování své národní individuality a brzy mohli jsme i zdraviti v středu svém zástupce českých Sokolů zámořských, světlé ideje Tyršovy a Fügnerovy v Nový Svět nesoucí.

Avšak — vzdálenosti daleké, aspoň dle zdání našeho, stále zatlačovaly zájem o osudy rodáků našich, vlastní zápasy naše a boje málo dopřály nám času starati se o vystěhovalé, a tak tito ponecháváni sami sobě, svému osudu, ač počet jich tvoří dnes již vážné procento celého národa.

Na konec spřáteleno se se smutnou myšlenkou, jež všude i v Americe hlásána, že tento úlomek národa našeho jest odsouzen k zaniknutí v cizí záplavě, že ztráta jeho jest neodvratna a tím lhostejnost naše k němu zdůvodněna a zvýšena — bez ohledu na těžkou, hlubokou ránu, jež by znamenalo toto vyříznutí velké části z těla našeho národního.

Kdyby tomu i tak býti mělo, nebyla by lhostejnost ta omluvitelnou, naopak, naše čest a zájem nejbližší káže nám přísně, abychom vynaložili vše, vše, na odvrácení zkázy té a s úsilím nevyčerpatelným pečovali o záchranu lidu svého a zachování jeho i na další věky původu svému.

Tu všechna lamentace a nářky musí jíti stranou, tu umlčeti se musí ti prorokové falešní a zbabělí zrádcové, vedoucí lid český přímo do propasti záhuby, tu třeba nastoupiti cestu přímou k stykům těsným, jež připnouti mají mysle a srdce

ČLENOVÉ SOKOLSKÉ VÝPRAVY DO AMERIKY NA LODI.

rodáků našich k životu českému ve vlasti a tak spjati jich osudy s osudy národa našeho.

To tanulo nám na mysli, když odhodlali jsme se k návštěvě Sokolstva amerického a chystali výpravu za okeán, od jejíhož zdaru a úspěchu mnoho, mnoho očekáváno.

»Příští události znamenati budou významnou epochu v historii Sokolstva a zástupci Č. O. S. nepochybně dočkají se zde dalekosáhlých výsledků, jež ještě před nedávnem byly považovány za nemožné. Duch sokolské solidarity, jenž nabádá ku spojení všech sil ve Slovanském Sokolstvu vůbec a v českém Sokolstvu zvláště, pronikl již na všech stranách a všestranná ochota kruhů interesovaných budí nejkrásnější naděje. Slovanskému Sokolstvu nadchází nová éra, velká éra největšího rozmachu sokolské síly.

Vážné jsou tedy úkoly a cíle americké výpravy České Obce Sokolské. Sokolové nejedou do Ameriky, aby jen opláceli americké návštěvy v Čechách, aby vítězili v závodech nad borci americkými, nebo aby vystupovali tam jako apoštolové, kteří jen mluví a káží, Sokolové také nikdy nedopustí, aby jejich účast na slavnostech Amerických a jich pobyt mezi krajany zvrhl se ve skvělou sice, ale mělkou manifestaci, která by dodávala jen lesku slavnostem a banketům, ale oni vedeni jsou vznešenějším cílem a vyšší ideou — proniknouti mezi lid, pojednati s ním o věcech českých i sokolských, navázati styky co nejbratrštější, získat bohatého i chudého Čecha pro velikou ideu československou i sokolskou, otevříti mu svoje srdce i svoji duši. Toť úkol a cíl výpravy sokolské!«

Tak toužil zpravodaj Č. O. S., zasílaje poslední nám pozdrav na cestu a hrstka naše, které tak vážný úkol byl připadl, hleděla zajisté ze všech sil úkolu tomu dostáti. Pravda, že nám v cestu se stavěly rozhárané poměry v českém lidu, najmě v Chicagu, které především v Sokolstvu vyvolávají tuhé zápasy a boje, než — co v daných poměrech nám možno bylo, učiněno. — Kéž pokus námi učiněný jest následován dalšími, ve prospěch společné naší věci české. Na zdar!

Dr. Jos. Scheiner.

V Praze, v září r. 1910.

* *
*

Vyhovuje pozvání Národní Jednoty sokolské v Americe usnesl se výbor České Obce Sokolské vyslati k sjezdu Sokolstva Amerického do Chicagav srpnu r. 1909 svolanému své zástupce. Jádrem výpravy mělo býti vzorné družstvo, četa vybraných cvičenců, kteří měli podati ukázky vyspělosti naší na poli tělesné výchovy a tak zdůrazniti důležitost sokolské snahy mezi krajany zámořskými na podporu a vzpruhu práce jednot sokolských v Americe působících. I vypraveno poselstvo, jemuž v čelo postaven starosta Č. O. S. br. Dr. J. Scheiner a zástupce jeho, člen výboru Č. O. S., br. Dr. Novotný; do družstva cvičenců pak závodem vybráni vedle vůdčího br. Fr. Erbena, cvičitele Č. O. S., bratří: Josef Czada, zlatotepec, cvičitel Sokola Pražského, Karel Starý, strojník, náčelník Sokola v Poděbradech, Fr. Machovský, strojník, náčelník Sokola v Ml. Boleslavi, MUC. Fr. Mráček, cvičitel Sokola Pražského, a Ferd. Šteiner, učitel tělocviku a cvičitel Sokola Plzeňského.

Kromě vyslanců Č. O. S. přidružili se k výpravě tito členové jednot sokolských: Dr. Jan Čapek, advokát v Brně, Em. Čermák, velkoobchodník v Brně, Max Dvořák, obchodník v Praze, Frant. Horák, továrník strojů v Lomnici n. Pop., Jos. Dolejška, hostinský v Praze, Václav Klofáč, zemský a říšský poslanec v Praze, Miroslav Jirsák, úředník Zemské Banky v Praze a náčelník Sokola na Král. Vinohradech, Jos. Osvald, profesor v Příbrami a náměstek náčelníka sokolské župy Jeronymovy, Jan Pátek, vrchní ředitel Ústřední banky českých spořitelen v Praze, Jos. Petřík, inžinýr a profesor na vysoké škole technické v Praze, Fr. Sander, architekt a profesor na vyšší prům. škole v Praze, MUDr. Šimsa, lékař, majitel sanatoria v Krči u Prahy.

Družstvu naduvedenému bylo dříve projíti pernou zkoušku ohněm na závodech mezinárodních v Luxemburku, v niž čestně obstálo, strhnuvši na se po krutém zápasu druhou cenu mezi šesti soupeři. Zprvu ustanoveno, že družstvo to súčastní se i závodů sokolských v Chicagu, ale volba cvičení závodních i program předzávodní, na fysické síly jednotlivců tak velký nárok činící, vedl technický odbor k tomu, že od účasti na závodech chicagských upuštěno. Vítězný věnec luxemburský zajisté že je uchránil před možnou výčitkou slabosti.

I.

Okeanem k Novému Světu.

Česká družina rozloučivši se tklivě na nádraží luxemburském s br. Vaníčkem, Havlem a Očenáškem, odjela o půlnoci, aby přes Mety spěla dále do Paříže a odtud do Cherbourgu, kdež měla se naloditi ku plavbě do Ameriky. Po jednodenním pobytu v Paříži, kdež jim staří přátelé p. Avoiron a p. Prevost byli ochotnými druhy, vsednuli dne 3. srpna do zvláštního vlaku, které severoněmecký Lloyd pořádá do Cherbourgu, kamž po šestihodinné jízdě krásným žírným krajem francouzským, přes Cannes, dorazili večer o 6. hodině. Město dosud tonulo ve slavnostní výzdobě, kterou vítalo příjezd cara Mikuláše; na ulicích živo a rušno, břeh plný lázeňských hostí, kavárny a vinárny obsazeny námořníky všech zemí, hlučně se bavícími.

V přístavu kotví asi tucet torpedovek a dále v moři celý řetěz mohutných, šedých obrněnců, plovoucích to tvrzí, obsazených námořníky a vojskem až do špice stožáru. Přístavní parník přijímá cestující, aby je dopravil na loď v moři již kotvící, která má je dovézti ke břehům americkým. Vřelé pozdravy z domoviny čekají tu na českou družinu, telegrafická blahopřání závodníkům, ještě poslední pohled na pevninu a již plují v širé moře, jež je po osm dní má hostiti.

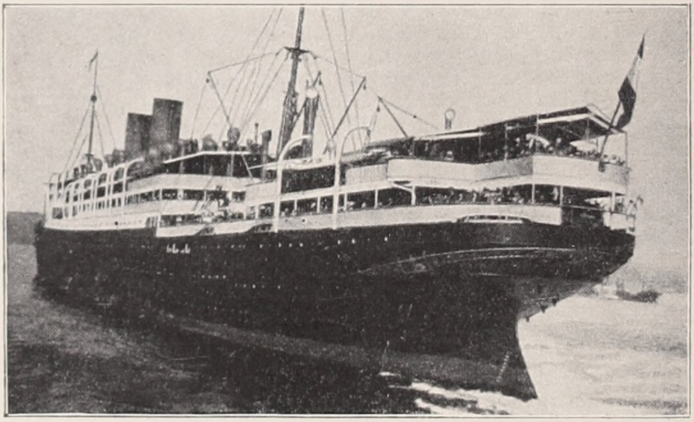
* * *

Pyšný, dvoušroubový parník »Princ Bedřich Vilém« tyčí se majestátně nad vody a očekává nové cestující, již tu přistupují. Jest to kolos mořský, nejmodernějšího typu, konající teprve jeden rok službu námořní a tentokráte po třinácté měří cestu přes Atlantický oceán. Jest zdélí 186·80 m. a zšíři 20·75 m. Do výšky měří 21·50 m., ponor jeho činí 8·84 m. Jest připraven pojmouti 558 cestujících v I. třídě, 338 v II. tř. a 786 v III. tř. mimo 461 mužů posádky, tedy celkem 2143 osob, celé to plující město. Nosnost jeho vypočtena na 5325 tun. Jest rozdělen na 9 oddělení, jež se dají jednotlivě tak uzavříti, že, je-li jedno oddělení ohroženo vodou, ostatní oddělení mohou dále plouti. Kolos ten ženc stroj o 14.000 koňských sil, jež jej mohou pohybovati rychlostí $16^1/_2$ míle. Při strojích těch jest zaměstnáno ne méně než 87 topičů.

Zařízení lodi jest moderní se svrchovaným přepychem. První třída jest pravým knížecím palácem s nádhernými ji-

delnami, kavárnou, salony pro dámy, pro kuřáky a pod. I druhá třída zařízena se vším komfortem. Elegantní dvě jídelny, salon pro dámy, restaurace, již naši překřtili ihned poetickým názvem »u Bucků«, čepuje po celý den mnichovské a t. zv. plzeňské, koupelny, fotografická dílna, krejčovna, žehlírna, vše je k disposici cestovatelům, kteří věru nemohou zde postrádati ničeho z blahobytu svého domácího.

Jakmile loď přístavní se přiblížila, zaznělo s paluby mnohohlasé »Na zdar«. Toť druzí účastníci výpravy, kteří v Bremách se nalodili a již prvého dne dostali křest silnou bouří v kanálu La Manche je překvapivší. Vedle nich na lodi je ještě více Čechů cestu do Ameriky podstupujících.

LODÍ PŘES OKEÁN.

Přijati na lodi, po rozčilujícím shánění ztracených zavazadel, jež později všechna na lodi nalezena, zabrali jsme své dosti pohodlné kabiny a již loď se hýbá a pluje hrdě v oceán. Jest v rukou jednoho z nejlepších kapitánů Lloydového podniku p. Grossa, roztomilého a srdečného námořníka, který, jakož i celé mužstvo, velice ochotně vůči nám jedná. Loď také po celou dobu plavby osvědčila se znamenitým plavidlem, i v největším vichru, kdy plachtoví se prohýbalo a přehazovalo s hlomozem a vlny vysoko šlehaly v její boky, plula klidně, bez otřesu, aniž by let svůj mírnila po rozbouřené hladině oceanu.

Byla to jedna z nejkrásnějších plaveb, jaké lze si mysliti.

Moře celkem klidné a jasné poskytovalo nádherný obraz stále se měnící, mohutný a úchvatný, před nímž člověk v údivu koří se velké, svaté přírodě. Vlny, hrající všemi barvami

od nejtemnějšího indiga do jasného azuru ztrácejí se daleko v obzoru, splývajíce v jedno s blankytem oblačným.

Svůdný to obraz, jenž vás magicky upoutává od rána do noci, takže zapomínáte na vše, co kolem se děje, nořice se zcela v tajemný ten život, plný síly a krásy. Občas objeví se na obzoru bod, jenž znenáhle projeví své tvary, jako plachetní neb šroubová loď, brázdící nekonečnou cestu oceánem. A zas jen vody na obzoru zdouvající se harmonicky — toť hruď oceánu hluboce si oddychující, brzy klidně, brzy v nervosním vzrušení — jaká nálada jej právě uchvátila.

Plavba utíká úžasně rychle; hodiny letí střelhbitě, ať již ležíte v sladké rozlenivělosti na židli, ať měříte kroky po chodbách paluby, aneb někde v ústraní se noříte v hru vln vás obklopujících. A ozve-li se nuda, jest tu společnost vaše, jež vás nenechá zahálet, hraje se v šachy, domino, házejí se motouzové obroučky na kůl i karty lípají se statečně ve všech možných způsobech. A již zvoní se k nějakému jídlu, ať to je ranní snídaně o 8. hodině, neb k obědu o 12. hodině, k svačině o 4. a k večeři o 6. hodině. Strava výborná a bez obmezení vše, co jídelní lístek má na pořadu, je ti k službám, kdybys ho i celý vyjedl. Bereš, co chceš a jak dlouho chceš. Mezi těmito jídly podává se o 10. hodině na palubě polévka a zákusky masité, rovněž o 10. hod. v noci čaj se zákusky. Jste zde věru jako na krmníku.

Při dobré chuti, jaká na moři při klidné plavbě vždy panuje, a bujném rozmaru plavba ovšem úžasně utíká.

Naši oddávají se požitkům těm s celou rozkoší. Hraje se, občas cvičí prostná a různosti, rokuje se, polemisuje, politisuje, večer pak zaznívá český zpěv, který nalézá vděčných posluchačů. Br. Čermák z Brna svým zvučným tenorem trží vavříny, zejména večer, kdy společnost se sejde »u Bucků«, jest tu plno Američanů a jich dam, kteří zbožně naslouchají a tleskají českým pěvcům.

A tak ani nevíme, že jsme nad propastmi vody, malá skořápka ve spoustách vod; loď bez záchvěvu nese se nad vlnami, zanechávajíc za sebou stříbrem zalitou širokou dráhu, splývající daleko, daleko na obzoru s mléčnou drahou hvězdnatého nebe. Vzduch vlažný, prosycený mořskými parami, plní hruď a duch váš stápí se s blahým pocitem ve velebném tom ovzduší, prostém sporů a svárů, prostém hněvu a zloby, prostém malicherností a protivenství, jež vás na zemi obklopují. Náhle přeruší velebné ticho to prostá, milá píseň česká, nese se po vlnách, zaniká v plachtoví a vyvolává v duši vaší vlahé vzpomínky na domov, na rodinu, přátely — — a voda kolem šumí, bije do boků lodi, stejnoměrně a bez oddechu, uspávajíc vás ve vzpomínkách drahých . . . . .

Program denní na lodi vystřídává občas koncert lodní kapely dosti slušné, jež koncertuje na palubě od 10—11 hod. a večer v salonech. Došla řada i na taneční zábavu, jež uspořádána na palubě vlajkami ozdobené a elektrickými světly bohatě opatřené. Byla to zvláštní podívaná na loď skvěle

osvětlenou, deroucí se hustou mlhou za jásavých zvuků hudby a veselého reje tančících, při němž hoši naši proháněli statečně, co se prohánět dalo, kostnaté Američanky, tučné Dánky, i stará paní Burdová, mající hodně desítek na zádech, skočila si solo s bujným br. Novotným.

A tak přešla plavba jako krásný sen, občas bouře, liják neb vichr změnil něco na klidném průběhu plavby, ale nevyrušil ani dost málo cestující z bodré nálady.

Nejveselejší byl jednoroční Vašíček Haltuch, kdesi od Poděbrad, který jeda s matkou šklebil se vesele na každého a rozpínal ručky své po stříbrných vlnách jako by si je chtěl všechny přitáhnouti do svého klína. Každý se po českém Vašíčkovi usmál a potřásl jeho pacičkou s líbezným pozdravem ve všech možných řečech pronášených.

Loď sune se každým dnem o celých 10 stupňů délky a uráží průměrně 350 mil za den, takže budeme téměř o celý den dříve u cíle, než počítáno. Uprostřed cesty posíláme do Evropy bezdrátovou telegrafií pozdrav vlasti: »Sokolové uprostřed oceánu zdraví vlast. Vše zdrávo.«

Jsme již za rozhraním mezi oběma světy a blížíme se k břehům americkým. Jaký to rozdíl plavby od geniálního pokusu Kolumbova! Jako bys ani nebyl na Oceánu. Kolem samý komfort, pohodlné lože, lukulské přímo hody každým dnem, hudba, zpěvy, vše jen, čím člověk může se zabaviti, aby zapomněl nebezpečí a krásy moře.

Jest neděle — 8. srpna — lodní hudba za časného jitra akordy velebnými probouzí na lodi sváteční život. — Cestující v nedělním rouše objevují se jeden za druhým na palubě — všude panuje povznesená nálada, zvýšená radostí nad klidnou plavbou.

V mezipalubí mají dnes dětskou slavnost. Sestoupili jsme dolů a nekonečnými chodbami mezi zásobárnami, kuchyněmi, skladištími, kolem komnat mužstva a dále kolem strojovny dostali jsme se do III. třídy, kdež pustá směsice lidí stísněných na úzké prostoře právě se shlukla na volném prostranství na špici lodi k zábavě, již správa lodi pro dítky dnes uspořádala. Těžký, tísnivý dojem vás sevře v tom živém chomáči lidí, jež starý svět vypustil z rodné půdy a vehnal v tyto kotce, určené pro přepravu vystěhovalců na břehy Světa Nového.

Co tu v té pestré směsici všech národů rozmanitých zjevů, co tu vidin a nadějí, co tu bláhových snů a tužeb utajeno v stísněném tom klubku lidských postav všeho věku, od malých kojenců do prsou matek hladově se ponořujících, až do starců sešlých a bídných, jedva jen na nohou se držících. Těžký, odporný zápach plní prostory, cosi zlostného, urputného sálá z davu, jejž krutá plavba rozčiluje a činí netrpělivým. A což, když nadejde bouře a všechno odklidí se dolů do sálů, určených pro noclehování, otvory všechny pevně uzavrou tak, že ani vánek nevnikne v prostory ty do posledního kouta přeplněné. Tu rozvaha jest brzy u konce, nevol-

nost zmocní se každého, podpalubí mění se v peklo, v němž se vše dusí a svíjí.

* * *

Není radno předem chválit. Tak i plavba naše v prvých dnech tak krásná a klidná, v úterý valně se změnila. Již v noci na úterý strhla se v noci silná bouře, jejíž hromové otřesy jako rány z vypáleného děla nás vyhnaly z lože na palubu, jež plála v jasu blesků kolem nás křižujících, celý obzor na rozčeřeném moři osvětlujících. Divadlo divukrásné — jakoby celé peklo kolem nás jícen svůj otvíralo. Poněvadž nebyl silnější vítr, zůstalo pouze při podívané a poslouchané tohoto velkolepého zaburácení přírody. Ve středu na to ale dopoledne dostali jsme zlý vítr, spojený s deštěm, moře počalo se zdouvati a loď dostala se do kymácení, jež vyvolalo u většiny cestujících reakci t. zv. mořské nemoci, jíž následků hledí se každý, jak může, zbaviti. Naše výprava statečně se držela a předržela krisi.

Na večer ohlášen byl ples na rozloučenou. Většina hostí, zejména dam, leží na palubě na svých židlích jako mrtvoly s bolestně staženým obličejem, a strhaným zrakem a nejeví chuti pozdvihnouti se ze své polohy. Námořníci zavěšují s největším klidem po rahnech vlajky a elektrické svítilny, jakoby se ani nechumelilo. Konečně zavzní fanfáry hudby, naši jdou do boje s nejstatečnějšími damami a za chvíli vstávají nemocní jeden za druhým, i z kabin jako duchové z hrobů se šourají cestující se zavázanými hlavami a brzy je vše v kole a křepčí na kolísající se podlaze ve veselém tanci. Třeba si ovšem zvyknouti na vratkou půdu a podivné ty sklony, jež budí ve Vás pocit, jakobyste najednou letěli do hlubin a nastavíte-li nohu k doskoku, ocítíte se náhle, jakoby silou nějakou vyhozeni ve vyvýšené poloze. Čemu ale člověk nezvykne!

Ve středu již od rána vítr znovu se rozpoutává. Kapitán slíbil na večer dorazit do Nového Yorku, ale vichřice ho asi zdrží. Konány přípravy k dokončení plavby. V malých kajutách je horko a dusno, pokoušíme se o otvírání a upravení svých zavazadel, ale loď s námi zmítá, tak že každý pokus jest nemožný; na čele vyvstává studený pot a každý spěchá nahoru nabrat čerstvého vzduchu. Štěstí, že plavba dnes skončí. Delší její trvání v té psí pohodě dorazilo by i poslední vytrvalce.

Konečně vysvitne sluníčko, všechno se těší a na obzoru objevují se již lodi, znamenající blízkost pevniny. Jsme již v oblasti Nového Yorku. Rázem mizí všechna stísněnost a zraky všech upírají se netrpělivě v před, tam, kde nás již očekává toužebně český náš lid v Novém Yorku usedlý.

II.

Příjezd do New-Yorku.

Stanuli jsme v noci před New-Yorkem. Lodní šrouby, jež po 8 dní a nocí v šíleném přímo spěchu bez oddechu rozrývaly hladinu moře, ženouce naše obrovské plavidlo po zpěněných vlnách okeánu, náhle zastavily své zuřivé obrátky.

Na lodi na chvíli nastal klid, přímo hrobový klid. Ono nervosní chvění, působené vrtícím se šroubem, jež útroby naše po celý den lehce otřásalo, jež nás na loži v spánek ukolébalo a sny naše provázelo, ustálo, a s ním jakoby celý život na lodi umřel. Přerušilo to rázem naše spaní a zvláštní pocit projel nás, v kajutách uzavřené — jakoby nás ukládali v hrob na dno moře, ve věčné, hluboké mlčení. —

Byla tma a příliš ještě mlh na vodách, než abychom byli chvátali na palubu se dostati a vyhledati vytouženou pevninu, každý hodlal přidati si do úsvitu několik hodin spánku, posledního spánku na lodi, než marně. Na lodi povstal ruch tak pronikavý a hlučný, že konec bylo všemu dřímání.

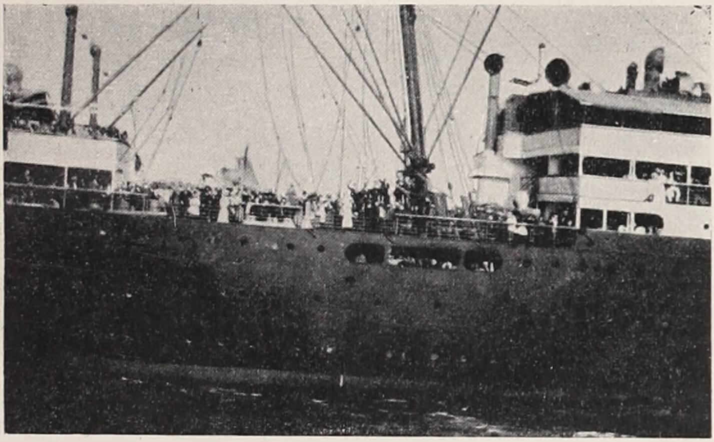
Lodní mužstvo počalo s vykládáním nákladu z hlubin skladišť. Řetězy hlomozně rachotí, bedny a sudy těžce a hřmotně dopadajíce působí hromové přímo rány, jež otřásají celým plavidlem a do toho se mísí hlučné povely a pokřiky pracujících, jich pobíhání a lomození, takže se marně pokoušíte usnouti a konečně dopáleni vstanete, obléknete své šaty a hajdy na palubu, kde život je v nejvyšším ruchu. Lodní jeřáb bez oddechu vytahuje ohromné kupy zavazadel, lodníci pobíhají různými směry, utahují lana, uvolňují řetězy, skládají zboží na hromady a mezi nimi míhají se matné zjevy cestujících, zahalených v plaidy a vyhlédajících netrpělivě známky blízkosti pevniny.

Stojíme v Sandy-Hook, ještě daleko od pevniny, a ze tmy problýskávají sporá světýlka majáků a výstražných bójí, na nichž připevněné zvony vlnami rozkymácené odbíjí tu svoji věčnou, hrůzokrásnou hru. — Vše dosud zahaleno v přímrak, zahalující vše, po čem naše mysl tak palčivě plane. —

Zvolna se rozbřeskává, mlhy řídnou. Světel přibývá, tam se jich již objevila jako celá šňůra perliček, tam se najednou vynořila celá záplava, to pověstný a k srdci každého Newyorčana těsně přirostlý »Coney-Island«, zábavné místo, kdež on tak rád utrácí své peníze, rozum i nervy — však i nás zatáhne asi ve své svůdné objetí.

Okolí naše zvolna se oživuje. Kolem nás do moře plují rybářské i jiné větší i menší lodě, někdy i nepatrný motůrek jako skořápka vlnami zmítaný, konečně na obzoru ze šedé mlhy pronikají obrysy pevniny, jež se zvolna jeví našemu zraku. Cestující na palubě napínají dychtivě zraky a domorodci rozpoznávají již známá místa a osady, vynořující se z ranních par — to Nový Svět předstupuje před zraky naše, zvědavě vítaje zámořské příchozí . . .

K lodi naší blíží se státní loď, zlatý orel na jejím čele třpytí se jasně v odrazech prvních paprsků slunečních — Několik lidí vystupuje z ní po lanovém žebříku na naši loď. to patrně lodivod, jenž má nás uvésti v přístav Newyorský. To první poselství, jež k nám vysílají Spojené Státy, a brzy

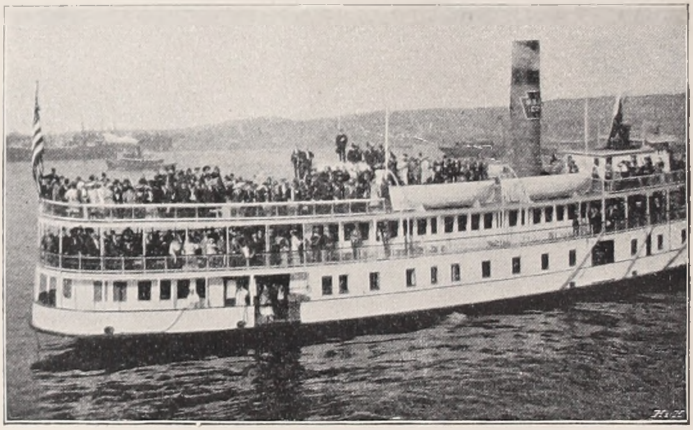
POZDRAVY Z LODĚ K BŘEHŮM AMERICKÝM.

po něm nová loď přiváží lékařskou hlídku, jež podrobuje naši loď důkladné prohlídce. Nás prohlíží na schodišti do podpalubí jakýsi vytáhlý, bezvousý mladík s ohromnými okuláry, který svými dlouhými, studenými prsty ohrnuje cestujícím rty, odchlipuje jim klapky na očích a prohlíží jednoho po druhém svými skleněnými, vyboulenými zraky. Nepříjemný pocit! Nás, opatřené odznakem sokolským, nechává minouti bez prohlídky s pouhým zabručením: »Gymnast, all right!«

Uspokojivše tak svědomí americké Hygieny, spějeme po schodech na palubu, kdež již před našimi zraky v celé své nádheře rozvinuje se úchvatný obraz zátoky lowerské, lemované na levé straně mírným pohořím Richmondu, na pravé straně plání brooklynskou. Loď v mírném tempu vjíždí úžinou narrowskou v newyorský záliv, když tu nám v ústre-

ty žene se statečná výletní loď, na jejíž přídě vlaje mohutný prapor českých barev vedle vlajky americké.

Na palubě černo lidmi, kteří spatřivše naši loď, vítají ji hromovým »Na zdar!« a »Hurrej!« a mávají o závod klobouky, praporci a šátky nám v ústrety. A z hlučné té směsice pozdravů zalétají k nám zvuky drahé, hymna naše národní, provázená sterými hlasy našich krajanů, kteří nám připravili toto neočekávané a nás přímo ohromující uvítání. Bylo to překvapení, jež zalomcovalo silně hrudí naší, letěli jsme k zábradlí lodnímu a z plna srdce jsme si zajásali nad tímto okázalým projevem českého lidu newyorkského, jenž tak imposantně k úžasu našemu a všech spolucestujících pozdravil poselstvo českého národa na pokraji moře a tak

POZDRAVY Z LODĚ K BŘEHŮM AMERICKÝM.

dodal prvého, slavného, nezapomenutelného posvěcení výpravě naší.

Naši vylézali si na lanoví a ráhna, aby mohli zamáváním praporci odvětiti pozdravy, a na dlouhou chvíli vzduch chvěl se plesavými výkřiky, jimiž si srdce odlehčovalo z mocného rozbouření. Marně zdržovali jsme své slzy, jež vytryskly násilně z očí, hrdlo se nám stáhlo křečovitě, jakoby je v kleštích sevřel, podlehli jsme zcela návalu podivného vzrušení, jež lze si vysvětliti jen mocným dojmem shledání s českým lidem po dlouhé opuštěnosti na moři.

Nikdy mne naše píseň národní tak nedojala, jako v této chvíli, kdy stáli jsme daleko, daleko od vlasti na několik jen honů vůči dobrému, hodnému lidu tomu, jenž vypuzen ze své rodné země vztahoval náručí své po objetí synů její, kus českého života z otcovské půdy nesoucích.

Stanuli jsme proti sobě, Češi Starého a Nového Světa, jež osud oddělil tak dalekými prostorami a překážkami, a v okamžiku tom srdce naše splynula v jedno, uchvácena svatým ohněm vznešeného cítění vlasteneckého, vroucí lásky k společnému, českému původu, k národu, z něhož jsme vyšli a jemuž v této chvíli platily všechny myšlenky naše, všechny záchvěvy útrob našich.

Mezi námi octnul se náhle americký příchozí, první z Čechů amerických, výborný publicista Dr. Vojan, redaktor newyorkského »Hlasu Lidu«, jenž s celní lodí přispěl nám na pozdrav. Tiskneme jej vřele k své hrudi a hltavě posloucháme jeho zprávy, jak New-yorkští netrpělivě nás oče-

PŘISTÁNÍ NA SAGAMOŘE NA BŘEHU ČESKÉ ČTVRTI V NEW-YORKU.

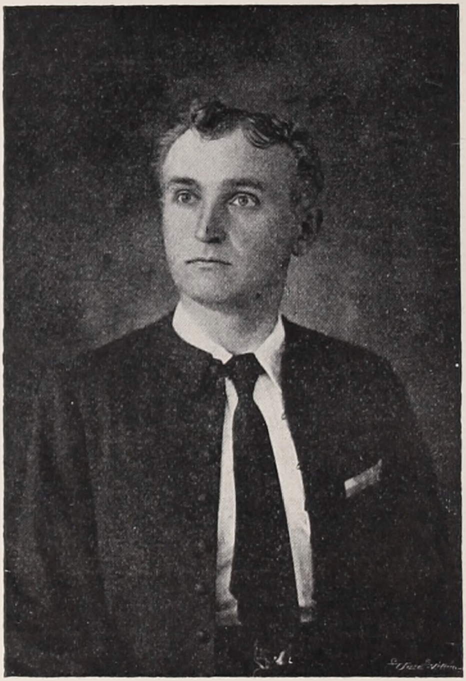
kávají, jak touží nás již míti ve svém středu, jak tisíce a tisíce jich nás dychtí uvítat, jaké nadšení vzbudila v nich výprava naše, jak zdobí domy své a práhy na poctu naši, co vše chystají k našemu příchodu atd. —

Zatím »Sagamore« nás obletuje jako racek, po kořisti lačnící, vzduchové vlny zanášejí k nám jásavé výkřiky a pozdravy, jimž odpovídáme rozrušeni do nejkrajnější míry. Loď naše vplula do zálivu newyorkského, na levo vystupují již nebetyčné domy, pověstné newyorkské mrakodrapy, a před námi se vypíná obrovský kolos, socha Svobody, bránící vjezd do veletoku Hudsonu a řeky Východní. Majestátní to pohled, jenž rázem vás přesvědčuje o významu tohoto pyšného veleměsta, kamž celý svět vysílá své loďstvo, spojující Ameriku s ostatními díly země. Jedeme kol loděnic všech těch velkolepých podniků námořních, a konečně vjíždíme do přístaviště Severoněmeckého Lloydu v Ho-

2*

bokenu a staneme při samém doku. Zástupy nesčetné oblé- hají vstup k lodi a ze všech otvorů obrovských budov přístavních nese se k nám jásot a pozdravné výkřiky, praporce míhají se před našima očima, vše tísní se kol nás a svírá nás v chumáč, jenž nás přímo vynáší do náručí rodáků našich.

»Konečně jste mezi námi!« »Vítejte nám!« »Na zdar!«

K. HRBEK,
starosta Nár. Jed. Sokol v Americe.

hlučí všemi prostorami, s tíží prodíráme se zástupy, zahrnujícími nás polibky a tisknutím pravic a spěcháme k bratřím Sokolům, nám vstříc vyšlým. Zdravíme se tu na prvém kroku se starostou Národní Jednoty Sokolské Karlem Hrbkem, úkolu svému vážnému zcela oddaným, jenž ujímá se úřadu hostitele, aby jej až do konce prováděl s horlivou neúmornou oddaností. Jsme mu zavázáni vděkem za platné služby, po celou dobu našeho pobytu v Americe tak vydatně konané. S ním zároveň zdraví nás čilý a pilný před-

seda slavnostního výboru V. Wojtíšek, náčelník Nár. Jednoty Sokolské Martiny, starosta Sokola Newyorského br. Veselý a celá řada jiných oddaných bratří.

K. Hrbek uvítal nás prvý jménem Nár. Jednoty Sokolské. Poukázal na rozechvění, jež v této chvíli ovládá veškeré americké Sokolstvo a vřelými slovy oceňoval vý-

FERD. MARTINY,
náčelník Nár. Jedn. Sokol v Americe.

znam výpravy pro utužení svazků mezi americkými šiky sokolskými a zámořským Sokolem. Vyslovil naději, že hosté svou výpravou přispějí také k tomu, aby se všichni američtí Sokolové slili v jediné mohutné těleso. Po té promluvil bratr V. W. Wojtíšek, jenž s hlubokým pohnutím položil důraz na to, že hosté z Čech vykonali dalekou cestu do Ameriky k vůli českému lidu zde žijícímu, z dobré vůle, se zápalem v srdci, s láskou, s jakou i oni jsou dnes vítáni. »Nepoznal jsem ve svém životě krásnějšího okamžiku,« pravil zejména, »nad onu chvíli, kdy jsme Vás poprvé z naší

lodi vítali a kdy tonuli jsme v slzách bratrské radosti. Celá česká Amerika přijímá Vás s otevřenou náručí. Nejsme zde boháči, jsme však věrní Češi, — nemáme paláců, jsme většinou jen lidé průmysloví, ale všechno, co Češi v New Yorku mají, je Vaše, patří Vám. Chceme okrášliti pobyt Váš mezi námi tak, jak nejlépe dovedeme, abyste odešli odtud s nejlepším míněním o Češích newyorkských. Pobytem mezi námi poznáte nejlépe, že jsme věrní Češi.« Na to pozdravil nás br. Fuerst, redaktor »Denního Hlasatele« z Chicaga, přinášeje pozdravy tamnějších Čechů. »České Chicago Vás uvítá, jak jenom dovede uvítati rodné bratry, po nichž tolik toužilo a jež očekává nedočkavě. V této chvíli mysli celé české Ameriky jsou zde v New Yorku.« Sotva doznělo provolání bratrského pozdravu, pozdravila hosty paní A. Veselá jménem Těl. Sboru Dívek a Paní.

Ostatní krajané, na lodi »Sagamore«, kotvící na druhé straně doku, hořeli zatím touhou nás pozdraviti. Leč museli dlouho, dlouho čekati, než se na ně dostalo, neboť zatím snášena zavazadla naše do celnice a tam podrobena kruté prohlídce celní. Celní úřadníci, mající upjatý vzhled amerických hodnostářů, úzkostlivě přehrabávali naše kufry a zavazadla, pátrajíce po předmětech clu podléhajících. Nejvíce je zajímaly diamanty, jež vznešené ladies prvních aristokratických domů amerických s oblibou a ze sportu pašují do Nového Světa. Zprvu nás bavily ty chtivé zraky, slídící v sokolských tlumocích po diamantech, jež jsme ve velkých exemplářích asi přiváželi, ale později nás omrzelo to přehrabávání a přehazování našich pečlivě srovnaných zásob a stálé vysvětlování, k čemu vlastně slouží to a ono, že to není na prodej a pod.

Konečně nalezeny v bedně medaillony Č. O. S., určené jako dary některým jednotám a bratřím, a po delším smlouvání vyměřena za ně ukrutná přímo sazba 25 doll. či 125 korun. Celnímu žraloku dostalo se oběti a my konečně mohli odebrati se k lodi »Sagamore«, do náruče těch, kdož již zmírali očekáváním našeho příchodu.

Opakovaly se výjevy zprvu vylíčené. Zde octli jsme se ve vlastním středu sokolském a s radostí tiskli jsme pravice svým starým známým ze sletů všesokolských a známým spolupracovníkům sokolským. Zřeli jsme tu milé zjevy Sokolic, jež tolik uznání sobě stržily vystoupením svým vzorným o posledním sletu, tiskli jsme ruku bodrému br. Vokálovi, býv. starostovi Nár. Jednoty Sokolské, zasloužilému br. Lierovi a jiným, jiným, již přišli nás první pozdravit na půdě americké.

Na »Sagamoře« učiněna vyjížďka po veletoku Hudsonu. Naši hostitelé přáli si, abychom v české čtvrti byli pozdraveni veškerým českým lidem a proto jsme měli tam doraziti až k večeru, i nezbylo než den ztráviti projížďkou na lodi po Hudsonu, jenž valí tu v širokém toku své šedé vlny do moře. Břehy jeho po pravé straně toku vypínají se zde v ohromnou skalní stěnu, v známé a každým básníkem

americkým opěvané »pallisády«, kdežto levý břeh jest lemován nádhernými parky a villami tamnějších velmožů.

Zde byla příležitost k rychlému seznámení se s celou řadou předáků české kolonie newyorské, sjednati si po-

TĚLOCVIČNA SOKOLA V NEW-YORKU.

třebné zprávy a vyhověti tisícerým dotazům na nás se hrnoucím. Zatím loď naše míjí majestátní břehy, lázeňská místa, velké tovární podniky daleko za město se táhnoucí, břehy stávají se čím dále tím romantičtější. Žel že všechny ty obrazy brzy nám staly se lhostejnými pro palčivé vedro, kterého nám Amerika již prvého dne dala pocítiti svrchova-

nou měrou a které nám nezvyklým v této atmosféře stalo se více než obtížným. Byli jsme tomu proto povděčni, když loď se obrátila a unášena dravým proudem letěla dolů po Hudsonu a vjela do řeky Východní, do samých útrob New Yorku, derouc se středem obrovského tohoto úlu lidského. Po levé straně týčí se třicetiposchoďové domy vnitřního New Yorku, na pravé rovněž obrovité budovy Brooklynu a mezi nimi nad širokým tokem řeky klenou se v závratné výši mosty, z nichž dva nové překonávají ještě rozměry svými pověstný starý most Brooklinský.

Tam za posledním mostem ústí ulice české čtvrti, mezi 65—86 ulicí se rozkládající, tam zříme již pestré zástupy obléhající přístaviště a na březích se tísnící. Sotva že loď naše na obzoru se objevila, nastává živý tu ruch a pobíhání a již nesou se k nám pozdravy z té směsice nesčetných postav, opětované námi co nejvřeleji.

Konečně lod přirazí k břehu, stoupáme na pevnou půdu a kolem nás bouří to a jásá v divém chaosu. Umísťují nás v kočárech a již jedeme v dlouhém průvodu provázeném četami sokolskými ulicí přeplněnou zdravícím nás lidem až k prvé avenue, na kterou průvod odbočuje. Jsme tedy na jedné z těch obrovitých tříd newyorských, probíhající na dél celé město ve vzdálenosti až 25 kilometrů. Již ocitáme se v českém středisku. Zříme ulici ponořenou ve výzdobu českých barev, ze všech oken vyhlížejí našinci pozdravující hlučně náš průvod.

Čím dále, tím více houstnou davy, tím silněji hřmí pozdravy, až na konec projíždíme rozbouřeným mořem zástupů plesajících, hřmotících a pištících, tak pěkně po americkém způsobu, až Vám v uších zaléhá. Stanuli jsme u nižší budovy bohatě vyzdobené, u tělocvičny Sokola newyorského, i sestupujeme, abychom tu přijali další pozdravy.

V přeplněném a českými i americkými barvami vyzdobeném sále vítá nás za newyorské občanstvo bratr F r a n k, hlavní redaktor New Yorských Listů, muž osvícený, vřele vlastenecky cítící, Sokolstvu duši i tělem oddaný. Praví mezi jiným:

Den vaší návštěvy bude zapsán v mysli nás všech písmem nesmazatelným. Počítali jsme dny a hodiny, kdy zavítáte do našeho středu. Dnes jistě sami poznáváte velikou oběť, jakou přinášeli američtí Sokolové staré vlasti svými návštěvami. Naši druhové, junáci, láskou vaší, tou pravou láskou, která nás víže, jsme dojati, že nelze pro to nalézti v této chvíli ani výrazu. Já důvěřuji pevně, že návštěva vaše ponese ovoce nejkrásnější.«

Po této řeči za hlubokého ticha ujal se slova starosta Č. O. S. a praví: »Drazí rodáci, milí bratří a sestry! Dovolte mi, abych poděkoval vám jménem celé naší družiny za krásná slova, kterými jste nás uvítali a pozdravili při prvém kroku našem na prahu svobodné Ameriky. Odpusťte, že nemůžeme dáti náležitý projev svému hlubokému vzrušení. Těžko hledati slova, kdy slzy nám do očí stoupají a nitro celé

se chvějc dojmy, jež prožíváme. Když jsme jeli přes Ocean, tu jsme poznali, jak ohromný to prostor nás dělí a co zapotřebí lásky a oddanosti k vlasti, aby prostory ty byly překonány. V těchto chvílích jistě družinu naši provází celý národ; všechen lid as lpí na družině naší, která nese vám všechnu jeho lásku, ohlas jeho ducha, žár jeho srdce. Vše to tlumočiti je povinností naší a my šťastni budeme, podaří-li se utužiti svazky naše k další společné práci, ku povznesení milého národa. Tomuto krásnému poslání posvěcujeme své kroky k vám. Nás vede sem jen láska k vám, jdeme jen oplatiti dluh, který vám dluhuje vlast, jež ve vás zří mocnou, svěží větev, oddané syny své, kteří, jak pevně doufáme, se jí neztratili, ale zůstali mocnou její oporou v těžkých zápasech, jež ona za bytí své podstupuje. Nechť výprava naše přinese kýženého ovoce, utužení českého živlu v oddanosti k vlasti a spojení sil k dalšímu postupu a povznesení našeho národa, jehož syny býti hrdě se hlásíme. Díky vám znovu nejvřelejší.«

Tu nadchází chvíle do nejvyšší míry napjatého vzrušení, kde to, co utajeno v hrudi propukává silou neskrotnou a bouří celým nitrem. Jdeme z náruče do náruče, vše se tísní kol nás, tiskne ruce, líbá a vine v náruč, a slzy, horké slzy smáčí líce i nejotrlejších v radostném tom opojení. Byli tu zástupcové všeho lidu amerického, Sokolstvo dělnické, slovinské, polské, podávající si tu ruce k společnému našemu uvítání.

Nevíme již ani, jak jsme se dostali v ústraní, v pohostinnou síň Sokola, kdež jsme konečně sobě oddechli a uklidnili se po tom neobvyklém a síly naše překonávajícím útoku radosti a plesu z příchodu našeho.

S pocity vznětlivými uléhali jsme tehdy na pevná opět lože, plni vděku za to, že nám dopřáno jest býti v poselstvu národa tak toužebně očekávaném a nového povzbuzení lidu našemu přinášejícím.

Uchváceni silnými dojmy, jež v nás vyvolaly prvé ty návaly nelíčené radosti českého lidu newyorkského z našeho příchodu, probouzíme se v hlučném tom mraveništi zaoceánském, jež pod námi hlučí a bouří v nezádržném, stále kypícím a rostoucím ruchu. Steré obrazy právě zažité vrací se opět před zraky naše a hlavou táhnou různé úvahy a vyvstávají otázky k duši tohoto lidu našeho upoutané. Vzdálenost od vlasti a cizí ovzduší nás poprvé tu chladně napadá a počínáme se vpravovati do nálady těch, jimž osudem přikázáno dlíti tu daleko od svých a žíti mezi cizími v té pestré směsici různorodých živlů.

Cítíme, co as hárá v srdcích těch tisíců při pohledu na české poselstvo, na děti rodných jich zemí, přicházející přímo z milých těch lánů, k nimž denně se vrací jich mysl a steré vzpomínky. V rukou našich octly se oba české denníky newyorkské, »New Yorkské Listy« a »Denní Hlasatel«, které praktičtí Amerikáni každého dne z rána do hotelu našeho pro všechny účastníky posýlali a v nichž články vroucností pře-

kypující sledují každý náš krok, každé naše slovo, provázejíce je projevy srdečné nálady českého živlu.

»Hlas Lidu« přináší z péra Dr. Vojana tento pozdrav

Na prahu Nového Světa!

V rok příští čtvrt již věku tomu bude,
co poprvé na březích Vltavy
náš Svatopluk svým démantovým veršem
uvítal ze zámořské dálavy
tlum našinců, již přišli za své bratry
hold vzdát Zlatému Domu Umění,
a dokázat, že to, co krví spjato,
ni oceánu hloubka nezmění.
Jak jásal tehdy předrahý náš básník,
že věrna stále odnož české lípy,
jež vmetena, kde Niagara hřmí,
a kde své vody lije Mississippi,
a že tam pod korouhví hvězdnatou
již korunou se pyšní košatou . . . . . .

Dnes poprvé Vlast stará vše to splácí
a vysílá k nám jarou družinu
v těch našich návštěv odvet přeradostný
i jako ideovou vzpružinu.
Nuž v náruč naši již, ó drazí bratři,
na naši láskou prosycenou hruď,
a pocel náš za půlmilion celý
Vám pozdravem nadšeným buď!
Dnes konečně těch velkých, slavných chvílí
sled dlouho kýžený již počíná,
a česká Amerika jednou myslí
se k Manhattanu vroucně upíná,
kde Orel americký nad Hudsonu tokem
z Čech Sokola obdivu plným zdraví okem.

Ne v cizinu jste přišli, vzácní hosté, —
zde žhavých srdcí vstříc Vám buší tep,
slov úbor těžko nalézti však pro vše,
čím rojí se dnes v sladkém zmatku leb.
Vás zápal vzácný nesl přes tůň moře,
duch Tyršův ovívá Vám vážnou skráň,
ne pro kratochvíl, — pro účinnou práci,
tak mnohou zdejší uhladiti hráň,
Sokolskou myšlenku zas obroditi,
táborů různých docíliti sraz
a ztmeliti je v nerozborný celek,
ve skvělý, hrdý, majestátní Svaz, —
jen pro to podnikli jste tento zálet,
idea velká dodala Vám sil,
a cestou v Nový Svět Vám stále zářil
jak hvězda vůdčí vznešený Váš cíl.

Tím dražší jste nám velkou touto snahou,
ó buďte tisíckrát nám vítáni,
náš hromný pozdrav výrazem buď všeho,
čím v této chvíli jsme tak zmítáni,
buď zejména i věštcem utužení
a pevných svazků mocným perlíkem,
buď zoří lepších dnů i historickým
buď nového rozmachu mezníkem!

Tak rozechvěni vítáme Vás, bratří,
a vše, co české tu od Atlantiku
přes Cleveland, Chicago a přes Omahu
až k dálným čárným vlnám Pacifiku,
v den dnešní v jediný se souzvuk snoubí
a volá s jásotem ze srdce hloubi
sokolské »Na zdar!«

Neváhám uvésti i další ukázku české poesie americké, uveřejněné v New. York. Listech, v které rovněž nálada lidu našeho za oceánem příchodem čet sokolských vzbuzená věrně se odráží.

N. York. Listy, 13. září 1909.

Na pozdrav Sokolům z Čech.

Nuž, konečně tiskneme ruce Vám, bratří,
tak blaživá radost nám do duše tryská,
hned v představách zlatá nám vyrůstá Praha
a mnohým z nás rodná a tichoučká víska.

Vždyť nesete z vlasti nám tak mnoho lásky
a nesete upřímné pozdravy bratří,
od drahých nám přátel a milých těch krajů,
jež v životě málokdo z nás ještě spatří.

My tisknem Vás radostně v rozpjatou náruč,
chcem cítit, jak české to srdce Vám bije,
chcem sevřít ty pevné a sokolské svaly,
v nichž tolik se síly a mužnosti kryje.

Snad víte to, jak jsme se těšili na Vás
a přípravy konali s upřímnou snahou,
v té blaživé myšlénce, v radostné chvíli,
že ve Vás tu obejmem svoji vlast drahou.

— Vy přece Jste českého národa srdce! —
Již cítíme sílu těch sokolských paží
a slyšíme, jak bije srdce to zlaté. —
Zda tušíte, jak nás ty pocity blaží? —

Jen vizte ty zástupy, slyšte ten jásot,
jak každý vstříc přichází s radostnou tváří! —
O, víme to dávno již, ve Vás že jasně
dnes českému národu jitřenka září. —

Vy zmohli Jste svízele daleké cesty
a každý Vás v upřímné radosti vítá,
Jste u nás teď konečně zdrávi a silni —
a moře? — To jen ať se bouří a jen ať se zmítá! —

— A až se zas vrátíte do drahé vlasti,
jen rcete všem bratřím, že v mysli je máme,
že útrapy jejich jsou útrapou naší,
že s nimi i za ně se vždycky v boj dáme! —

Jen rcete jim, drazí, že všude jsme s nimi,
ač dělí nás od sebe bouřlivé moře,
že bojovat budeme, bojovat chceme
a s nimi se radovat, snášet i hoře! —

A zlíbejte za nás tu předrahou zemi,
až domů se vrátíte po dlouhé cestě,
a řekněte bratřím, že trpíme s nimi
a že máme s nimi již zaťaté pěstě! — E. Š.

Tentokráte věru že poetové nepřeháněli v líčení pocitů svého okolí unášeného velkou vlnou čisté radosti a nezměrného vznícení vlasteneckého, v nichž se lid náš stápěl a kochal s celou rozkoší cizotou neotráveného ještě nitra svého. Cítili jsme se věru slabými oproti tomuto náhlému přívalu všeobecného vzrušení a přáli jsme si, aby nás byly celé setniny, jež by se rozešly v sídla a osady našich rodáků a přítomností svou, zjevy svými i slovy rozdmýchaly plameny ty v mohutný žár uchvacující všechny mysle k velkému dílu národní sebeobrany.

III

V New-Yorku.

Nepředstižitelnou pohostinností newyorkských Sokolů ubytována byla celá výprava naše v tichém, útulném hotelu »St. Lorenz« v 71té ulici, v samém středu české čtvrti. Hotel zařízen jest pro ubytování celých rodin, které tuto dobu mimo město meškají a hodil se proto výborně k našemu společnému umístění. Zde pobyli jsme si celou řadu dní a hnízdo naše stalo se nám útulným a milým sídlem, k němuž nás poutají milé, drahé upomínky.

Služební duchové ženského rodu byli tu vesměs Češky, což nám, s angličinou těžce zápasícím bylo dvojnásob vítaným.

Odtud podnikali jsme den co den výpravy po New Yorku a do sídel rodáků našich, v společnosti ostatních bratří, kteří svědomitě starali se o náš pobyt v městě.

New York sám ovšem již od prvého okamžiku přinutil nás k trvalému obdivu energie, odvahy a neumornosti lidského ducha, ovládajícího ten divý ruch, plný honby po penězích, plný vášní a tužeb, zoufalého úsilí a zápasu o existenci, úporné snahy o vyniknutí, jež zmítají milliony v něm seskupenými. Vše tu jde do závratných rozměrů, do milionů; nemožné pro evropské smysly číslice hravě se tu dostihují a předstihují, vše roste přímo pod rukama, jako lavina s hor se řítící.

Město před 280 léty založené na ostrově Manhattanu, jejž evropští vetřelci zakoupili od Indiánů za skleněné perly, knoflíčky a pod. střepy v ceně as 120 K, a který dnes má pozemkovou hodnotu přes dvacet tisíc millionů korun, čítá dnes bezmála půl páta millionů duší a vzrůst jich stoupá rok co rok obrovským krokem. Území jeho rozprostírá se do délky 35 mil angl. čili as 56 kilom. (vzdálenost z Prahy do Kolína) a do šířky 19 mil či 30 kilom., ulice jej probíhající mají celkem délky 4 tisíce kilom. a čítají na 170.000 budov. Chápete tyto rozměry? Ulice jeho v rovné délce jsou až 30 kilom dlouhé, takže vlaky zvýšené dráhy potřebují i při značné rychlosti své až 2 hodiny k jich přejetí. Správa města pohlcuje denně 2 miliony korun.

Čím dále ku středu, jest ruch a život uliční závratnější. Ulice nestačí pojmouti obrovské proudy tudy se valící, ač vozba děje se nejen po trati pozemní, ale i pod zemí a ve vzduchu po směle zbudované trati až nad střechy domů vyvýšené. Ruch ten uvolňuje si všemi možnými prostředky, domy rostou tu až k oblakům, kupíce na sobě až třicet poschodí a dosahujíce 200 metrů výšky. Celkový denní obrat peněžní v obchodech dosahuje číslice 1780 millionů korun.

Denně vjíždí sem i vyjíždí přes 100 obrovských lodí zaoceánských. To jen několik cifer k pochopení závratných těch rozměrů.

Kolonie česká, čítající as 50.000 duší, ztrácí se ovšem ve veleměstě tom, ač sama o sobě znamená velice slušný již počet duší.

Ze skrovných počátků během doby vyrostla osada česká v silnou větev, která již od počátku let šedesátých min. stol. čile se organisuje.*) Již r. 1850 založen tu první spolek, r. 1866 prvá česká škola, r. 1867 první sokolská jednota, r. 1884 první týdenník český »New-Yorské Listy«, r. 1906 postavena velká Národní budova nákladem 750.000 korun a téhož roku postavena i tělocvična Sokola, r. 1908 budova Dělnického Sokola. Dnes čítá se tu přes sto českých spolků všech barev, účelů a odstínů, rozvíjejících rozmanitou činnost. Hlavním jádrem osady je okolí kol 71., 72. a 73 ulice, kdež naleznete ulice českým živlem zcela osazené. České štíty a nápisy hlásají Vám, že tu usazen český uzenář, český pekař, český hostinský, kupec, lékárník, obuvník, krejčí, fotograf, právník neb lékař, jichž je zde na tucty. Český hovor rozléhá se dosti živě na ulicích, tak že se tu cítíte jako doma.

Sokol newyorkský tvořil původně odbor spolku »Včela«, od r. 1877 stal se samostatným a vyšinul se dnes na mohutný sbor, znamenitě český živel representující. Starostou jeho je V. Veselý, náčelníkem Ant. Jahoda.**)

Mimo tuto jednotu působí v New Yorku sbor »Fügner«, Sokol v Bayonne, Newarku, Morisanii a Little Ferry a samostatné tělocvičné sbory paní a dívek v New Yorku, Long Island-City a Newarku. Statný to tedy počet spolků, působících na tomto místě na roli sokolské. O jednotách dělnických zvlášť se zmíním.

Silný tento sokolský kmen zjednal sobě tolik váhy v Sokolstvu, že sem soustředěna i práce ústředního Svazu, Národní Jednoty Sokolské v Spoj. Státech Severoamer., jíž v čele stojí starosta br. K. Hrbek, náčel. Fr. Martyny, jednatel Jan Černý a j.

Tělocvična Sokola newyorkského, v níž se všechen život sokolský soustředí, je budova zvenčí skrovná, ale uvnitř velice rozsáhlá, mající vedle velkého prostranného sálu cvičebního s jevištěm, rozsáhlé místnosti restaurační, nezbytné nálevny, salon damský, síň pro kuželníky, a j. Tělocvična Sokola Dělnického má stejně rozsáhlé místnosti. Vše upraveno jest s vkusem, ba přepychem, svědčícím o dobrém hospodářském podkladu spolků.

Poměry newyorkské osady oproti Východním osadám českým jsou dosti nepříznivé.

*) Viz pěkné a objemné dílo Velký New York z péra Dr. Vojana, vydané nákl. New York. Listů, se 100 illustr.

**) Viz objemné dílo »Památník Těl. Jedn. Sokol v New Yorku«.

Jeť New York přechodní stanicí do vnitra Ameriky, v níž se zastavuje proud vystěhovalecký k další cestě neschopný. Trpí proto osada ta dosti stěhovavým tímto živlem, jenž ji opouští, jakmile si oddechl a nabral sil k dalšímu postupu na Východ. Mimo to, obrovské rozměry města, šílený přímo ruch, strhující vše ve svůj vír, celodenní honba po výdělku, oddaluje mysle od jiných starostí, tak že času na národní práci mnoho nezbývá. A přec osada ta roste a vykazuje stoupající zdárnou činnost.

Příchodu našeho nedala si ujíti k okázalé přehlídce své duševní i hmotné síly, jež nás, neznalé poměrů, neobyčejně překvapila. — Náš pobyt v New Yorku byl vlastně nekonečnou řadou pozdravných schůzí, slavností a banketů, jež nás ubohé sice k smrti znavovaly, ale při nichž jsme měli příležitost setkati se s tisíci a tisíci krajanů, slyšeti jich přání a touhy, vycítiti jich slasti i strasti, vesměs tak jímající a tklivé. Poslouchali jsme ochotně steré zprávy a poučení, steré nářky i radostné chlouby a vnikali jsme tak v srdce a duše toho dobrého, hodného lidu zmítaného v přesvědčení svém tolikerými svody a nástrahami cizího světa, jenž v něm snaží se utlumiti rodinné vztahy a přetrhati pouta k staré rodné vlasti jej vížící.

A přec stačí malá jiskra, aby tlumené ty city znovu vypukly v celé síle a mohutnosti a vznítily v hlavách nový žár svatého nadšení pro drahé odkazy předků a povinnosti k národu ve staré vlasti, tam daleko za oceanem, za svobody své i život těžce zápasícího — tak, jak se stalo při této příležitosti. »Lze právem říci,« volá jeden z listů tamějších, »že jedná se tu o mocné vzplanutí národního uvědomění a o neobyčejné probuzení všeho toho, co dřímalo v českých srdcích a co nám všem tkvělo v duši. Ano, vším právem lze dnes říci, že srdce celé české Ameriky bije dnes jedním rychlým a silným tempem — že česká Amerika prodělává v těchto dnech svoje znovuzrození. A to již samo o sobě znamená, že české poselstvo již při svém vstupu na americkou půdu vykonalo veliký kus svého vznešeného poslání — — —«

Účelem řádků těchto není stopovati výpravu českou na všech její krocích, nýbrž přihlížeti hlavně ku poměrům českých našich rodáků a životu jich, který jest pln zajímavých, důkladné studie hodných zjevů.

Náš čas byl ovšem velice skrovně vyměřen, než abychom byli mohli vniknouti v celé to složité ústrojí českého života amerického a zjednati sobě bezpečné úsudky o nich, než přec jen dostalo se nám dosti příležitosti k poznání rozmanitých zjevů a stránek našeho tábora zámořského, v staré vlasti zcela neznámého a zapomínaného.

Posuzujíce poměry ty, musíme míti na mysli předcházející osudy a vývoj českého osadnictví amerického, těžké počátky jeho při naprostém nedostatku pomůcek, zkušeností a organisace, což vše zanechalo v nynějším pokolení mnoho nedostatků a vad — jichž odstranění dnes jest úkolem velice těžkým. Odkázáni sami na sebe a žijíce, zejména ve

velkých městech, mezi cizím živlem, zaměstnáni starostmi o živobytí a honbou za majetkem přizpůsobili se krajané naši příliš těsně živlu cizímu, odrostli v Amerikány, dávajícími přednost nejen vymoženostem a poměrům země nové, ale i tamějšímu duševnímu cítění, mravu i jazyku. Nemajíce z valné části sami v sobě dosti intelligence k oceňování a vážení si své národnosti, ethického jejího významu, k poznání oněch jemných tahů rázovitosti plemenné, jak jeví se v čistém, nezkaleném typu českého člověka, snadno, byť i mimoděk, bez úmyslu, se anglikanisují, zůstávajíce Čechy jen na povrch. Tím hůře dopadá to v nových pokoleních, v Americe vzrostlých, jimž rodiče nebyli s to poskytnouti mravní oporu pro české jich sebevědomí a odůvodniti nezbytnou pro české sebezachování úctu a lásku k svému národu a národní individualitě. Pokolení ta rychle se odnárodňovala — bez jakýchkoli výčitek svědomí.

Úkaz ten žalostný nezůstal nepovšimnut ve vlastních řadách našich krajanů i zahájena již před mnoha léty velice úsilná práce, směřující k odvrácení této národní sebevraždy. Vytvořena celá řada institucí záchranných, především zřizovány školy pro naučení se českému jazyku a dějinám národa českého, školy mateřské, zakládány přečetné spolky vzdělávací, čtenářské, sokolské knihovny, čítárny a pod., a jest v pravdě úžasno, co vše krajané naši v době poměrně krátké vykonali ku posílení českého živlu a ku zadržení záhuby na ně se valící.

Jest to znamení dobré vůle a nejlepší snahy, jíž třeba podpořiti z naší strany co nejúčinněji. Vše to zajímalo nás ovšem co nejvíce.

Tak zmíniti se mi jest o návštěvě české knihovny Websterovy odbočky New Yorkských veřejných knihoven, jež znamenitě illustruje péči města o vzdělání jeho obyvatel v mateřské řeči a literatuře. Celé jedno patro knihovny té jest věnováno české literatuře a spravováno s neobyčejnou láskou k našemu národu sl. Z. Griffinovou. Zde pozdravil nás p. A. E. Bostwick, vrchní ředitel okružního oddělení veřejných knihoven, který nás ubezpečoval, že je mu velkým potěšením, že může uvítati české hosty v tomto hlavním českém literárním středisku newyorském. Litoval, že nemůže promluviti česky, ale knihy v přihradách knihovny budou mluviti co nejvýmluvněji za něj. Jen dvě léta trvá česká knihovna, ale dnes již jeví tak velký oběh, že letos na příklad město s radostí na ni vyplatilo již 1000 dollarů za první půlrok. Tato budova jest jedna ze 40 budov, v nichž je přes 7 milionů knih ve 20 různých jazycích. Správa váží si velice amerických občanů české národnosti a je velice zavázána zvláště těm z nich, kteří spolupracují se správou.

Knihovna česká čítá 3500, výpůjčky denní jdou do 200 knih. Tam schází se vše, co lne láskou k české knize, tam koná své schůze a rozpravy klub přátel české literatury, který každých 14 dní se schází k rozpravám o českých literárních dílech a jejich tvůrcích a pořádá do roka 3 neb 4 ryze

umělecké večery hudební a v posledním roce přešel i k výstavám. V této knihovně uspořádána nejprve v prosinci 1908 výstava plakátů »Manesu« a letos na jaře děl česko-amerických newyorských umělců, mimo to dvouměsíční výstava českých leptů v Lenox Library. Klub přijal nyní jméno »Slavia« a rozšíří svou činnost na všechny obory českého umění.

Knihovna sama je velice vkusně upravena jako všechny obecné podniky podobného druhu, tak že již vnějškem svým láká ku návštěvě a zpříjemňuje pobyt navštěvovatelům. O poučení krajanů ochotně tu pečují starý emigrant A. Jurka, slečny Voříšková a Slanařová.

Neméně zajímavou byla návštěva Národního domu Čechů New-Yorkských v 73. ul., rozsáhlé to budovy, v níž se soustředí všechen veřejný život český. V domě nalézá se velký počet sálů a dvoran, určených pro schůze spolků, jichž obrazy a odznaky naplňují stěny vedle knihoven a archivů. Zvláštností nám bylo zařízení takovýchto síní, v jichž čele nalézá se vyvýšené místo s křeslem s baldachýnem a malým stolkem pro předsedu, u pravé stěny uprostřed rovněž podobné sedadlo pro místopředsedu aneb býv. předsedu, u levé stěny sedadlo pro jednatele. V nejhořejších patrech umístěna škola a dole velká restaurace s nalévárnou.

Oh, ty nalévárny! Tam se zovou bary aneb salóny, ale vždy a všude jsou svůdným místem pro kolemjdoucí, kteří se tu dle šeredného zvyku amerického hostí navzájem a zbytečně a přes míru pivem uctívají, přečasto, žel, až do úplného zpití. Naléváren těch nejsou ani tělocvičny ušetřeny. Vidíte je stále obleženy jak mouchami a jdete-li kolem, nic, nic vás nezachrání, abyste si také nezavdali, načež náleží vám, podobně se odplatit. Jinak jste nezdvořákem. Co tu peněz zbytečně se utratí a sil zmrhá!

Tou dobou panoval v Sokolně newyorkské stále čilý ruch. Scházeli se tu všichni, kdož se zajímali o naši výpravu. Borci připravovali se k závodům, a i naše četa tužila se tu, podávajíc ukázky svého pěkného výcviku před četným obecenstvem, jež přicházelo popatřit na cvičící se borce.

Na pozdrav nám uspořádáno tu několik večerů s obligátními bankety, jež síly naše vážně ohrožovaly. Milí krajané naši předstihovali se tu v ochotě a pohostinnosti a byli by nás ze samé lásky a pozornosti zdolali, kdybychom se nebyli bránili oproti těm návalům a pozváním nás zaplavujícím. Při příležitostech těch bylo nám však umožněno promluviti k srdcím našeho lidu, povzbuzovati jej a těšiti, stavěti mu na oči velké povinnosti, jež spočívají na jeho bedrech a navzájem vyslechnouti jeho přání a tužby. Nebylo to přec jen plané banketování, slova tu pronesená šla z hlubin rozechvěného nitra a zapadala v nejtajnější útroby, k trvalé zajisté vzpomínce. Nořili jsme se tu s celou duší v rozhovory vážné kol života českého lidu doma i za oceánem usazeného a celá řada dobrých pokynů, návodů a rad předložena tu k úvaze a provedení.

3

Nejokázalejším byl večer, uchystaný nám slavnostním výborem newyorkským, při němž k rukoum našim odevzdán krásný dar České Obci Sokolské, bronzový odlitek sochy Svobody, zhotovený J. Kratinou, dle slavného díla v přístavu new-yorkském se týčícího. Tu ústy bratří V. Vojtíška, K. Hrbka, J. Veselého, V. Tůmy, J. Kučery ze Sok. dělnického, jakož i starosty Sokola slováckého br. E. Jaloveckého a Sokola polského br. Em. Elektoroviče tlumočeny nám upřímné ohlasy radosti z příchodu našeho a pozdravy společné otčině naší.

Ku poznání, charakteristice nálady a — jak doufáme — i přesvědčení a záměrů v táboře českém panujících, vybírám ku trvalému zaznamenání několik tu pronesených slov. Tak předseda výboru slavnostního, br. V. Vojtíšek, vítaje nás prohlásil:

»Amerika jest naší novou domovinou, naší novou vlastí — ale ta láska ke staré zemi jest taková, že žádný Čech, má-li v srdci krůpěje krve, nemůže zapomenouti na tuto prvou lásku! Chceme, bratří, abyste doma hlásali, že našli jste zde bratří, kteří zde v New Yorku jsou americkými občany, ale přes to vřele milují starou vlast. Podejme si ruce a řekněme si dnes, před tváří Sokola z Čech, že chceme ujařmenou naši vlast ze všech sil podporovati, že jsme pro ni hotovi vždy ke každé oběti!«

A br. Karel R. Hrbek, starosta Národní Jednoty Sokolské, volal nadšeně: »Velká záře vychází kolem našich Spoj. Států, všude jazyky plamenné šlehají do výše, a nad tím plápolem vznáší se Sokol, který je hlavním strážcem naší staré vlasti, našeho jazyka. Kdo chtěl by se postaviti tomuto plápolu, se zlou by se potázal. Proud dnes je tak mocný, že smete každého zpozdilce, který by se proti němu stavěl. Jako New York, Baltimore a Philadelphie byly nadšeny návštěvou bratří z Čech, tak celá Amerika česká je na nejlepší cestě vytvořiti stejně mocné Sokolstvo, jaké má stará vlast. Podejme si ruce, ať máme jakýkoli kroj, ten Sokola nedělá! Jen když srdce bije pro velikou myšlenku sokolskou.«

V projevech tehdejších kladen vůbec důraz na žádoucí spojení všech sokolských jednot, jemuž v pravdě nebrání nic než dobrá vůle jednotlivců a správné porozumění sokolskému úkolu.

To zdůraznil i starosta děln. Sokol. Svazu, bratr Kučera, jenž poukázal na to, že v New Yorku stojí Nár. Jednota Sokolská a Děl. Amer. Sokol, v Chicagu je župa Fügner-Tyrš, zvláštní Děl. Sokol, Slávský Sokol, Klatovský Sokol atd. Cesty mohou býti rozličné, děl již velký náš básník, jen když vůli máme všichni rovnou. A ta společná vůle skutečně zde je, ba ukázalo se zde v New Yorku, že i ty cesty začínají se již spojovati. Snad nejsou naše síly ještě dosti silné, abychom si podali ruce a řekli si otevřeně, co jeden máme proti druhému, — k tomu přichází nyní česká výprava. Bratře starosto, podaří-li se ti spojiti toto Sokolstvo, jež tu je pod různými jmény, aspoň částečně tak.

abychom se pod jménem sokolským spojili a šli za stejným cílem, udělal jsi veliký čin, který bude zapsán zlatým písmem v dějinách české Ameriky! Spojení toho je zapotřebí. Mladá pokolení nevědí již, co měli jsme proti sobě my staří, nechápe, proč měla by se nenáviděti a nevražiti na sebe.«

Stejně zněla i slova starosty Děl. Amer. Sokola v New Yorku, J. Kučery, který poukazuje na to, že bylo chybou lidu v Čechách a intelligence tamní, že zapomínali na zdejší větev českého národa. Odtuď sice byly pořádány výpravy, bylo nadšení, ale to bylo vše. Chyba byla ovšem i na nás. Doufejme, že nyní bude jinak. Bratři naši z Čech mohou doma říci, že jsme se tu netoliko neodnárodnili, nýbrž že vychováváme i své dítky tak, že nejen česky čtou a mluví, ale i česky cítí. Vítá výpravu, od níž očekává, že vleje mnoho nových idejí do našich řad.

Dr. J. E. S. Vojan praví po té, že spatřuje cenu výpravy Sokolské v tom, že přispěla na pomoc těm, kdož hájí myšlenku, že není nám zde v této zemi třeba zemříti. »První výprava přišla, a již všude vidíte, jak horlivě se hlásí k češství mnozí z těch, kdož dříve byli nejhoršími pessimisty. Všude vane osvěžující vzduch, což je jen důkazem, že netřeba nic jiného, než ustavičných takovýchto styků. Na nás bylo zapomínáno ve staré vlasti, a proto rostli nám na všech stranách škarohlídové, — ale jakmile dojde k navázání pevných styků, bude vše jináče. Neboť tolik je jisto, že nebudeme-li chtíti, pak nezemřeme!«

Pozoruhodnými byla slova zástupců jiných slovanských jednot sokolských, tak najmě br. Jaloveckého, předsedy Slovenského Sokola. Tento praví: »Nebýti Sokola v Čechách, nebylo by Sokola v Americe, a bez tohoto nebylo by Slovenského Sokola. Třináct roků trváme a čítáme již 4000 členů, a tím jsme zavázáni Vám jako otcům našim a našim pradědům Fügnerovi a Tyršovi! Budiž vřelý dík zdejším bratřím, kteří nás z bahna vytáhli a kteří jsou nám stále oporou. Můžete býti hrdi, že ratolest Sokolská vyhnala ve zdejším Sokolu krásnou větev, jež vyběhla až za Oceán. My Slováci musili přeplavati sem pod prapor hvězdnatý a sochu Svobody, abychom se dostali v klidný přístav z domoviny, kde bratři naši jsou utiskováni bestiální zvůlí maďarskou. Ale my můžeme říci, že nezapomínáme na tu zemi za mořem, kde nesmí se lid náš hlásiti ku své řeči, nesmí posílati děti do slovenských škol, kde jsou naši velcí lidé žalářováni jako byl Váš Havlíček. My pracujeme horlivě a slovenští Sokolové američtí jsou vždy v prvém šiku, kde jde o mravní a finanční podporu staré vlasti.«

Br. Emil Elektorović, předseda Polského Sokola, praví: »My Slované rozešli jsme se po celém světě, ale každý Slovan cítí po slovansku, ať je kdekoli, a miluje svou matku vlast. Vítám Vás s celou duší a s celým srdcem. My pracujeme zde, co můžeme. Jsme národním vojskem, jež žije tu v lepších okolnostech než bratři ve staré vlasti. Tam

3*

smějí mluviti jen potichu, my zde mluvíme hlasitě. Učiňme si předsevzetí zde, že vždy budeme prsa k prsoum, rámě k rameni státi na ochranu starých svých vlastí! Každá národnost se tu přizpůsobuje, ale Slovan i zde vždy myslí na svou vlast. Vítám myšlenku velkého sloučení Sokolstva Slovanského. Každý z nás má nějaké nepřátele, jedni Němce, druzí snad Maďary atd. Když se spojíme v jednu rodinu Sokolskou, pak nabudeme takové síly, že žádný nepřítel nás nezmůže. Sdělte ve staré vlasti své, že chceme tvořiti jedno velké Sokolstvo Slovanské. Czołem Wam!«

Uvádím výroky ty, jak jsem se zmínil, výslovně k porozumění smýšlení lidu českého s naší strany. Neberu je na lehkou váhu, věřím v jich upřímnost a opravdovost, aby se o ně mohla další práce opříti. Připouštím, že slavnostní nálada vzbudila i ohnivější nadšení u většiny účastníků těch památných chvil, než nechci a nemohu míti za to, že by projevy ty postrádaly ohlasu v srdcích a myslích.

— — — — — — — — — —

Poslání české výpravy do Ameriky platilo všemu lidu americkému bez rozdílu a bylo také tak v Americe posuzováno. S radostí proto pozdravili jsme české naše dělnictvo ve svých sokolských jednotách sdružené, a s pohnutím slyšeli jsme slova plná vroucí oddanosti jeho svému národu.

Jednota dělnických spolků sokolských čítá 11 sborů mužských a 5 sborů ženských, vesměs v New Yorku a v okolí téhož sídlících. Ústřední výbor zasedá v New Yorku, starostou jeho je br. V. B. Tůma, jednatelem J. Růžička, náčelníkem G. Kašpar. Jednota vydává svůj list pod názvem »Besídka Sokolská« red. br. K. F. Kreisla.

Možno-li souditi dle vedených rozhovorů a různých projevů u příležitosti návštěvy z Čech učiněných, vane řadami dělnických jednot sokolských v Americe vřelý český duch, ony vážně pracují na uhájení své české osobitosti, svého českého přesvědčení pečujíce o náležitou výchovu svého dorostu.

Socialism americký, aspoň jak v českých řadách tamějších jest pojímán, není zatížen politickými otázkami a spory, jež zajímají — ne-li ovládají socialistické hnutí u nás, názor na poměr dělnictva k národnosti i k Sokolství jest dosti jasně vyhráněn. Zajímavý doklad názoru toho byl nám podán právě vydanou knížkou br. Jos. E. Stuchlíka, vydanou ústředním výborem jednoty děln. amer. Sokolů v New Yorku pod názvem »Ideový směr a úkoly jednoty dělnických amer. Sokolů«, jež obsahuje credo spisovatele a jeho stoupenců o poměru k Sokolství, národnosti, svobodomyslnosti a socialismu. Ve spisku tom vystupuje se proti dřívější lhostejnosti social. vrstev vůči národnosti, vůči indiferentismu národnostnímu, »který znamená sebevraždu, což platí zejména o národech ohrožených, nesamostatných, nemajících vlastní správu, a jimž kladou se překážky k životnímu vývoji. Jeví-li se skutečně některý národ indiferentním, není to známka nějakého ušlechtilého internationalismu,

nýbrž národní slabosti, menší kultury. Kdybychom se my v Americe zřekli své národnosti, dokázali bychom tím jenom, že jsme byli nekulturními, neschopnými boje o život, že považovali jsme se sami za skonávající větev národa, která nemá v sobě sílu odpor klásti amerikanismu, a že to jest jen v zájmu pokroku, když amerikanism nás dorazí — an vlastním životem žíti nedovedeme. Národnost není tedy nějaká ideologická, neb imaginární představa, nýbrž je to hmotná podstata, bytost. A bytost, má-li býti zachována, musí býti živena.«

»Každý národ, který má svou vlastní řeč, své vlastní mravy, svou vlastní civilisaci a svou historii, má právo rozvíjeti se jako úplný organism a vládnouti sám sobě. Každý člověk, jenž snaží se zajistiti národu, k němuž náleží rodem, řečí a mravy — aniž by škodil národu jinému — co možno nejvyšší civilisaci, koná práci záslužnou a uskutečňuje nejvyšší ideál — ovšem jen když sleduje tento cíl bez osobních prospěchů a bez sloužení třídě vládnoucí.«

Z toho podkladu přichází br. Stuchlík k závěru: »Jednota naše, i kdyby byla sdružením jenom socialistickým, nemohla by se vymykati z povinností vůči národu, nemohla by lhostejně přihlížeti ku rdousení života národa vlastního, poněvadž by tak přihlížela bez citu na zločin páchaný proti lidství, nehledě ani k tomu, že odvrhnutím národnosti zradila by své zásady.«

Za tato mužná slova tiskneme znovu br. Stuchlíkovi srdečně ruku, ona vrhají světlo v hlubiny duševního nazírání českého dělníka na poměry národní, především v Americe, porážejíce nesprávné pojímání internacionalismu, jež i u nás dříve neslo se téměř výhradně naprostou negací národního cítění, vyvolavši zcela zbytečně rozpory v lidu našem a nedůvěru a odpor proti snahám sociálním.

Ne tak jasně jest zdůvodněno v knížce Stuchlíkově stanovisko k Sokolstvu, správněji řečeno k Sokolství. Pisatel, dlouho asi již vzdálen staré vlasti, nevystihuje správně poslání sokolské, zaměňuje sokolování s tělocvikem, »s nímž je spojena ještě řada dalších úloh, z nichž otázka národnostní a rovnoprávnost politická důležitou roli hrají«.

Toť ovšem hlediště příliš úzké. Sokolství, jak je dnes pojímáme, jest snaha po přizpůsobení českého člověka pro všestranný vývoj všech jeho schopností tělesných i mravních, prýštících z jeho rázovité české povahy, ve smyslu pravého pokroku, na podkladě rovnosti a bratrství a tím i povznesení a posílení národa jako celku.

Úkol ten, specificky český, jest jen výronem snahy o zachování národnosti naší, zprvu odůvodněné a proto dle vývodů tam obsažených, všemu lidu našemu stejně připadá. A právě demokratický podklad snahy té nutí k tomu, aby v práci té jsme se všichni scházeli, tu není důvodu pro kastování ať již se děje shora, či zdola. Komu záleží na společné věci a jejím prospěchu, na zdemokratisování jejím, ten nesmí se uzavírati v nepřístupné skupiny, ten nesmí se ohražo-

vati čínskou zdí od jiných, nýbrž snažiti se má o to, aby dosavadní rozdíly a neporozumění odstraněny byly vzájemným stykem, společným životem, vzájemnou úctou a vážností k společné idei. Proto stavíme se proti rozlišování jednot sokolských na stavovské, dokonce i politicky strannické a pod. Toť v odporu se snahou základní, ku scelení národa na podkladě jeho čisté české povahy demokratické. K tomu musíme pracovati všichni, nejen dělníci. To dlužno mužně hlásati, pochopovati a dle toho jednati. Jsem přesvědčen, že k tomu po vzájemném porozumění dojde, především v Americe. Br. Stuchlík sám v knížce své touží: »Vztahy a styky naše se Sokolstvem jiných směrů mají býti vždy upřímně bratrské a nebylo by rozumným, považovati někoho za odpůrce nebo nepřítele, kdo s námi na stejném úkolu pracuje — třeba že odlišným způsobem.«

Považoval jsem za nutné dotknouti se těchto poměrů v Sokolstvu americkém, neboť řádky tyto nejsou věnovány toliko čtenářstvu v staré vlasti, ale i krajanům naším americkým. Jest jimi též vysvětlena neobyčejná vřelost ona, s jakou hrstka naše byla přijata a pozdravena v táboře dělnického Sokolstva, za níž jsme jemu díkem upřímným povinováni.

Byvše uvedeni v prostornou jejich tělocvičnu, kde před tím borci naši s tamějšími cvičení se oddávali, byli jsme štědře pohostěni. Zatím naplnila se dvorana četným obecenstvem, srdečně nás vítajícím, načež proneseny významné pozdravy, z nichž ku charakteristice nálady zaznamenati za vhodné pokládám slova br. V. B. T ů m y, starosty Ústř. Jed. Děl. Sok., jenž, vítaje nás, pravil mezi jiným:

»Zdravím Vás jménem našich Sokolů dělnických, jménem těch

»lidí holých dlaní,
v jařmu práce bičem
nouze štvaných«,

jak pěje náš velký Čech ve svém »Lešet. kováři«. Jsme lidé upřímní, jejichž srdce bije stejně upřímně pod tou naší červenou košilí, jako Vaše srdce bijí pro ten kus české hroudy pod tou Vaší červenou košilí.

Nebudu vyprávěti Vám, proč jsme povstali a musili povstati, není radno mluviti o všem před širokou veřejností. Ale jestliže jste se poptali po našich činech, jistě Vám nikdo v New Yorku nemohl o nás říci nic špatného! Pozdravte od nás naši drahou vlast a rcete jí, že tu stojíme věrně na své postati a že tu chceme žíti tak dlouho, pokud život dovolí nám . . . .

Přijímáme Vás s otevřenou náručí. Nemáme drahocenných darů, jsme jen dělníci mozolné práce, ale taškář, kdo dává více než může. Přijměte protož, prosím, od nás tuto malou knížku, — je to naše Credo — naše vyznání, co jsme a proč jsme tu, a z této knížky dovíte se o nás vše, čeho potřebujete. (Jde tu o Stuchlíkovu brožuru, o níž jsem se zmínil.) Přijměte ji, prosím, jak z prostého dělnického srdce je

Vám podávána. Z ní poznáte také, proč zde chceme zůstati. Ta naše košile, pro kterou nás nazvali »červenými«, je jen odstín barev našeho národa, právě tak jako bílá košile těch, jež zveme »modrými«, ale správně měli bychom je zváti »bílými«. Ta červená a bílá barva teprve dohromady dává ten velký prapor slávy, za nímž vedl náš praotec Čech lid český do naší vlasti, za nímž kráčeli Hus, Jiřík Poděbradský, Komenský, Havlíček a všichni ti naši velikáni. Ty dvě barvy od sebe odloučiti se nedají. Každá z nich o sobě neznamená nic, ale spojeně vytvoří věci veliké!

Zde u nás, bratří, budete míti práci snadnou. My na svém sjezdu první jsme se usnesli pro spojení s ostatními sbory sokolskými. Ústřední Jednota přes hlavy tvrdohlavců usnesla se na tom, bychom se sešli aspoň na poli tělocviku. Jsme snad někdy ostřejší, chceme rychlejším tempem spěti k vytknuté metě, ale to nemůže nám nikdo míti za zlé. Kéž cesta Vaše na západ je posvěcena účelem jejím, — přeji Vám, abyste všude nalezli půdu aspoň z polovice tak ochotnou, jako ji máte připravenou zde v New Yorku!«

Slova br. Tůmy, upřímná a otevřená, zanechala v nás dojem hluboký, trvalý a přesvědčení, že v českém dělnictvu americkém má národ náš obranců zdatných a neustupných.

Stejně vřelý večer zažili jsme ve středu Sokola v Morrisanii na obvodu New Yorku, kdež jsme padli do náruče silné české osady příchodem naším do nejvyšší míry radostně rozechvěné. Všude i zde bylo nám milo tisknouti ruce těch bodrých krajanů, kupících se k sobě k záchraně a k dalšímu pěstění svého češství ve spolcích sokolských, vzdělávacích, zábavních a j., a promlouvati k nim o povinnostech k národu a vzdálené vlasti. Zde podán nám byl pro Č. O. S. věnec stříbrný, jejž chovati budeme s úctou a vděčností za upřímné ty projevy oddanosti k věci naší.

Také Slováčtí Sokolové v New Yorku nedali si toho ujít, aby nás mezi sebou nepohostili. O zajímavé jich organisaci a práci budu míti příležitost později se ještě zmíniti.

IV.

Ve Washingtonu, Baltimoru a Filadelfii.

Z New Yorku učinili jsme si i odbočku k návštěvě tří velkých měst Washingtonu, Baltimore a Filadelfie v průvodu neunavných bratří newyorkských a bratří Beránka a Sabatha z Chicaga, kteří oba s obětavostí všechno očekávání přesahující byli věrnými průvodci našimi po celou téměř dobu pobytu našeho v Americe. Vyjeli jsme v neděli dne 15. srpna z New Yorku v noci, uvelebeni pohodlně ve spacích vagonech Pullmannových s obsluhou černochů, a dorazili časně ráno do Washingtonu, sídla to vlády Spoj. Států Severoamerických, parlamentu, presidenta, ústředních orgánů vládních atd., tvořícího samostatné území. Tam měli jsme příležitost v průvodu p. Bažaty obdivovati se nádherným stavbám státním, pověstnému Capitolu, velkolepé knihovně, universitě, bílému domu presidentově, museu, kdež zaměstnán jest výborný náš krajan Dr. Hrdlička, štíhlému obelisku Washingtonově a j. Byla to ale pro nás zároveň perná zkouška vytrvalosti, neboť bylo právě po dešti a země vyhřátá srpnovým žhavým sluncem vracela vláhu v podobě horké páry, jež pronikala šatstvem, drala se v útroby a bránila oddechu, takže jsme se téměř zalykali v tom nezvyklém ovzduší. Teploměr dostoupil ten den 100° Fahrenheita čili 37·7° Celsia. Vláčeli jsme se zmořeni znojem parného toho dne po horkých kamenech dláždění nekonečnými třídami města a po cestách vyprahlých, sluncem spálených parků, jež opuštěny činily dojem spíše tísnivý než osvěžující. Jinak tu bývá ovšem v době zasedání kongresu, kdy se tu shromáždí zástupcové všech 45 států, jež se tísní pod hvězdnatým praporem Unie, aby rozhodovali o osudech 100 millionů jejích příslušníků ve sněmovně poslanců a senátu. Poslanci sněmovny volí se na 2 léta všeobecným hlasováním po jednotlivých státech v počtu poměrném k počtu obyvatelstva, kdežto do senátu volí každý stát na sněmu svém dva senátory a to na 6 let. Kongress rozhoduje toliko o záležitostech zahraničních, vojsku, poště, námořnictvu a mincovnictví, ostatní záležitosti spadají do pravomoci sněmů jednotlivých států. Jediným důchodem společné vlády jest clo a daň z lihovin a tabáku. A důchody ty stačí úplně ku krytí obrovského hospodářství státního.

Washington slouží výhradně sněmování a tvoří zvláštní, kongressem spravovaný obvod, vyplněný budovami stát-

ními, paláci cizích mocností a residencemi největších boháčů amerických, kteří tvoří jakousi šlechtu Unie, stejně hrdou a pyšnou jako staří rodové šlechtičtí v Evropě. Přirozeno tedy, že v čas sněmování jest město plno nádherného, skvělého ruchu a živého shonu všech, kdož na sněmování aneb výsledcích jeho mají podílu, a těch jest mnoho, mnoho!

My nalezli město tou dobou mrtvé a pusté v nedbalkách prázdninových, a proto dojem náš byl dosti chudý. Odpoledne nás povozili v obrovitém autobusu po nekonečných avenuech, při čemž průvodčí pomocí hlásné trouby do nás snažil se vtroubiti všechny »americky« zajímavé zjevy, kde který millionář tu život svůj tráví, kolik millionů stál ten který palác, až vám z těch millionů hlava nadobro se zatočí. — —

Znaveni vsedli jsme odpoledne rádi do vlaku, jenž nás asi za 3 hodiny odvezl do Baltimore, ležícího na nejslavnějším a nejrozsáhlejším zálivu Atlantického moře, asi 300 kilometrů do vnitrozemí vlny oceánu ženoucího. Na samém konci jeho zasedlo si Baltimore, svádějíc v lůno své všechny ty spousty živého i neživého materiálu, jejž dodávají Novému Světu ostatní díly země po tisícerých plavidlech, moře Atlantické brázdících. Jaký to omamující život v přístavišti a ulicích pobřežních, obnažené bronzové plece černochů závodí s osmahlou hrudí bílých dělníků přístavních v nejpestřejší směsici s chvatem přímo příšerným. Boj o život, boj na nůž, bez oddechu a klidu, hltavý shon po dollaru naplňuje celé ovzduší jakýmsi divým dechem v tomto přímořském zákoutí, tak nápadně se odrážejícím od posvátného klidu, v jakém jsme opouštěli bílý Washington.

Na nádraží očekávalo nás poselstvo baltimorských Sokolů s dlouhou řadou povozů, českými praporečky vyzdobených, a po upřímném pozdravu vezlo nás ulicemi Baltimorskými, klidnými i rušnými, až ku čtvrti české, ležící při slavné nemocnici Hopkinsově, po Broadway a Ashland ave. k budově tamnější sokolské jednoty Blesk. Jakmile jsme se blížili k těmto místům, již počaly se ozývati kol nás české pozdravy, lidé sbíhali se tu v ulicích v zástupech stále houstnoucích, až jsme vjeli v samé středisko české při síni Šimkově, obklopeni davy českého lidu, nás horoucně vítajícího.

Konečně staneme u Sokolny a jsme uvedeni v menší sál, kdež nám připraveno pohostění švarnými Sokolkami. Tím mínili jsme, že laskavost Baltimorských a pocty nám připravené jsou dovršeny. Jaké bylo ale naše udivení, když po oddechu byli jsme uvedeni v rozsáhlý, slavnostně vyzdobený sál tělocvičny, kdež shromáždilo se na sta zástupců českých spolků Baltimorských, a my uvedeni k tabulím, obsazeným četnou intelligentní společností českou a znovu hoštěni způsobem nejsrdečnějším. Za málo chvil rozpoutala se tu neobyčejně vřelá a hluboce jímající nálada, kterouž vyvrcholil pozdrav starého sokolského pracovníka br. Jar. France, jenž jménem župy sokolské prostými, ale za to tím silněji uchva-

cujícími slovy nás vítal jménem Čechů Baltimorských. Mluvilo z něho srdce českého lidu, topícího se v záplavě cizích živlů, mluvil z něho všechen ten utajený stesk a bol našich lidí, své češství zoufale bránících, celou duší na vlasti své staré lpících — —

»Jsem sice tělesně již stár, ale to srdce ještě plápolá žárem, to ještě je schopno milovati vůbec vše, co české je, to Vás vítá, vine a tiskne k sobě a buďte ujištěni vždy, že tu jsou bratři, kteří dobře vědí, co vlast zkusí, co vytrpěla, a že všichni s největší láskou provázíme kroky Vaše. Vím dobře, že cesta Vaše má hluboký, vznešený význam. Cesta Vaše má posilniti ty staré, dosud pro vlast žijící a vzbuditi ty, kteří podřimují, aby chopili se znovu té práce na tom národním poli. Přál bych si, abyste položili základ k spojení všech bratří Slovanů, spojili se v jeden celek. Přál bych Vám, aby se Vám to podařilo a odměněni jste byli za tu Vaši cestu a oběť, co jste přinesli. Vám patří a doufáme pevně, že se Vám to podaří.«

Těžko vylíčit vzrušení to svaté, jež okamžikem tím lomcovalo útrobami přítomných, my viděli kolem sebe jen zanícené, slzami zrosené, horečně se lesknoucí zraky, upřené na nás v rozechvění, jakoby z nás vyssáti chtěly všechny pozdravy a zkazky rodné půdy, jež přinášeli jsme jako poselstvo její pod praporem svým sokolským.

Výborně vystihl povznešenou náladu tu českého lidu Baltimorského br. M a t o u š e k, ubezpečuje:

»O opravdovosti radostných pocitů našich nad příchodem Vaším zajisté není u Vás pochybnosti nejmenší, vždyť příchodem tím splnili jste dávnou touhu nejen nás, ale všech věrně smýšlejících Čechů amerických. Jsme nevýslovně šťastni, že dnes konečně nadešel ten dávno toužený okamžik, v němž můžeme uvítati ty, k nimž vázáni jsme poutem nejpevnějším, láskou bratrů jedné otčiny, bratrstvím mužů stejných snah, spějících za stejnými cíli. Návštěva Vaše v době nynější jest tím významnější, že přicházíte, byste přítomností svojí lesku dodali našemu prvnímu velkému sletu všesokolskému, abyste pomohli nám tuto velkou manifestaci amerického Sokolstva přivésti ku zdaru úplnému, ba co více, byste dokázali světu celému, že vážíte si práce naší na poli myšlenky sokolské. Přicházíte také, by poznali jste nás v té nové domovině naší, byste na vlastní oči se přesvědčili, kolik nám tu bylo možno vykonati práce na povznesení a zdatnění českého člověka v Americe. V ohledu tom nemůžeme sice vykázati se všade činy ohromujícími, víme však, že Vy co lidé spravedliví dovedete náležitě uvážiti veškeré okolnosti, za nichž nám tu bylo pracovati. Jedno potěšující ujištění však mohu dáti Vám, že čím více proniknete do nitra této velké země, čím více navštívíte osad českých, tím více přesvědčíte se, že dosti životní schopnosti tu v lidu našem zde, která umožní udržení života americké větve českého národa na dobu nedohlednou i udržení národní naší individuality i v zemi cizí a vzdálené. Zjev tento nejlépe dokazuje, že

Sokolstvo má svůj veliký úkol i zde v Americe a mohu říci, že nejen mezi lidem českým, ale slovanským vůbec. Chováme dávné přesvědčení, že Svaz amerického Sokolstva nejlepším byl by prostředkem ku vyniknutí slovanského kmene v zemi této a že na poli sblížení všech slovanských národů Sokolstvu stejný měl by tu připadnouti úkol, jako tam u Vás v Evropě. Vám, drazí bratři z vlasti, snad bude možno býti nám nápomocnými v uskutečnění těch snah, které až dosud pro mnohé překážky jsme v život uvésti nemohli. Jedno jest však jisto již nyní, a sice, že návštěva Vaše znamená upřímnější navázání styků obapolných, které až dosud jen chabé byly, ku velké škodě nás všech. Bylo by všestrannou škodou pro národ pustiti úplně se zřetele americkou větev, my pak úžeji spjati s Vámi, pronikavěji tu budem moci pracovati pro myšlenku Sokolskou, v duševním pokroku i na poli obchodu a průmyslu, kteréž tak důležitou roli hrají v existenci každého národa. Víme sice, že život náš zde nemůže býti nikdy ničím více než odleskem života Vašeho ve vlasti, tož ale chceme, aby byl aspoň odleskem silným a pokud možno věrným. K docílení toho jest třeba práce oboustranné, nám hlavní připadá tu povinnost, výchova nových generací s plným uvědoměním národním, které by naznačenými drahami spěly k metě vytčené. Vám za povinnost připadne býti zdrojem, z něhož bychom mohli čerpati poučení a posilu pro práci naši zde. Jsem přesvědčen, že všichni rádi tyto povinnosti vezmem na sebe a že významu nynější návštěvy Vaší bude dosaženo úplně. Kéž tato první Vaše návštěva není návštěvou poslední, kéž hojného z ní plyne užitku vlasti, jíž veškeré naše snahy a síly přináleží.«

Když přišla řada na nás, abychom poděkovali za úchvatné ty projevy lásky našeho lidu, nedivte se, že srdce naše překypovala vroucností a že s pohnutím mocným jsme spláceli ty dojmy, jež se tak hluboce zarývaly v naše prsa. V tom horkém ovzduší vycítili jsme velkou tu tesknotu opuštěných, od krbu domácího vyštvaných duší českých, jež příchodem naším znovu vyburcována, prodrala se nezádržnou silou v horoucí ty projevy přirozené, nepotlačitelné, neudusitelné lásky k vlasti, lásky k všemu tomu, z čehož oni se zrodili a vyrostli, a co až dosud naplňuje jejich bytost a cítění — — —

Ó, vznešené ty pocity, jež člověka z prachu a bláta všedního žití dovedou vznésti v kouzelné světy ideálů lidských, jež dovedou vznítiti v něm nejušlechtilejší pudy a touhy, a zahřáti srdce jeho k milování vlasti, k milování toho zvláštního světa, vytvořeného pokrevními svazky celý národ v jednu rodinu poutajícími! Pocity ty právě v opuštěnosti a vzdálenosti od vlasti vystupují a ozývají se celou mohutností svojí a krystalisují se v pevné, vyhraněné útvary nevšední krásy a lesku! Ó, važte si jich a chraňte je, jako největší poklady světa, jež Vám žádné zřízení, žádné prostředí jiné nahraditi nedovede!

Takými myšlenkami háralo nitro naše ve středu tohoto lidu kol nás se tu tísnícího a ruce naše vřele tisknoucího.

Těžko, těžko jsme se vymykali z jeho náručí!

Baltimorská česká osada čítá dle úředních výkazů kol 10.000, dle soukromých záznamů kol 15.000 duší a vede si velice čile. Krajané naši mají tam daleko přes tisíc vlastních domků rodinných, jež jsou ideálem každého přistěhovalce. K účelu tomu zřídili si zde český stavební sbor, který kupuje pozemky a prodává je s velkými výhodami na splátky svým členům. O duševní jich potřeby pečuje množství českých spolků, časopisy (»Neodvislost«, »Telegraf« a j.), české knihovny, čítárny a pod. Největším českým domem je nynější budova Sokola a česká síň Šimkova. O přistěhovalce české svědomitě se stará český dům vystěhovalecký, spravovaný rev. V. Vaňkem (800 N. Broadway).

Baltimorští obětavě se postarali o naše pohoštění a ubytovali nás v pěkném hotelu. My ovšem mohli jen letmo se ohlédnouti po Baltimore, čítajícím dnes již na 600.000 obyvatel.

Z Baltimore jedeme do Filadelfie po Pennsylvania Rail Road asi 2 hodiny, kamž přijíždíme v prudkém dešti. Zprávy o našem příchodu vzrušily klidný život tamnějších českých osadníků, kteří všichni toužili nás pozdravit. Žel, že hodina našeho příjezdu nebyla dostatečně oznámena, a tak ubozí ti lidé čekali nás na nádraží marně od časné hodiny ranní až do poledne, načež zklamáni se rozešli. My dojeli až o půl 3. hod. odpoledne, pozdraveni četou Sokolů tamnějších v čele s br. Abelesem. Po pohoštění k žádosti redakce listu »North American« vystoupili jsme na střechu jejího mrakodrapu, kdež nás fotografovali, aby ještě týž večer vyobrazení skupiny naší v mnoha desítitisících exemplářích kolovalo v rukou Filadelfských.

V průvodu Sokolů tamnějších putovali jsme k staré radnici, v níž prohlášena byla neodvislost Spojených Států. — Síně zdobeny tu podobiznami všech členů onoho památného kongressu, na kterém svržena pouta nadvlády a proklamována republika.

Odtud zajeli jsme si do České Národní Síně, prostinké budovy, chovající v přízemí tělocvičnu, v I. patře hostinec, v II. patře síň pro schůze. Brzy sešlo se tu více Sokolů českých i chorvatských a slovenských, v jichž středu stráveno něco chvil v srdečném, milém rozhovoru. U takové příležitosti každý z těch bratří toužil Vám otevřít celé své nitro, zasypal Vás dotazy, zatížil pozdravy a vzkazy do staré vlasti — než my ochotně poslouchali a přejímali různé ty úlohy a závazky, vpravivše se v náladu a rozpoložení těch, kdož nás obstupovali.

Večer téhož dne jsme se vrátili do New Yorku, obohaceni novými zkušenostmi a zavázáni mnohými díky za dojmy, zažité mezi krajany.

Tak letěly nám chvíle pobytu našeho v Americe jako prchavé sny uprostřed láskyplné péče českého lidu, který všude jakoby o závod nám prokazoval sterých pozorností a ochot. Z návštěv námi v New-Yorku konaných třeba zvláště vytknouti návštěvu mayora tohoto olbřímího města, jehož jsme stihli na radnici uprostřed pilných prací, který ale přes to vše věnoval nám několik minut času, aby projevil radost z návštěvy naší a vydal čestné vysvědčení našim krajanům, tvořícím pilný, pracovitý a poctivý živel města.

Nemohli jsme si ovšem též dát ujíti vzácnou příležitost k návštěvě pověstných hasičských stanic, jichž zařízeni těší se světové pověsti. Jest toho zde svrchovaně zapotřebí, vždyť na každou stanici připadá 10—15 požárů denně. Zařízení telegrafické, kterýmž se oznamují požáry, jest svrchovaně důmyslné a jest obstaráváno celou řadou úředníků. Na zkoušku učiněný poplach vzbouřil ve vteřině celé kasárny. Koně sami vyskočili ze stanoviště, přiskočili k vojím stříkačky, samočinný přístroj hodil na ně řemení, jež se upíná jediným stiskem, po mosazném stožáru z prvého patra nad stříkačkou upevněném svezli se hasiči na vůz a než jsi napočítal dvacet, již vyjely vozy v plné zbroji, mužstvem obsazeny, na ulici, kdež před zraky udiveného obecenstva učiněny pokusy stříkací na sousední domy. Cvičení velel rodák český, kapitán hasičů Švimberský.

V.

Den Sokolstva Slovanského v New-Yorku.

Vyvrcholením slavností New Yorkských byl slovanský den sokolský, uspořádaný v sobotu dne 21. srpna v Sulzers Harlem-Parku za účasti všech sokolských jednot slovanských z New Yorku a okolí. Ku dni tomu učiněny rozsáhlé přípravy, mělť on státi se společnou manifestací všeho lidu slovanského, tu žijícího, na důkaz jeho životnosti a oddanosti k rodným zemím jeho. Mám před sebou slavnostní číslo New Yorkských Listů z téhož dne, věnované celé sokolskému dni, s četnými vyobrazeními pracovníků sokolských, českých i amerických a čtu pozdravný článek J. J. Nového, vystihující náladu rodáků našich ve chvílích těch památných. Pisatel volá tam:

»Ó, drazí! Přáli bychom Vám, abyste mohli dnes čísti v každé české duši, v každé českém srdci. Jistě nepovažovali byste to za pouhé vzplanutí nadšení, za pouhý záchvat, který rychle zase pomine. Není v tom nic strojeného, nic chvilkového. Naopak, vším právem možno říci, že pohnůtky, jež vedou ku všem těm projevům lásky, s nimiž setkáváte se všude, tkví mnohem hlouběji, nežli mohlo by se zdáti na pouhý pohled. Jest to ryzé české srdce, jež ozvalo se v tomto okamžiku, jest to pravý český jeho tlukot, jest to nelíčená oddanost, již projevujeme vůči Vám u vědomí, že projevujeme ji celé naší vlasti, jejímiž jste zástupci nejpovolanějšími. Vše to, co dnes odehraje se před Vašimi zraky, má podklad mnohem hlubší, nežli jen zevnější oslavu. My již dávno všichni jsme cítili, že schází nám něco, co by nás vzpružilo, co by nás posílilo v té naší odloučenosti. S Vámi zavítal k nám duch české vlasti naší, s Vámi dostavilo se k nám to velké srdce matky Čechie, jejíž vřelé pozdravy tlumočili Jste nám zlatými slovy. Vítajíce Vás a těšíce se z milé Vaší přítomnosti, cítíme ve svém poblíží drahou Matku naši, jež přišla potěšit Své syny v daleké cizině. To junácké Sokolstvo, jež uvidíte dnes v jednom šiku, a i ty massy českého lidu, jež provázeti je budou — ti všichni v tomto okamžiku hoří jedinou touhou, aby ujistili Vás, že příchod Váš nebyl marný. Český New York zůstane Vám trvale vděčným za Vaši návštěvu a český New York povždy vážiti si bude toho, že prvý mohl Vás uvítati a že prvý mohl Vám podati důkaz, jak i v Americe vřele bije to české srdce, jak

i v Americe dochovává se v naší paměti stálá upomínka na naši starou vlast. A my s celým New Yorkem doufáme, že i ve Vaší paměti zůstane jedna světlá upomínka na nás a že po Svém návratu, až vlasti skládati budete účty ze Své cesty, budete míti i pro nás nějaké vřelé slůvko.«

Ó, nejen slůvko, ale celou záplavu vřelého vděku posíláme v mysli za ty úchvatné okamžiky, jež jsme tu zažili, obklopeni a zahrnuti láskou všeho lidu nadšeně nás zdravícího a vítajícího, a jež trvale uložili jsme v nitro své.

A na jiném místě čtu verše téhož pisatele:

Po různu nás rozsel osud...
není místa, kde by nebyl Čech....
Se slzami v očích šli jsme v dálku,
utlumivše slední bolný vzdech.

Šli jsme smutni přes hranice
drahé naší otčiny —
za námi jen smutek zůstal v rodné chatě,
před námi jen neurčité vidiny.

Šli jsme jako exulanti,
novou šli jsme hledat zem,
která by nám nahradila,
oč jsme oloupeni byli osudem.

Šli jsme — s námi tisícové —
každý stejnou v srdci bolest měl,
přes to v hloubi duší našich
jeden jasný paprslek nám tkvěl.

Šli jsme v dál a našli sobě
místo nových nadějí —
paprslek ten provázel nás
po všech cestách, v každém kročeji.

A v duši naší stále více
rozvíjel se blahý cit,
že i tady věrně můžem
národu a vlasti žít.

A té vlasti také žije
každý americký Čech:
každý její záchvěv cítí,
slyší její každý vzdech.

Ve rozmachu volných ideí
rodnou vlast jsme zahrnuli
v soubor našich blahých tužeb
a nejlepších nadějí.

Hvězdnatý zde prapor nad hlavami,
prostý zloby cizácké,
v práci pilné ztužili jsme
srdce, páže, svaly své.

Ztužili se, upevnili
v jeden svazek bratrství,
vlasti své jsme zachovali
drahé nám všem dědictví.

A dnes pevněj, nežli jindy,
semkli jsme se v pevný šik:
svatým nám dnes příchod bratří,
svatým dnešní okamžik!

Zdrávi buďtež, bratří milí!
Posvěcen buď každý čin,
jenž tu srdce naše vzpruží,
s čela setře všaký stín!

Zdráva budiž, česká vlasti!
Zdráva v sladkém vědomí,
že i v dálce nedozírné
česká mluva hlaholí!

Jeden z nejnadanějších českých veršotepců a publicistů českoamerických, **B a r t o š B i t t n e r**, napsal do téhož listu verše plné žáru a zároveň i zoufalství. — Jest to jeden z těch bolných ohlasů, které se náhle vyderou z duše raněné, jež ztrácí naději ve spásu a záchranu ze záhuby, lid český v Americe zaplavující — —

Stůjtež zde v celém znění:

Buď vítán, květe Čechie,
v Nového světa bráně!
Buď vítán v rodných bratří kruh
a zanes nový, svěží vzduch
v Západu širé pláně!

My dávno jsme Vás čekali
a s pobřežní jsme skály
hleděli v obzor zamžený
co den, zda přes vln hřebeny
Váš prapor kyne z dáli.

Ó Matky drahé poslové
— kéž, svatá, věčně žije! —
sem na hruď naši vložte dlaň:
to srdce tam, staň se, co staň,
vždy vřele pro Ni bije!

Nechť bouří moře cizoty
a hrozbou běsnou hučí,
nechť příboj dravě bije v bok
a výsměch jeho v každý krok
náš namáhavý skučí,

nám slibte, Matce vzdálené
že vzkaz náš donesete:
Jak tiše, zvolna tady mřem,
v šanc dáni nepohodám všem,
až bouř nás v propast smete;

však přes to, že chcem mužně žít,
dokud krev v tepnách buší
a až čas bude umírat,
že obraz Její bude hřát
hasnoucí naši duši!...

my přec jen stále půjdem v před
za tímtéž světlým cílem
a teprv poslední náš vzdech
se rozloučí na mroucích rtech
s posvátným otců dílem.

Oj, bratři, v tento okamžik,
tak plný tklivých vznětů,
kdy ústa němí pohnutím
a jásot splývá s vzlyknutím
v dětinné Lásky větu.

Kéž Budoucnost ukáže, že pěvec nesprávně věštil — vždyť osud ten leží v samých rukou našeho lidu — na něm jest, zaplašiti chmurné obavy ty a zjednati sobě pevnou půdu do příštích věků. Dnes k tomu již dráha jest upravena... Sokolský den newyorkský ukázal k tomu dosti síly a prostředků.

— — — — — — — — — —

Slavnost zahájena byla průvodem ze Sokolovny v 71. ulici. Pro nás si Sokolové přišli s hudbou do hotelu a odvedli nás k Sokolu středem hustých zástupů, přeplňujících ulice kol Sokolny ležící. Zde stál již průvod seřaděn na 1. avenue v dokonalém pořádku sevřen s obou stran tísnícími se davy. A pak to šlo vesele v průvodu hudeb za nádherné pohody vykrášlenými ulicemi, několikráte na příč českou čtvrtí, uprostřed jásajících řad českého lidu. V den ten dostavilo se na ulice new-yorské zajisté vše, co dosud česky cítí — přišlo sem si zaplesat a pozdravit v té malé hrstce naší vzdálenou vlast. Na zdar, krajané! Ať žijí Češi! hřmělo z chodníků, oken a balkonů, se střech a teras, lidem naplněných. Co dělají v Libáni? Pozdravujte Votice! Na zdar Kutné Hoře! Sláva Budějovicům! Ať žijou Domažlice! a podobné vzkazy nadšených krajanů zalétaly k nám uprostřed všeobecného hlaholu ze všech stran, a my vzkazy ty a pozdravy přijímali za známé a neznámé, sami jsouce pohnuti do nejvyšší míry.

V čele průvodu jel »maršál« (pořadatel slavnosti), br. Pilnáček, svědomitý strážce a výpravčí našich zavazadel, po té slavnostní výbor, hosté z Čech, Slovanští Sokolové z N. Yorku, Guttenbergu, Bostonu a Jersey City, Polští Sokolové

4

z New Yorku, Brooklynu a Elisabethportu, dělnické jednoty sokolské z Vinfield, Little Ferry, Long Islandu, Newarku, Bayonne, Little Ferry a j. a na konec sokolské jednoty české z Morrisanie, Long Island City, Newarku, Bayonne, Little Ferry a New Yorku. Kroje různých jednot značně se líší od sebe, členové jednot zastoupených v Nár. Jed. Sokolské nesou známý modrý oblek s bílými košilemi a černým kloboukem, dělničtí Sokolové mají kroj náš, ale bez vysokých bot a s kloboukem hnědým, Sokolové polští kroj hnědý, červené košile a širáky. Celkem bylo v průvodu as 800 Sokolů, počet to zajisté slušný, imposantní i pro cizího pozorovatele. Před průvodem kráčela četa policistů, vesměs Čechů, kteří se k vyzvání náčelníka policie k úřadu tomu přihlásili.

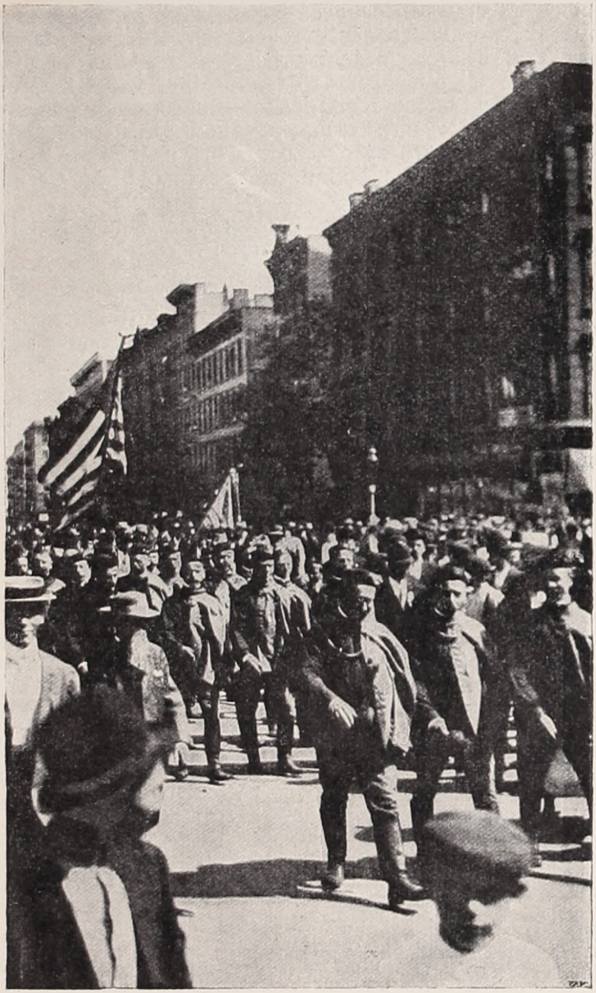
A kolem pruvodu, před ním a za ním tísnily se husté řady obecenstva českého rozradostněného, nadšeného, oddávajícího se celou duší svému velkému českému svátku, jenž hnul tak mocně jeho vědomím a rozvířil hluboce jeho české nitro. Vzduchem to hřmělo a jásalo, a když v hluk ten vpadly zvuky českých písní, jež české kapely v průvodu zařaděné neunavně hrály — Kde domov můj, Hej, Slované, Slovan jsem — s nezbytnou Andulou šafářovou, věru, že jsme se cítili v okamžiku tom ne v Americe za mořem, ale kdesi na župním sletu u nás, uprostřed svých v drahém českém kraji! Tak to šlo až opět k druhé avenue, středem české čtvrti vedoucí, po které jsme pak dále šli až k nejbližší zastávce zvýšené dráhy při 80. ulici, kdež celý průvod vystoupil po schodišti na stanici a v připravených vlacích jel dále nad střechami domu po téže ulici až k zábavné místnosti v Harlem parku, kdež konána lidová slavnost a veřejné cvičení.

V ohromné, ještě nedostavěné budově, bylo tu namačkáno několik tisíc lidí, jež svedl sem živý zájem o projev národního českého vědomí. Sjeli se sem z blízka i z dálí, i na několik dní cesty, vypuzeni z domovů svých zprávou o velkém svátku českém v New Yorku uchystaném, tak jako ptáci v noci vyrušení paprskem zářícího světla, k zřídlu jeho se vrhají. Všechny sem svedla touha, aby se česky projevili s ostatními, opět jednou česky si zaplesali a stykem s poselstvem českým oživili opět staré vzpomínky a vztahy k opuštěným nivám otcovským. Zde tiskli jsme chvějící se mozolné ruce českých doutníkářů newyorských, uhlokopu a dělníků železářských z Pennsylvanie, prádelníků z Massachusetts, farmářu ze všech končin Východní Ameriky a jiným a jiným ze státu New Jersey, Connecticut, Virginie, Vermontu, Marylandu, kam všude je zanesl podivný osud.

K slavnosti dostavil se, byv pozván, sám mayor města (starosta) Mc. Gowan, pozornost to vůči malé poměrně hrstce Čechů newyorských zajisté nápadná, svědčící o vážnosti, jaké se tu živel český těší.

Příchozí pozdravil br. V o j t í š e k z gallerie sálu podotýkaje, že po dlouhé přestávce stojí zde národ náš v naší nové vlasti sjednocen a svědky tohoto sbratření jsou zde naší krevní bratři, Slováci a Poláci. Toto sbratření bude trvalé a

ponese ovoce dobré, nejen pro sourodáky v Americe, ale též v staré, dobré vlasti, jíž přeje svobody, důstojné národa vzdě-

SOKOLSKÝ PRŮVOD V ULICÍCH NEW-YORKU.

laného a svých lidských práv znalého. »Buďme připraveni, abychom v čas ten mohli podati důkazy našeho národního uvědomění, našim utiskovaným krevním bratrům. Slavnost

4*

tato, prvá svého druhu v Americe, má význam dalekosáhlý. Návštěva Vaše, bratří drazí, osvěží v nás opět lásku k našemu původu a k naší rodné zemi. Osobní seznámení se zástupci všech vrstev našeho národa, zajisté povede k tomu, že styky jak národní, tak společenské vzpruží se na stupeň oběma částím národa našeho prospěšný. Nemáte, bratří drazí, přinésti tuto oběť nadarmo. My zde žijící v moři národů jiných, silnějších, lneme čistou láskou k našemu původu a přislibujeme Vám zde na tomto posvátném místě všeobecného sbratření nejen sborů sokolských, nýbrž naší celé české kolonie, že věrně budeme konati své povinnosti co Čechové a Sokolové.«

Po té pozdravil mayora města, který ihned ujal se slova a pozdraviv zástupy pravil mezi jiným:

»Víme, že je zde tisíce Čechů, a my všichni vážíme si jich, jsme na ně hrdi, poněvadž jsou dobrými občany americkými přes to, že milují svoji starou otčinu tolik. Jsou mírumilovní, jsou pracovití a řádní a takových občanů musíme si vážiti.«

Za české poselstvo poděkoval tu lidu newyorskému starosta Č. O. S. a anglicky br Pátek, načež došlo na rozsáhlý program slavnostní, vykazující pěvecké a tělocvičné výkony českých spolků v tomto pořadu:

1. Ouvertura »Národ Sobě« od Macha, hudba Sokola Fr. Turka.
2. Nástup veškerého cvičícího členstva a žactva.
3. Cvičení Slovenských Sokolek 2. sboru Venca Sokola »s bar-bells«.
4. Cvičení prostná. — Čekanci Tělocvičné Jednoty Sokol.
5. Cvičení prostná. — Sbory Národní Jednoty Sokolské, Dělnicko-Amerického Sokola, Slovenského Sokola a Polského Sokola.
6. Zpěv. — »Pochod Táborů« od K. Bendla. — Mužský sbor pěveckých odborů Těl. Jed. Sokol, Dělnicko-Amer. Sokola, spolku Záboj, Národní Jednoty, spolku Hlahol-Dalibor a spolku Josef Kaj. Tyl.
7. Cvičení s kužely. — Tělocvičný sbor dívek a paní z New Yorku.
8. Cvičení prostná závodníků.
9. Zpěv. — »Česká píseň« od B. Smetany. — Smíšený sbor s průvodem orchestru.
10. Cvičení na nářadí závodníků z Čech, členů Nár Jed. Sokolské, Dělnicko-Amer. Sokola, Slovenského Sokola a Polského Sokola.

Posudek technický o cvičení podán byl br. Jirsákem ve »Věstníku Sokolském« a proto naň prostě odkazuji. V daných poměrech a se zřetelem na obtíže, jež se v Americe staví soustavnému tělocviku, bylo vystoupení to zajisté čestné a úspěšné. Na cvičení tělesném v Americe, zejména u mužů a hochů, lpí stále ještě známka veřejné závodivosti, vážný

smysl pro harmonický vývoj člověka do pozadí tlačící. Mládež cvičí tu ponejvíce, ne aby vyspěla v krásné, stepilé juny, ale aby mohla vystupovati v závodech před rozvášněnými davy.

Při závodech, jak se tu pěstují, jde o nejvyšší výkon, ať již cvičenec při tom klesne vysílen aneb znetvoří své síly v jednostranném výcviku. S tímto návykem mají i jednoty sokolské co bojovati, a proto zřeli jsme na cvičišti sice mnohé těžké výkony, ale málo dokonalých zjevů, nesmělé, neuvědomělé vystupování, zejména v celku, v cvičeních pořadových a prostých, jichž cena a význam dosud nevystiženy. Viděli

SOKOLSKÝ PRŮVOD V ULICÍCH NEW-YORKU.

jsme ovšem i známky dobré snahy a vůle po nápravě, již nelze přes noc provésti. Za to cvičení žen jde v Americe svým zvláštním směrem přihlížejícím k estetické výchově její, nabytí ladnosti pohybů a elegance celého zjevu. Tu zříte nápadný rozdíl v celém vystupování, zříte vybroušenou a něhyplnou snahu po zdokonalení ženy s plným porozuměním jejího tělesného uzpůsobení, její nálady a schopnosti. O tom mně bude ještě jindy šířeji se zmíniti.

K cvikům tělesným výborně se pojily pěvecké výkony vzácné ceny umělecké. Mohutné sbory, řízené K. Leitnerem, byly v pravdě překvapujícími a docílily znamenitého úspěchu.

U příležitosti té vystoupilo též závodní družstvo Č. O. S. svými nádhernými prostnými cviky a na bradlech. Ve výkony své vložilo všechnu svoji vřelost a odvahu, aby prokázalo zdatnost a vyspělost sokolských čet ve vlasti a úsilí jeho se zdařilo.

* * *

Sokolským dnem vyčerpán pořad dnů newyorských, jež se nám tak hluboko do mysle zapsaly. Bylť nám v nich projeveno tolik srdečnosti a upřímné oddanosti, ze všech stran poskytováno tolik radostné úcty, že jsme se věru neradi loučili s milými hostiteli svými. Z nich v prvé řadě vděčně vzpomínám celého výk. výboru Nár. J. S. s bratrem K. Hrbkem v čele, slavnostního výboru s předsedou br. Vojtíškem, neunavného br. Pilnáčka, Knedlhanse, Dr. Laciny, stále mladistvého veterána sokolského br. Vokála a jiných a jiných. — Znovu všem tisknu s výrazem vřelého díku čacké pravice. —

Ještě jsme učinili záskok k návštěvě českého veslařského spolku na řece Harlemu. Spolek má zde rozsáhlou loděnici se spolkovým domem elegantně vypraveným a velkým parkem lodním, a těší se pro znamenité výkony své zvučnému jménu ve veslařských kruzích zdejších. Předseda A. Maroušek je zároveň předsedou klubovního sdružení veslařského. Na motorovém člunu podnikli jsme projížďku po Harlemu, a veslaři uspořádali nám na rychlo závody osmiveslovek, jež potvrdily chvalnou pověst závodního mužstva, které svoji loděnici četnými již cenami závodními ozdobilo. Členové jsou po většině dělníci a hledí český ráz svůj v závodech náležitě uplatniti. Před odchodem nám dva členové ukázali rohovnický úpol.

VI.

K vodopádům Niagarry. — Detroit. — Příjezd do Chicaga.

Nadešel však čas, abychom se vymknuli z teplé náruče newyorských a nastoupili další pout k cíli svému, do »města zahrad« a středoamerické metropole, do Chicaga. Prováženi na odchodu tklivými pozdravy svých hostitelů na ulicích shromážděných, vstoupili jsme večer v neděli dne 22. srpna v průvodu četných bratří a sester, k sletu chicagskému jedoucích, ve Weehawken do zvláštního vlaku dráhy West Shone, opatřeného spacími vozy Pullmanovými. Jedeme podél břehu Hudsonu, jehož vlny ozářeny stříbrem paprsků měsíčních, světélkují za tmy a označují leskem svým do značné dálky dráhu obrovského veletoku. Někdy objeví se na řece skvěle osvětlená loď o několika patrech, hotové to plující město, nádherně zařízené, jak pohádkový zjev, velebně temnotou plující. O půlnoci dojíždíme do Albany, načež se uchylujeme znaveni dojmy na lože černochem upravené, jeden ve spodním, druhý ve vrchním oddělení a usínáme tvrdě, mezi tím co nás vlak nese na západ až do Niagara-Falls, města ležícího na řece Niagara, spojující dvě obrovská jezera Erie a Ontario.

Sestupujeme z vozu s napjatou zvědavostí a touhou zříti »největší div světa«, jak Američané zvou velkolepé to divadlo přírody. Nepatrné nádraží neodpovídá nijak těm spoustám hostí, jež každý den znovu a znovu zaplavují ulice města a staré hotely tu postavené.

V nejbližším hotelu okoušíme podezřelé chutě domácké kuchyně a pak sedáme na elektrickou tramway, která nás veze k břehům Niagary, na most, klenoucí se nad hlubokým řečištěm mezi břehem kanadským a břehem Spoj. Států. Před námi otvírá se tu báječné divadlo; obrovské spousty vod nadržených v rozsáhlých jezerech Hořejším, Michiganském, Huronském, St. Clair a Erie řítí se tu z ohromných terass, a sice z čelné v šíři 724 m. a z bočné v šíři 335 m. do divokého řečiště na 50 m. hluboko v zemi vyrytého, vysýlajíce drobný prach dešťový do dalekého okolí. Odtud ženou se vody v divém spádu přes balvany mohutným korytem k jezeru Ontario. Vůz elektrické dráhy unáší nás po levé straně hlučícího veletoku malebným údolím, načež překročivše most, vracíme se po pravém břehu k vodopádům. Puzeni touhou spěcháme přímo na místo hrůzokrásného divadla, a obléknuvše zvláštní

k tomu šat, sestupujeme s některými bratry newyorskými, k nimž i odvážné sestry Voříškovy se připojily, pod samy vodopády, kde teprvé možno učiniti sobě náležitý pojem velkolepého úkazu toho přírodního. Kráčíme v záplavě proudů větrem na nás vrhaných po vratkých můstcích z balvánu na balvány upravených, tápeme po zábradlích z místa na místo a s dechem zatajeným sledujeme obrovitý oblouk vodní nad našimi hlavami s děsným hlomozem ze závratné výše se řítící. Divadlo úchvatné, plné síly nezměrné, nezkrotné, vše drtící!

Po této důkladné lázni oddáváme se cele nádhernému obrazu vodopádů při samém spádu vodu, jejž nelze vystihnouti, ani zapomenouti. — —

Odjezd náš z Niagary se prodloužil o celých 5 hodin, jež jsme ztrávili v skvěle osvětlených ulicích města cizinci přeplněného s družinou několika bodrých krajanů zde usedlých, a v noci vsedáme do vlaku, jenž nás unáší dále po kanadském území do Detroit, ležícího v státu Wisconsin, při toku , spojujícím jezero Erie s Huronským. — Vlak náš za časného jitra vjíždí celý na obrovský prám, který nás unáší z kanadského břehu na druhou stranu až k nádraží, do něhož ústí dráha od Západu směřující. Přijeli jsme nad očekávání brzy a stihli jsme tu proto zprvu pouze br. J. Fryše, starostu tamější jednoty sokolské, vůdce výpravy amerických Sokolů k V. sletu všesokolskému v Praze, s br. J. Čermákem, redaktorem Sokola Amer., z Chicaga, dávným druhem naším. Tiskneme oba rádi k své hrudi, mezi tím co detroitští jeden za druhým se dostavují k našemu uvítání. Konečně zasedáme do automobilů, městskou správou nám nabídnutých, a projíždíme »nejkrásnější město merické«, jak ono samo pyšně se zove, až k tělocvičně Sokola »Budivoj«, kdež nám uchystáno srdečné pohostění a bratrský pozdrav starostou této jednoty, br. A. Melicharem.

Odtud nastupujeme v automobilech další prohlídku města, jež v pravdě se může honositi vkusnou úpravou moderního města, nádhernými parky, skvělými komunálními zařízeními, poskytujícími občanstvu všechny výhody velkoměstského života.

Na ostrově Bel-Island chutě vrhli jsme se do vod jezerních v nádherně zřízeném koupelišti a občerstveni rozjeli jsme se dále po návštěvách obrovských továren na automobily, na léčebné přípravky, v nichž se velkolepý průmysl americký ve všech svých důmyslných a rafinovaných zařízeních tak skvěle representuje.

Na jedné z ulic byli jsme upozorněni nápadným hlukem a výbuchy pokřiků na obrovskou dřevěnou arenu, kdež právě pořádán byl zápas míčový ve hře zv. Base-ball (čti bejsbol). Hra tato jest Američanu největším požitkem, jemuž není na světě žádného rovného. Base-ball jest stálým předmětem jeho zábavy, v ní se rozčiluje a baví v prázdných chvílích. Závody ve všech velkých městech těší se velké pozor-

nosti celé Ameriky, velké tabule, vyvěšené na četných místech, oznamují telegrafické zprávy o průběhu závodů právě konaných, a shromážděné davy s jásotem a rozechvěním pozdravují každou novou depeši ze cvičiště posýlanou. Tím větší rozechvění zmáhá se diváků samých na závod pohlížejících a věru, že jsme byli povděčni velice br. Fryšovi, jenž nás uvedl do areny mnoha tisíci lidmi zaplavené, kdež právě se rozvíjel jeden z podobných zápasů.

BR. ALOIS VOKÁL.

Na obrovské prostoře, ohraničené z části velkou tribunou v oblouku postavenou, z části vysokým plotem, hrála proti sobě dvě vybraná družstva za horečného napjetí obecenstva. Hra sama připomíná nám našeho »pasáka« s některými složitějšími změnami. Obecenstvo ozbrojeno píšťalami sleduje se zimničným zájmem každé hnutí, výpad a vrh a provází je pekelným pískotem a hlukem, který se stupňuje mnohdy v zuřivý řev i půtky, jež jen hole policajtů dovedou ukrotiti. Sokové v obecenstvu i na hřišti stojí proti sobě

v houževnatém odporu a nemilosrdně stíhají každý chybný vrh, každou ránu sykotem a hvizdem až uši zaléhají.

Jakou cenu mají závody ty pro národy americké?

Hra sama o sobě je zajisté velice vydatným cvikem, pokud nevybočuje z mezí slušnosti, ale procento hrajících jest pranepatrné oproti těm massám obecenstva, jež ji sleduje toliko z touhy po rozčilující rozkoši, z jisté dravosti, jaká uchvacovala římský lid v cirku a hyppodromu při pohledu na zápas zvěře divoké s lidmi, jaká lomcuje obecenstvem při zápasech byčích ve Španělsku, aneb zápasech kohoutích v Indii, při rvačce athletů v cirkuse, aneb při surových výjevech hry »kopané«. Stále ten samý pocit, »bestie v člověku« kochající se na zápasu, lačnící po krutosti, šlapající někde více, někde méně spurně všechny zásady slušnosti, lidskosti, spravedlnosti, krásy atd. Pro tělesnou výchovu jest tento veřejný prostředek bezcenný, neboť se pěstuje jen skrovně a výstředně a pro výchovu mravní znamená jen ústupek. — Konečný cíl jest u hráčů toliko touha po zisku a vyznamenání, u diváka ukojení vášně, to, co ze zápasů těch na konec přec jen dobrého zůstává ve svalech mládeže, nestojí za řeč. Jako cvičení v rámci výcviku školního aneb spolkového — opětuji — jest ovšem hra tato vysoce zajímavou a vydatnou, daleko ušlechtilejší a vhodnější než foot-ball, který i v Americe má málo pěstitelů. I jednoty sokolské v Americe pěstují horlivě base-ball na svých cvičištích, kdež hra nabývá zcela jiného půvabu a významu. — —

Na večer pozvala si nás sokolská jednota »Podlipný« k slavnostnímu večírku do své tělocvičny v Tillman Ave, před tím však sezván »tábor« českého lidu do jakési ohrady v téže třídě, kdež nám bylo promluviti ku shromáždění našich krajanů a přijmouti jeho pozdravy. Opakovaly se tu scény, jež jsme již jinde byli zažili a tak měli jsme i tu příležitost poznati vřelost národního cítění našeho lidu v Americe žijícího.

Odtud si nás odvedli do blízké tělocvičny, kdež jsme opět zasedli k bohatému stolu u přítomnosti starosty města a celého množství tamějších Čechů. Po vřelém oslovení br. Fryšem promluvil delší řečí starosta města, rodilý Němec, který vysoko vynášel myšlenku národní mezi jednotlivými národy Ameriku zaplavujícími a ubezpečoval, že město krajany naše, těšící se nejlepší pověsti a vážnosti, vždy bude podporovat.

Ten den zažili jsme nejkrutější horko. Zejména k večeru, kdy vyhřátá země vracela palčivé teplo za den pohlcené, bylo nám v pravdě k udušení. Žíly na skráních nabíhaly, dech se tajil v hrdle a pot řinul se po celém těle. Pobyt mezi dřevěnými stěnami domů stal se přímo nesnesitelným. Vedro to nás, nezvyklé, znavovalo citelnou měrou.

V noci se ochladilo a tak ráno poněkud osvěženi nastupovali jsme další jízdu na západ v průvodu četných bratří s námi k sletu Chicagskému spějících. Vstoupili jsme na vlak dráhy Wabash, která přetíná na příč jižní končiny

státu Michigan, přejíždí území Indiany, při jižním cípu jezera Michiganského a vstupuje tu do státu Illinois, jemuž vévodí slavné Chicago na samém břehu téhož obrovitého jezera ležící. Jedeme rovinou neposkytující žádného poutavého zjevu našim očím. Znaveni dojmy zažitými a neústupnými paprsky slunce znovu nás mučícími, hledíme si cestu zpříjemniti podle vzoru domácího pohodlným upravením svého cestovního úboru, když tu na jedné ze stanic, v Kingsburry, jsme vyrušeni vpádem jásajícího zástupu, jenž do vagonu se hrne a hlučně nás pozdravuje. Jsou to poslové chicagští, slavnostní výbor sokolský a zástupcové spolků českých, kteří nám vyjeli v ústrety. Byli jsme mile překvapeni touto invásí do našeho vozu a radostně tiskli jsme ruce milým příchozím, z nichž mnohé jsme jen dle jména znali, některé pak po celé desítiletí již neviděli. Zajímavé to tváře, někteří z nich již dokonalé to typy americké, ponejvíce oholených lící jak dnes přikazuje mrav a návyk tamější. Br. Šiman, předseda sletového výboru, ukázal již při prvém setkání výborný organisatorský důmysl, který po celou dobu slavnostní na každém místě osvědčoval. Energický, ale při tom klidný a rozšafný, stále pozorný a ochotný zjednal si rázem všech nás úctu. Poznali jsme ihned z příchozích dle podobizny br. Dr. Rudiše-Jičínského, neúnavného pořadatele Sokola Amerického, horlivého br. Jar. Košaře, jejž úraz těžký na dráze značně zkrušil od doby pražského Sletu, J. Fučíka, zástupce světové firmy Korbelovy, který se nám s celou duší obětavě věnoval, dále pozdravili nás tu Chorvatští Sokolové svým starostou Goždičem, Sokolové slováčtí bratrem Polakovičem a jiní četní zástupcové Češstva chicagského, kteří nám postupně dle daného pořadu podávali podrobné zprávy a poučení o našem pobytu v »městě zahrad«. V společnosti jich rychle míjel nyní čas a než jsme se nadáli, vjížděli jsme do nádraží chicagského.

Konečně jsme tedy u cíle své výpravy, nejvzdálenější dosud mety našich výprav sokolských. Kdo by byl před několika léty tušil, že Sokolstvo odváží se zalétnouti až za oceán, do samého středu Severní Ameriky! Jaký to postup na cestě po uplatnění sokolských idei za hranicemi: Krakov, Lublaň, Lvov, Záhřeb, Cetinje, Paříž, Nancy, Lucemburk, New-York, Chicago! Co tu vzpomínek, co tu okamžiků slavných, povznášejících, nezapomenutelných! A dnes, Chicago, metropol českého našeho lidu amerického, jeho středisko a útulek a zároveň jeho národní hřbitov!

Vystupující nás z vozu vítá ohromná salva pozdravů, které hřmí celou budovou nádražní. Čechové chicagští, ač hodina příjezdu nebyla přesně stanovena, nedali si ujíti okamžik, kdy vstoupíme na práh města, aby nás ihned nepojali ve svou náruč a tak nám bylo projíti živou hradbou lidu českého, zmítanou bouří nadšení, jež zachvátila všechny tyto hlavy. Byli jsme uchváceni a přímo vynešeni burácejícím davem z nádraží na ulici, kde nás čekaly slav-

nostně ozdobené automobily, aby nás odvezly do hotelu »Kaiserhof«, kdež si nás Chicagští ubytovali. Nevím věru, jak jsem se dostal ze živého klubka toho do vozu. Kolem očí mihaly se mi praporce a květiny sta ruk vztahovalo se ke mně po stisknutí a ze všech stran zíraly na mne rozčilené zraky mluvící zřetelně o tom, co lomcovalo duší všech, kteří se tu sešli k našemu pozdravu. Ten, kdo sedí doma, obklopen svými, jenž žije ve středu rodiny, příbuzných a přátel, v tom shluku společných zájmů, myšlenek a pocitů, ten nedovede se vpraviti v takovouto náladu našeho exulanta vrženého v moře cizoty daleko od vlastního tábora, mezi neznámé a jemu cítěním i celou povahou zcela vzdálené lidi a jenž ocítá se náhle tváří v tvář před svými krajany, již došli k návštěvě jeho z rodné vlasti. Tu změkne i nejtvrdší povaha a rozechvěje se nitro nejnepřístupnější, tu mimovolně ozvou se v srdci struny utajené, vyvolávajíce z hlubin nitra dávno již pohřbené vzpomínky a city. Vždyť my sami, kteří přišli jsme jen na návštěvu, byli jsme uchváceni tím velkým pohnutím a poznávali jsme předobře, co velkého a neočekávaného jest obsaženo v té lásce k domovině, již jsme právě byli opustili. — — — —

Z toho davu kolem nás se tísnícího sálal k nám horký žár zanícených srdcí, sálala k nám touha po českém národě, po české zemi, po českém životě, po českém slově, po všem tom, co člověka tolik poutá k rodné půdě. Cítíme tisíce otázek lpících na rtech, jak je u Vás, co dělají naši, jak je tam a tam a měli bychom rádi sterá ústa, abychom mohli je všechny zodpovídati.

Konečně jsme ve voze a ujíždíme hlučnými ulicemi k hotelu, kdež vše pro naše pohodlí již připraveno. Několik bratří chicagských j. Beránek, Sabath a j. se tu dokonce také ubytovalo, aby nám byli stále k službám. Celá řada automobilů propůjčených ochotnými jich vlastníky stále byla nám pohotově. Jen tímto způsobem bylo nám možno za několik dní prožíti tak ohromný program a sjezditi Chicago, k čemuž by jinak celý měsíc byl nestačil. Rozměry a vzdálenosti v městě samém nemožnoť nám, »ze starého světa« sobě představiti. Vždyť Chicago se rozprostírá na území, jehož délka dosahuje 46 kilom. (což se rovná vzdálenosti z Prahy do Roudnice) a šířka 24 kilom. Nejdelší ulice je Western avenue, běžící v délce 36 kilom. (= z Prahy do Mělníka aneb do Benešova), druhou je Halsted (35 kilom.). Všechny ulice a uličky v jedné čáře položeny zabírají 6.763 kilom., tak asi 2 šířky střední Evropy a na těchto prostorách bylo se nám projížděti k návštěvě různých českých středisk a pozoruhodných zjevů v několika málo dnech, jež nám byly vyměřeny pro toto velkoměsto.

VII.

V Chicagu.

Chicago jest nejznamenitějším místem Spoj. Států Severoamerických, jeho vzrůst a rozsah přesahuje vše, co důmysl lidský jinde troufal si docíliti. Prvá noha bělocha vstoupila na toto původně indiánské území koncem 17. stol. Byli to mniši, jezuité Louis Jollet a Marquette, kteří r. 1673 v člunu vykonali cestu po řekách Fox, Wisconsin, Mississipi, Arkansas, Illinois a Desplaines až na dnešní území Chicaga. R. 1790 zbudoval si zde prvou chatrč negr jakýs uprchlý ze San Dominga. R. 1804 postavena tu k ochraně obchodníků s kůžemi tvrz, jež byla Indiány zbořena, ale znovu opět zbudována. Základ města byl dán teprvé r. 1813 a jeho vzrůst čítá se od r. 1840. Velký požár r. 1871 zničil 18.450 domů a dal podnět k novému, obrovskému vzrůstu města, kteréž čítá dnes půl třetího millionu obyvatel.

Z toho počtu jest pouze 700.000 Američanů nebo osob, jichž rodiče nejsou narozeni v cizině. Na druhém místě jsou Němci s počtem 564 tisíc, za nimi Irčané 240 tisíc, Poláci 173 tisíc, Skandinavci 143 tisíc, Rusové 123 tisíc, Češi 116.550. To jest úředně zjištěný počet Čechů, který, máme-li dospěti ke skutečné číslici, nutno zvýšiti o ty, kdož jsou zanešeni do úředních výkazů jako Rakušané z Čech a Moravy, a o ty, jichž rodiče jsou v Americe zrození, tak že dostihneme zajisté výše 130.000 českých duší v Chicagu sídlících. Mimo tuto uvedené národnosti chová Chicago ještě 30 jiných národností, četné Slováky, Chorvaty, Bulhary atd. Počet Slovanů tu usedlých můžeme směle páčiti na 500 tisíc.

Litujeme, že Češi Chicagští dosud nezmohli se na důkladnější dílo, pojednávající o jich osudech, životě a duševním jich rozvoji. Byl by to čin vysoce záslužný, dílo svrchovaně důležité, jež by náležitě osvětlilo poměry našich krajanů, jich příliv, vzrůst a pokrok této největší osady české, jež roste a vzkvétá do dnes toliko přirozeným pudem, bez určitého plánu a cíle.

Není mně možno na tomto místě, ač bych tak učinil velice rád — podrobněji se rozepsati o Češstvu chicagském. Nemám také ani dosti pomůcek k tomu — než přece jen považuji za nutné aspoň několik řádek jim věnovati. Žijíť Češi chicagští ponejvíce v kompaktních skupinách, v t. zv.

osadách, v celých čtvrtích, jež plně zabírají a sobě zachovávají. Hlavní osadou takovou je t. zv. Plzeň od Halsted ul. k Western a od 16. k 22. ulici na západní straně města. Zde český živel si podmanil celý veřejný život, české obchody, české závody a podniky, česká divadla, nesčetné hostince a místa zábavní, Sokolny, české školy a kostely, české časopisy stačí úplně na český život našinců tak, že mnozí z nich vůbec jinak než česky mluvit nemusí a také neznají. Jinou, právě utěšeně se rozvíjející osadou českou je t. zv. Kalifornie, jež se táhne od Western ul. k 40 ul. Jest to moderně založená čtvrť kam se Češi nyní houfně táhnou opouštějíce svá stará místa, jež ponechávají jiným, aby si za lepší vyměnili. Třetí osadou je čtvrť v Town of Lake, čtvrtou Nový Tábor, a podobných větších neb menších osad je ještě značný počet, jichž pojemnování jako: Klatovy, Vinohrady, u Vápenek a pod. tu zcela zdomácnělo. Naši tíhnou tu přirozeně k sobě a rádi se sdružují, což je dosti dlouho též přidržuje při českém vědomí národním.

V Chicagu čítá se na sta spolků českých nejrozmanitějšího účelu, zábavných, odborných, vzdělávacích, vědeckých, podpůrných, školských, tělocvičných, sportovních, náboženských a pod., jež mnohé mají své pěkné, nákladné budovy. Jsou to zejména Sokolny j. budova Slovanské Lípy, Plzeňského Sokola, sokolských jednot »Tábor«, »Pokrok« a j. jež v sobě denně soustřeďují český živel zdejší. Snahou každého našince je tu dosažení vlastního domova, vlastní, byť i skrovné »residence«. Takových českých residencí páčí se dnes již na 15.000, znamenajících slušnou již cifru českého kapitálu. Jsou to domky menší i větší až k nádherným příbytkům na krásných boulevardech. Valná část, zejména starousedlých bydlí tu velice vkusně, s moderním přepychem a vymoženostmi americkými. Ovšem, že tisíce jich, zejména nových přistěhovalců žijí v zoufalé bídě, v krušné práci na jatkách, obilních sýpkách a pod., kdež rychle zmírají aneb se ztrácejí v bahně veleměsta . . .

Duševní potravu obstarávají Čechům chicagským četné české noviny, z nichž prvé místo přísluší denníkům a sice: »Dennímu Hlasateli«, jejž vydává F. J. Skála, dále »Svornosti«, vydávané J. Geringrem, »Spravedlnosti«, orgánu to sociálních demokratů a »Národu« orgánu to katolíků. Čechové chicagští, tak jako v ostatní Americe rozstupují se tu především ve dva tábory, katolický a svobodomyslný, jež proti sobě čím dále, tím příkřeji postupují. Na jedné straně bezduché modlářství s výstředními obřady, spoustou různých fantastických zbarvených řádů, rytířských organisací, kostelních podniků, škol a kolejí náboženských, na druhé straně svobodomyslníci s programem posud ještě ponejvíce negativním, aneb dosti prázdným a záhadným, jenž právě pro svoji neprohloubenost aneb záhadnost není s to českému člověku nahraditi náboženské cítění jeho. Tyto dva směry rozštěpují veřejnou činost zdejšího Češstva ve všech

směrech, v poslední době i v Sokolstvu, neboť zřizují se tu vedle stávajících jednot, nové, katolické jednoty.

Vedle těchto dvou proudů unášeni jsou lidé naši různými jinými směry politickými (republikáni a demokrati) sociálními a pod. a vyvinují tu dosti čilou a platnou činnost. Kdyby všechno to úsilí svedeno bylo v jediný tok, pro nejbližší zájmy, pro nejsvětější povinnosti lidské, pro záchranu vlastní národnosti, mohli bychom v brzku jásati nad slavným dílem zachování našeho lidu do Ameriky vystěhovalého!

K otázce této velice složité a palčivé vrátím se ještě později, vyžadujeť plné, bedlivé naši pozornost. Nás především ovšem zajímaly poměry sokolské v Chicagu, které jsou věrným zdrojem zdejšího života českého, jeho proudů a rozvrstvení, jeho názorů a práce národní. Jako středisku a ohnisku všeho českého ruchu v Americe přísluší Chicagu i po této stránce vrch jako nejsilnějšímu zdroji sokolského snažení. Jednota Sokol v Chicagu jest nejstarší z českých tělocvičných jednot ve Spoj. Státech Severoamerických. Před ní sice r. 1865 založen byl Sokol v St. Louis, ale ten brzy po svém zrození zanikl, r. 1866 zřízen pak Sokol chicagský, jenž pod ochranou Slovanské Lípy zdatně si vedl a s ní v r. 1868 zcela splynul, převzav i úhlednou od ní budovu. Během doby zřízena tu druhá jednota »Českoamerický Sokol«, který se ale později spojil s prvou jednotou, v r. 1879 povstal nový spolek »Čechie« a tak zvolna vzrostla tu četná družina sokolská, jež dnes čítá na 16 jednot, z nichž 8 a sice: Slovanská Lípa, Plzeňský Sokol, Chicago, Čechie, Tábor, Praha, Vlast a Sokol v Oak Park náleží k Nár. Jedn. Sokolské, 6 a sice: Slávský Sokol, Pokrok, Havlíček, Mir, Tyrš, Fügner, Sokol v Hawthorne tvoří samostatnou župu Fügner Tyrš, dvě jednoty: Čes. Amer. Sokol a Dělnický Sokol jsou nesdruženy. Jak vidno není tu nedostatek hnízd sokolských, Chicago ve své obrovské rozloze jich v pravdě potřebuje. Po příkladu českém utvořeny tu i četné jednoty sokolské polské, slovácké, v poslední době i chorvatské. V táboře tom povstaly v poslední době povážlivé rozpory, jež vehnaly rozváděné bratry do dvou šiků, o čemž mně bude později zprávu podati.

K usnesení výboru Nár. Jednoty Sokolské r. 1908 svolán byl sjezd a společné závody tohoto sokolského sdružení do Chicaga a Česká Obec Sokolská vyzvána k účasti, čemuž vyhověno výpravou naší, jež tedy jela do Ameriky na pozvání a jako host. Nár. Jednoty Sokolské. Péčí její a nákladem byli jsme v Chicagu uhostění způsobem přepychovým, za nějž nám není možno stejnou měrou se odpláceti. Ubytováni v předním hotelu tamějším ve středu města, obklopeni četnými ku všem službám stále obstupujícími bratry, šli jsme z náruče do náruče, od hodů k hodům, od slavnosti k slavnosti, tak že jen dík našemu sokolskému ústroji, mohli jsme bez vážné poruchy zdraví zdolati všechny ty útoky přízně a laskavostí našich krajanů.

Již za několik hodin po našem příjezdu, sotvaže jsme se zbavili prachu a potu jízdy, zavezli si nás do krásné budovy Sokola plzeňského, který slavil památku svého 30letého trvání. Nádherný dům ten, stojící na Ashland ave., jedné to z nejživějších ulic této čtvrtě, jest věru chloubou tamějšího Češstva, máť skvostnou rozsáhlou tělocvičnu, pod ní objemnou plovárnu s vyhřátou vodou, divadlo, čítárny, knihovnu atd. Obětavost a nadšení členstva zrodila tu dílo v pravdě úctyhodné.

Prvé objevení naše ovšem že nezůstalo bez pohnutých výjevů a vřelých proslovů. Zasloužilý pracovník sokolský bratr F. Layer poukázal na děje jednoty, br. Kroužilka na důležitost výchovy mládeže, sestra Otilie Splavcová o snahách a povinnostech českých žen. Za poselstvo naše promluvil br. Dr. Novotný.

Druhý den po našem příjezdu věnován byl projížďce městem. Byli jsme povděčni tomuto oddechu, těm několika málo chvílím, kdy jsme patřili opět sami sobě a s rozkoší dali se unášeti v překotném letu automobily po nádherných boulevardech a avenuech chicagských, po velkolepých sadech, jež právem dávají městu příjmí »města zahrad«. Zavezli nás do parků v jižní části města, jež nesou jména prvých občanů Spojených Států, Washingtona, Shermana, Jacksona, Hamiltona, Palmera, Armoura, Davise, Cornella, Rusella Mc Kinleya, Granta a j., kdež jsme mohli se přesvědčiti o velkolepých zařízeních, jež město tu opatřuje mládeži své bez rozdílu stavů. V každém téměř z těchto parků nalézají se hříště schovaná v stín mohutných stromů, obrovské prostory pro zamilované hry míčové a při nich všude s přepychem a vzornou čistotou upravené koupeliště a sice pro nejmenší dětí, jež se tu brouzdají v mělkém rybníčku při písčině, rozsáhlé baseny pro hochy a děvčata, tělocvičny letní uzavřené, vše, jak řečeno, s bohatou výpravou a vzornou obsluhou. V koupelištích nechybí ani lázně sprchové a teplé. Koupající se obdrží zdarma prádlo potřebné a dříve než vstoupí do bassinu musí se pod dohledem dozorců pod sprchou čistě umýti. Na tom ale není dosti. Při hříštích zřízeny jsou úpravné čítárny a knihovny a sice též s ohledem na národnost dítek v okresu tom usazených, dále síně pro přednášky a zábavy ušlechtilé, jež se tu večer s vybraným obsahem podělují. V parku Douglasově, jenž leží při 18. ulici shledali jsme tu vesměs českou mládež vesele si vedoucí, i dohlížitelé a strážníci byli Češi. Správa parku ochotně nás podělila spisy o úpravě a zřízeních parků, vysoce zajímavými, jimiž se nám velice zavděčila.

Stejný respekt v nás zanechala návštěva universitní tělocvičny Bartlet townp-Gymnasiu. Jest to obrovská budova o samotě stojící v bloku universitním. Již vestibul, kterýmž se dovnitř vstupuje, v těžkém slohu románském, překvapuje svoji nádhernou výpravou, což pak teprve, když jsme vstoupili do příjemné prostory, jež jest jediným obrovitým bassinem v mramoru a majolice provedeným, v jehož čisté sma-

ragdové vodě, průzračné jak křišťál, možno na dně zříti nejmenší předměty. Voda v bassinu jest držána stále v stejné teplotě a proudí ustavičně. Kolem bassinu jsou různá zřízení pro skoky, hry vodní, odpočívadla a pod. V I. poschodí jest stejných rozměrů sál tělocvičný vším nářadím opatřený ve vzorné čistotě zachovávaný. Rozměry všech těchto místností a jich úprava jsou v pravdě velkolepými a svědčí o pronikavém smyslu Američanů pro důkladnou výchovu tělesnou studující mládeže.

Cestou nazpět zastavili jsme se v slavném závodě vinařském fy Korbelů, řízeném br. Fučíkem, kdež se nám dostalo v útrobách bohatě zásobených sklepů znamenitého pohoštění. Mohli jsme tu okusiti pověstné víno kalifornské, champagnské a kognak vyráběné na březích Tichého okeánu.

Dle úředních zpráv zaujímají veřejné parky Chicaga prostoru 3191 akrů pozemků a správa jich vyžaduje ročně 10 millionů korun. Sady zdobeny jsou sochami vynikajících mužů a to nejen amerických, ale i jiných národů. Obec ochotně svoluje k tomu, aby si národové v Chicagu usedlí tu stavěli sochy svých velkých občanů a tak můžete v jednom z velkých těch parků zříti krásnou jízdeckou sochu Poláka Koscziuszky. Čechové pak v nejbližší době postaví si v Douglasově parku Karla Havlíčka Borovského dle modelu Strachovského v Kutné Hoře.

Již první den projížďky naší Chicagem zanechal v nás hluboký dojem. Moderní veleměsto nedozírných rozměrů, zbudované se všemi raffinovanými prostředky lidské energie, hromadící přepych milliardářů stejně jako děsnou bídu proletariátu v obrovských podnicích, před nimiž střízlivé rozměry měst »Starého Světa« daleko v pozadí ustupují. Paláce velmožů, nádhera veřejných budov, skvostná zařízení hotelů, nekonečné ty boulevardy s pyšnými residencemi uprostřed skvostných sadů, velkolepé obchodní domy o 15 i více poschodích, ty nekonečné avenue, jež mnohé byste za celý den pochodu tuhého nepřešli, ten šílený ruch a chvat v střediscích obchodů, to vše vás omamuje a pokořuje evropské navyklé názory a pojmy, jež se vám zdají prostou idyllou proti tomuto životu. — Jest to uchvacující obraz nezkrotného rozmachu lidského ducha, vášnivého zápasu o vykořistění všeho, co důvtip člověka vystihl pro uhájení života i pro ukojení vášní a vyhledání požitku, více i méně ušlechtilých. Zdánlivé nemožnosti tu hravě se překonávají, vše ustupuje síle energie a nahromaděným dollarům ve prospěch jednotlivce i celku. Energii té není nic nedostupného. Když vody řeky »Chicago«, městem protékající a do Michiganského jezera se vlévající, objevily se příliš mdlými a hromadíce kal ohrožovaly zdraví města, obrátili Chicagští její směr tím, že mohutným průlivem spojily ji s řekou Mississippi a jiným průlivem z jezera Michiganského přinutily vlny její k opačnému, bystřejšímu toku.

Fantasii lidské zde popuštěno volné pole, na němž ona vykouzluje zdánlivé divy, překonává nemožnosti, nejbujnější

5

výmysly, vyčerpávající lidské síly duševní i fysické do posledních atomů.

Vše tu vypočteno s ledovou, matematickou přesností, sval člověka stejně jako páka stroje, vše poháněno jest dle daného rozpočtu bez milosti, co nepotřebné a sešlé bez slitování metá se stranou a nahražuje novými, svěžími články.

Individualita jedince ztrácí se v tom všeobecném zápase, nad který málo kdo vyšinouti se dovede, ponechávaje veškerou péči a starost o rozvoj svůj příslušným orgánům.

Tento mocný vliv působí zřejmě na uniformitu všeho života, všeho myšlení a cítění, potlačuje násilně všechny odlišné, separátní snahy i v nejpestřejší směsici národností, jež tvoří obyvatelstvo Chicaga, tedy i těch rozlišných povah, zvyklostí a pudů, jakými každá národnost se projevuje.

V té žíravé lučavce zvolna se rozkládají i nejtužší orgány, a tím snadněji jim propadají povahy slabé, méně intelligentní a ubohé, jaké ponejvíce vykazuje přistěhovalecký příliv dnešní doby.

Pochopuji, jak v té záplavě mizely a mizí dosud ubohé ty české duše a dušičky, které sem byly vrženy a marně zoufale se bránily tomu nezadržitelnému toku, jenž je uchvátil a nesl je závratně v propast odcizení. — Než — co jedinci nezmohli, co slabé, nesdružené síly nepřekonaly, co nezkušenost a slabost nedocílila, před tím nemusí ještě ustupovati vůle, odvaha a nadšení spojených sil pevný cíl sobě vytknuvších.

Tu přistupuji k otázce, již slyším se všech rtů, zřím ve všech očích, k otázce, jež rozdírá srdce naše a útroby a volá po durazném řešení.

Zachová se nám ta větev česká za oceánem? jest to neodvratno a nemyslitelno, že by se dalo docíliti zastavení onoho hrozného osudu odnárodnění, jemuž propadlo již tolik tisíců, desetitisícu našich lidí za oceánem?

Nemám práva vyslovovati o tom určité úsudky, k tomu by třeba bylo jiných zkušeností a znalostí, než nemohu také přisvědčiti tvrzení těch, kteří o tom pronášejí malomyslné, ba zoufalé náhledy, z jich vlastní slabosti a ubohosti prýštící. Vždyť to, co se nepodařilo stům a tisícům za několik málo let, nemusí ještě se setkati s týmže nezdarem při víceleté, soustavné práci desetitisíců. Náhledy ony ponejvíce se opíraly jen o výsledky a zjevy již přešlé, netroufajíce si počítati s novými, lepšími poměry, jimž vlastně minulost cestu razila a přítomnost stále vydatněji razí.

Dnes je nesprávno poukazovati pouze a stále na osudy těch dobrodružných jedinců, kteří v 17. a 18. a v prvé polovici 19. století podnikali nebezpečnou cestu přes moře, aby tam hledali štěstí aneb úkrytu před pronásledováním. Tito čeští vystěhovalci rozptýleni po všech místech, po celý život zápasíce s lidmi i se zvěří o uhájení majetku svého a životu, byli na vždy odříznuti od vlasti a zbaveni všech styků s ní, ztráceli se ovšem zvolna jeden za druhým v tom velkém

okeánu všech možných národností, jež zaplavily nedozírné prérie a pampy americké.

Osud ten byl neodvratný. Lidé naši, byť i odcházeli z Čech v rozháraném stavu a v zoufalé náladě, předce si jen nesli do nových domovů svých lásku k své rodné zemi a k svému národu. Láska ta právě v jich opuštěnosti, v jich osamocení rostla v mohutný cit a v sladkobolné tužby, oni zajisté že umírali s požehnáním a vzpomínkami na rodné své kraje. Než jich potomci, kteří v útlém věku do Ameriky se odebrali, aneb vůbec tam se zrodili, nepocítili již tuto silnou lásku k staré jich vlasti, oni obklopeni cizím světem, žijíce v cizím prostředí, nemajíce ani ve vlastní intelligenci své dosti opory a síly pro posuzování a oceňování svého českého původu, bez jakýchkoliv výčitek svědomí rostli v Amerikány, v novou, všemi možnými národy prostoupenou raçu převahy anglosaské.

Od roku 1848 začíná zvýšený ruch vystěhovalecký ze zemí českých, ruch ten stoupá rok co rok, takže v posledních letech dosahuje počtu 12.000 duší za rok. Povážlivé to číslo, jež znamená již vážný úbytek nečí početné hospodářské síly v těchto zemích. Dnes čítá se, že již přes půl millionu duší českých, tedy asi patnáctá část celého národa dlí za oceánem, ohrožena záplavou cizí národnosti, vydána na pospas silným vlivům ji ohrožujícím. Skutečnost tu nelze zakrývati, bylo by hříšno o ní mlčet; v době, kdy se rveme o několik duší v uzavřeném území kdesi strádajících, nemůžeme přece pohlížet klidně na to, jak se nám půl millionu zvolna ztrácí za oceánem. A kolik ještě je bude následovati!

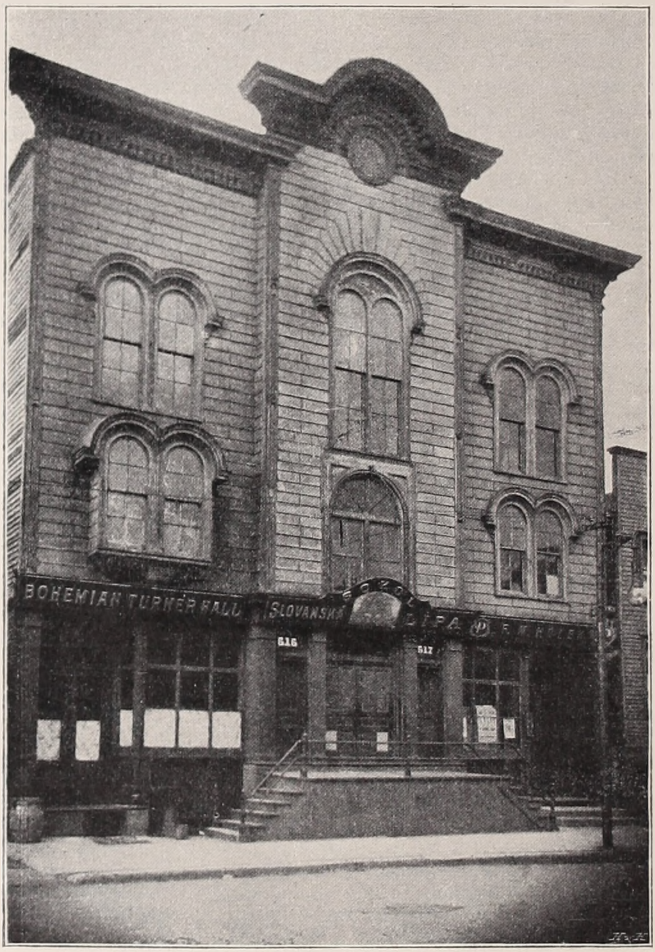
Jest svrchovaný čas, abychom konečně jali se otázkou tou bedlivě se zabývati a hledali prostředky, jak této hrozné ztrátě čeliti. Žel, že do nedávna vzhledem na zkušenosti shora vylíčené česká otázka americká odbývána utkvělou frází, že tu marné všechno úsilí, že naše krajany za oceán vystěhovalé nám zachránit nelze, a tím věc odbyta. Nikdo se nestaral více o ty mizící zjevy, vlasti své se ztrácející, za nimi se zavřelo moře a osud jich byl zpečetěn.

A přece není tomu tak, aneb aspoň nemusí tomu tak býti. Poměry, za jakých naši lidé vstupují na půdu americkou, jsou zcela jiné než před sto nebo před padesáti lety. Zvýšeným proudem vystěhovaleckým došlo i v Americe ku těsnějším stykům mezi našimi krajany, zahájeny pokusy jich sblížení a dorozumění, počato se zakládáním osad a hromadným usazováním se v městech, z čehož povstaly četné silné kolonie české, v nichž český život znovu jal se klíčiti a vyvíjeti.

Došlo na české zábavy, české noviny, české spolky, a již tu byla organisace, jež velmi čile jala se podněcovati a hájiti český jazyk a českého ducha mezi našimi krajany. Jména spolků: Žižka, Hus, Komenský, Poděbrad, Táboři, Havlíček, Sirotci, Orebiti, rytíři sv. Václava, sv. Jiří i pod. nejlépe ukazují na vlastenecké zanícení jich zakladatelů. Touto

5*

čím dále tím více rostoucí a mohutnící organisací zaraženo značnou měrou osudné odnárodňování a dána vydatná pří-

TĚLOCVIČNA SLOV. LÍPY V CHICAGU.

ležitost ku záchraně ohroženého lidu našeho. Dnes čítá se v Americe na tisíce spolků českých, z nichž některé rozprostřeny jsou po celých Spojených státech, vychází tu

na sto časopisů českých, české školy a ústavy pečují o mládež naši; zkrátka, dnes podmínky zachování národnosti jsou

TĚLOCVIČNA SOKOLA SLÁVSKÉHO V CHICAGU.

daleko příznivější než dříve, dnes *nikdo* nemusí se v Americe odciziti, má-li jen dosti vůle a českého národního přesvědčení.

My nemůžeme býti ani dosti vděčnými našemu americkému vystěhovatelstvu za obrovský ten kus práce národní, který zde provedlo samo, bez našeho přičinění, toliko silou svého vlasteneckého přesvědčení a nadšení. Kdyby někdo dnes sebral data této české záchranné práce v Americe, užasli bychom, co v málo těch letech s tak nuznými zprvu prostředky tu bylo vykonáno. Ovšem dodávám ihned, ani práce ta by nestačila, dosavadní úsilí a nadšení bylo by bezvýsledným, kdybychom my sami ve staré vlasti měli na dále zůstati v dosavadní zdrženlivosti a netečnosti vůči osudu svých rodáků. Jsouť vlivy amerického života příliš silnými a hrstka rodáků našich příliš malá, než aby stačila na těžké tyto úkoly. O stěhující se není se co starati, ti si svoji lásku k rodné zemi zachovají až do hrobu — ale potomstvo, jež vzrůstá za nimi a nepoznalo vlasti svých otců, života svého národa, ba ani jeho minulosti a dějin, to jest v osudném vleku všech těch cizích svodů, jež je národu svému odcizují.

Potomstvu tomu nutno přispěti na pomoc, jest mu třeba poskytnouti možnosti ku poznání, vážení si a pěstění svého češství, přiblížiti duševní život jeho k současné práci a pokroku ve staré vlasti jeho, buditi v něm stále a stále zájem o veškeré naše tužby a osudy, toť úkol, k němuž my v prvé řadě, zde ve staré vlasti jsme povinni podati ruky pomocné.

Potřebí jen navázati živější styky s krajany za mořem, sledovati jich život, rozvoj jich a ujati se pak společně vznešeného díla, jež znamená zachování velkého, hospodářsky zdatného a pokrokového živlu českého. Před námi otvírá se nové rozsáhlé pole vysoce vděčné a záslužné činnosti, k němuž zapotřebí největší pozornost obrátiti.

Že v žití našeho lidu v Americe připravuje se a děje hluboký převrat, obrat k lepší budoucnosti, jest nejen přirozeno, ale dnes již zjevno. Nejsou to jen veřejné hlasy mnohých předních pracovníků veřejných (viz na př. článek Vojanův v Hlasu Lidu),*) ale i skutečné zjevy, ohlašující no-

---

*) Vzhledem k velkému zájmu, jaký v řadách našich o otázku tuto panuje, uvádím výňatek z článku toho: »Vezměme trochu na paškál tu Wagnerovu větu. Praví se tam, že osud amerických Čechů je »ovšem« zpečetěn, ale to »ovšem« je podloženo jedinou logickou návěstí: »jakmile bude zastaven trvale proud zelené vlny přistěhovalecké«. Především jako národohospodář dovedu si těžko představiti v dozírné době to trvalé zastavení přistěhovaleckého přílivu z Čech. Čím má býti vlastně zastaven? Základní příčinou vystěhování je touha po lepší hospodářské existenci. V Americe dnes sice pečení ptáci nepadají do úst, ale stále budou obory, ve kterých může si přičinlivý přistěhovalec dopomoci k pěkné existenci dříve, než ve staré vlasti. Mladá země s obrovským přírodním bohatstvím a velkolepými pomůckami všeho druhu, země zápasící o druhé místo ve světovém obchodě.

vé proudy a směry nové generace vystěhovalecké, směle na jeviště vystupující a zahajující zápas s dosavadními názory nebo zvyklostmi, jak se zde cestou přirozenou mocí poměrů vyvinuly.

Tak v Chicagu setkáváme se již s četnou, organisovanou družinou, která stále sílena novými proudy mladé generace do

---

— ta přece nemůže nikdy po stránce hospodářské klesnouti tak, aby se poměry zdejší rovnaly rakouským. Ale kolik jest ještě jiných vystěhovaleckých příčin, jichž stejně nemůže tak snadno ubyti! Nechuť k službě vojenské, příchod za příbuznými, roztrpčenost s rodinnými a jinými poměry a touha odtrhnouti se od nich a přijíti do jiného života atd. — to vše tak snadno nezanikne. A tak s tím »trvalým« zastavením zelené vlny přistěhovalecké není to tak zlé. K tomu však připočteme zájmy zdejší. Máme zde velké podpůrné české spolky, jichž existence závisí na češství. Třeba dnes spolky ty dosud se staraly jen o svou podpůrnou činnost, můžeme v nich bezpečně spatřovati pro budoucnost velmi mocné hráze. Tyto spolky, jež mají po desíti tisících členů, dosud nebyly nutkány k výboji, protože dosud to češství v Americe ve skutečnosti neupadá přes všechny Wagnerovské věty, napsané zde i za mořem. Jsem zde na příklad právě pět let, přibyv v srpnu 1904 do Ameriky. Četl jsem sice za tuto dobu i v některých zdejších listech a slyšel jsem i od zdejších jednotlivců, že »musíme zmizeti v angloamerickém příboji«, — ale musil bych lháti, kdybych měl říci, že jsem skutečně něco takového ve skutečnosti zpozoroval. Americké Češství svou posici za posledních pět let si nezhoršilo, — a nezhorší si ji ani za několik příštích pětiletí, bude-li se jen trochu pracovati. Pan Havlasa nedávno ukázal velmi pěkně v »Osv. Amer.«, jak může se české cítění uchovati i v rodinách, kde jazyk sám je na ústupu. A tací anglicky sice mluvící, ale pro české věci zájem mající Američané mohou nám někdy více posloužiti, nežli česky sice mluvící, ale neuvědomělý a nepracující krajan. Ale vraťme se k těm podpůrným spolkům. Pravil jsem, že si v nich slibuji mocné hráze. A myslím, že vším právem. Až opravdu počne se česká posice horšiti a až tyto spolky budou v úzkých a obavách o svou budoucnost, pak jejich členstvo stačí na rozmychování silného hnutí na vypěstění českého dorostu pro tyto spolky. Dnes ještě čas ten nepřišel, spolky dostatečně sílí přílivem z venku, proto marno by bylo burcovati k větší činnosti. Ale jednou nastane ta »Nibelungovská nouze« — ostatně nemusíme pro obrazné rčení ani do německého bájesloví, vždyť máme svého »Dalibora, jejž nouze naučila housti«. Ale bude-li se jen trochu úsilně pracovati, nedojde tak snadno k této nouzi. Podaří-li se, povznésti českoamerický život k duševnímu rozkvětu, pak bude tento rozkvět vrhati své paprsky i do lůna rodin a bude zachovávati dorost zcela samočinně pro nás. Zvýšení úrovně časopisů, zvýšení úrovně spolkové činnosti a zvýšení kulturního styku se starou vlastí jsou prostředky k onomu rozkvětu.

Ameriky se stěhující, počíná úsilně a otevřeně stavěti se proti pohodlnému zanglikanisování (dobře rozeznávej od zamerikanisování) a pracovati na vývoji svérázného, amerického českého života, k duševnímu rozvoji českého lidu ve staré vlasti a jeho osudům těsně upoutaného.

Dospívá se tu k zápasům mezi dvěma světy, mezi utkvělými, konservativními poměry, zcela vysvětlitelnými předsta-

JAN KOSAŘ,
starosta župy Fügner-Tyršovy a redaktor Borce.

vami prvého vystěhovalectva, s odvážnějšími, národně vyzbrojenými mladými řadami.

Oba tábory cítí stejně poctivě česky, oba hlásají své vlastenecké cítění, oba horují pro národ svůj a pracují k témuž cíli a přec stojí příkře proti sobě, jak zříme též v obou táborech sokolských. Při sebezapření jedněch a povinném ohledu druhých mohly by spory hravě býti odstraněny. Podívejme se jen blíže na podstatu celé věci této.

Nedá se upříti, opětuji důrazně, že český lid náš vystě-

hovalecký, v těžkých poměrech počátečních vykonal obrovské dílo pro národ svůj. Dnešní mohutný rozmach české věci v Americe jest dílem několika generací, které byť i často samy propadaly zkáze v té cizí poušti, přece jen na hrobech svých daly vznik živnější půdě, v které se zachycovaly kořeny živící nové výhony nad nimi se vypínající. Generace ty po pravdě řečeno, vykonaly svoji povinnost, uváží-li se spra-

Dr. J. RUDIŠ-JIČINSKÝ,
starosta župy Střední a redaktor Sokola Amerického.

vedlivě, s jakými těžkými protivenstvími, překážkami a nesnázemi jim bylo zápasiti. Pochybuji, že by ti, kdož dnes přicházejí na upravená již sídla a přehlíží vykonané již dílo, byli by v těchže poměrech mohli více vykonati.

Přirozeno ovšem, že v tom silném útlaku, v tom stálém zmítání se v divokém proudu hrany ostré se otupily, že i nejlepší vůle sebezachování národního nestačila dále než na jedno pokolení — zatím co další pokolení se odcizovala. Každodenní styky s mocnými elementy, s tím rušným životem No-

vého Světa vyvolával v jednotlivcích mocný zájem pro novou vlast tolika přednostmi a svobodami obdařenou, a zájem ten mimovolně tlačil do pozadí staré dojmy z bývalé domoviny. Vše to, co dnes jeví se již slabostí, zdálo se starším zcela přirozeným a nezávadným důsledkem nového života. I ta prožluklá angličina, jazyku českému tak cizí, s oblibou pěstovaná lidem naším, přešla v krev dorůstající mládeže, jež beze studu a ostychu dává jí přednost před mateřštinou, což zajisté jen shovívavosti a slabosti rodičů nutno přičítati.

Oproti tomu nové proudy vystěhovalecké z Čech, nesoucí si z domoviny ještě teplé dojmy a nadšená srdce, těžíce z dosavadních úspěchů starších, počínají výbojněji již vystupovati a reklamovati národnosti své všechna práva, za něž i doma zápasiti uvykly. A zde vzniká kořen rozporů.

Nové řady ty, plné jaré touhy a snahy po důrazné nápravě poměrů, utkávají se tu v zápasu s dosavadními starousedlými živly, a nedovedouce vždy spravedlivě oceniti dosavadní zajisté že záslužnou práci průkopnickou, postupují příkře proti dosavadním řádům a názorům a útočí bezohledně na stávající organisace.

Zápasy ty vynášejí právě na povrch ony známky kvašení, projevující nově klíčící život, pro nějž tu tolik příznivé půdy na všech stranách jest pohotově.

Odporučujeme více taktu, více pravé bratrskosti a skromnosti při oceňování vlastních sil jedněm i shovívavost a větší hybnost druhým, jsouce jisti, že bohatý fond národního cítění v lidu našem klíčící, stačí na záchrannou akci a trvalé upevnění živlu našeho v Americe.

Uvádím zde několik ukázek, pozdravů věnovaných našemu příchodu, tlumočících pocity Čechů chicagských u této příležitosti.

Br. Jar. Košař v »Borci americkém« pozdravil poselstvo naše vzletnými slovy:

Ó vítejte nám, bratří milí,
na půdě volné svobody,
kde lid náš bude svědkem síly,
té české krve, nadšenosti
všech junů, borců i všech hostí,
již přišli na slet, závody.

Vás nejvíc vítá přede všemi,
Vždyť poselstvo jste národa,
jenž po staletí v malé zemi
boj vede stálý za svá práva —
kde kles' a opět vzhůru vstává,
však nikdy v jho se nepoddá!

Vám v ústrety zní pozdrav vřelý
od moře přes vše dědiny
a srdce, jež snad kroj jen dělí,
ta bez rozdílu stejně spějí
Vám v náruč v té blahé naději,
že cíl náš s Vámi jediný!

Nechť požehnáním věci svaté,
té myšlenky všech Sokolů,
nás v bratrský Svaz ukováte,
by překlenuta propast byla
a navždy »červená a bílá«
nás barva spjala v zápolu.

Ať prapor jenom jeden vlaje
nad velkou bratří rodinou!
Přes města, pole, farmy, háje
leť Sokolů roj v pevném šiku
a od Atlantu k Pacifiku
spěj za tou metou jedinou!

A vedle české barvy naší
zde v zemi volné svobody
ať hvězdnatý se prapor vznáší,
co odznak věrných synů země,
by chránil spolu naše plémě,
jež volností se obrodí . . .

Vždyť prapor ten je naším taky
a země tato otčinou —
ta modrá barva skrze mraky
se klene nad slovanským světem
a hvězdy na ní svítí dětem,
jež Slávy prapor rozvinou!

Ty pruhy červené a bílé
jsou znakem krve prolité,
když dospět chtěli svého cíle,
pout zbavit všechny Slávů kmeny
a povznést lid náš ujařmený
kdys chrabří v dobách Husité.

— — — — — — — — —

Tož spojme šiky rozptýlené,
ať na nás patří celý svět!
Nechť jasná obloha se klene,
hvězd záře Slovanům ať svítí
v tom boji za práva, jich bytí!
Jen stále v před a nikdy zpět!

Ó, vítejte nám na posilu,
Vy borci statní z dálných Čech
a povzbuďte k velkému dílu,
jež čeká nás tu v vlasti nové,
by slovanští zde národové
svou zřeli spásu v Sokolech!!

Ve »Svornosti« z 25. srpna čtli jsme opět verše Jindř. Orta:

K vám, šiky mužné, jež jste vždy stály
na první výspě co živé skály
kdy my se chvěli o vlastní bytí —
k vám zříme zas.

Vámi jsme zmládli, národ kdy celý
dny své již sčítal — ten váš štít skvělý
hvězdou nám zaplál, v cestu jež svítí,
den kdy již shas.

Jitřenkou zjasnil nám chmurné luhy,
vše na rtu s písní šlo v zápol tuhý —
křídlem svým Sokol nás, mroucí, zvedal
nad mračný lem.

Skráň, již dřív tížil stesk, staré hoře,
v ligotu zářném zlíbala zoře
trysknuvší z mety, již Sokol hledal —
výš, v úkor všem!

V tom blaha zdroj a záruka štěstí:
Co v prachu všedním, výš k slunci vznésti,
pochodeň nítit, až obzor rudne,
halí se v nach.

Co krásné, štědrou skýtati dlaní,
jít liljí polem — necouvnout ani,
když běs a zloba v slepotě trudné
svůj vede vzmach.

A ten váš symbol, krásný a ryzí,
k žití nás zved' i na půdě cizí,
kde hlouček štvanců v bouři a jeku
svůj zřel již skon.

Žijem — chcem žíti! Teď máme plně,
co blaha v zápase čeliti vlně
jež ždá své oběti, v svém bijíc vzteku
ve skály trón . . .

VIII

Sokolské dny chicagské.

To, čeho jsme byli svědky během několika těch málo dní v Chicagu strávených, ohromilo nás všechny a zanechalo v nás nejhlubší dojmy. To byla žhavá láva nadšení, jež s nenadálým výbuchem národního vznětu vytryskla z utajených hlubin českého lidu amerického na povrch a rozlévala se po všech sídlech jeho v mocném toku, strhujícím všechno ve svůj proud. Kéž byste byli mohli s námi účastniti se té nezapomenutelné jízdy k večírku na uvítanou v Sokole Plzeňském v Ashland avenue, v té záplavě ohňů i nadšení, jež hřmělo a burácelo k nám ze shromážděných davů nás na ulicích vítajících a odhalovalo celou tu sílu českého vědomí, jež v tomto zákoutí exulantském stále tkví!

Bylo již přítmí, když jsme sedali v průvodu četných bratří do automobilů českými praporečky ozdobených a v dlouhém průvodu jeli rušnými ulicemi Chicaga, budíce na všech stranách, zejména sokolským krojem svým, v této čtvrti nevídaným, všeobecnou pozornost.

Letíme po nedohledných, nekonečných avenuech, po širokých boulevardech, o závod se předstihujíce, až náhle k nám zalétnou prvé pozdravy těch, kteří nemohouce se příchodu našeho dočkati, nám vstříc pospíšili. Odpovídáme celým průvodem veselým »Na zdar« a již kupí se na ulicích zástupy stále četnější, vítající nás již z povzdálí máváním praporečků a amerických vlajek, které tamější občané rádi u sebe nosí. Od ulice Halsted slévají se zástupy ty v nekonečnou řadu, až tvoří kolem nás silnou živou hradbu, jásající, bouřící a hlučící nám na pozdrav. Prapory s našimi českými barvami pestří celé ulice a v záři večerního osvětlení, za svitu nesčíslných žárovek elektrických, poskytují nádherný obraz k té pestré scenerii, jež na ulicích se rozvíjí. Jsme přímo omámeni tím mohutným projevem radosti lidu našeho, který se tu tísní kol vozů našich, vztahuje k nám ruce a ohnivými zraky vpíjí se v řady naše. Cítili jsme na tváři jakoby horký, vášnivý polibek a v uších zněl nám jediný, silný zvuk, jakýsi vysoký tón, v němž se chvěla duše česká plesem i steskem, vyvolaným příchodem naším.

Ulice čím dále tím skvěleji září, umělé ohně rozlévají rudou záplavu po vyzdobených façádách domů až po samé střechy a zabarvují plamenným svitem zdouvající se a bouřící to moře lidské, z něhož k nám zírají tisíceré tváře a zraky na nás tklivě upřené. Do toho mísí se výbuchy prskavek a svištění raket, jež lítají kolem nás a nad námi, rýsujíce ohnivé oblouky a křivky na příč ulicí a vybuchují s rachotem a třeskem pekelným nám před očima.

Podle pozdravů poznáváme, že projíždíme osadu Polskou, pak opět že jsme mezi Slováky a Chorvaty, kteří všichni připojují se k našemu uvítání a z oken svých nás pozdravují svým »Czolem!« »Živili!« a pod. Konečně ocítáme se mezi dlouhou řadou Sokolů v našem kroji, kteří nás s hudbou na křižovatce jakés očekávají a pojavše nás s jásotem ve svůj střed, razí nám cestu pozvolna v před.

Zástupy zhoustly tu již k umačkání, zdálo se nám, jakoby tu celé moře české vystoupilo z břehů a zalilo všechny ulice zátopou vysoko vzedmutých vln. Kde se jen nabraly ty tisíce a tisíce nadšených lidí, kteří tu kolem nás se tísní, toužíce pohlédnouti nám v tvář a stisknouti nám ruku na pozdrav?

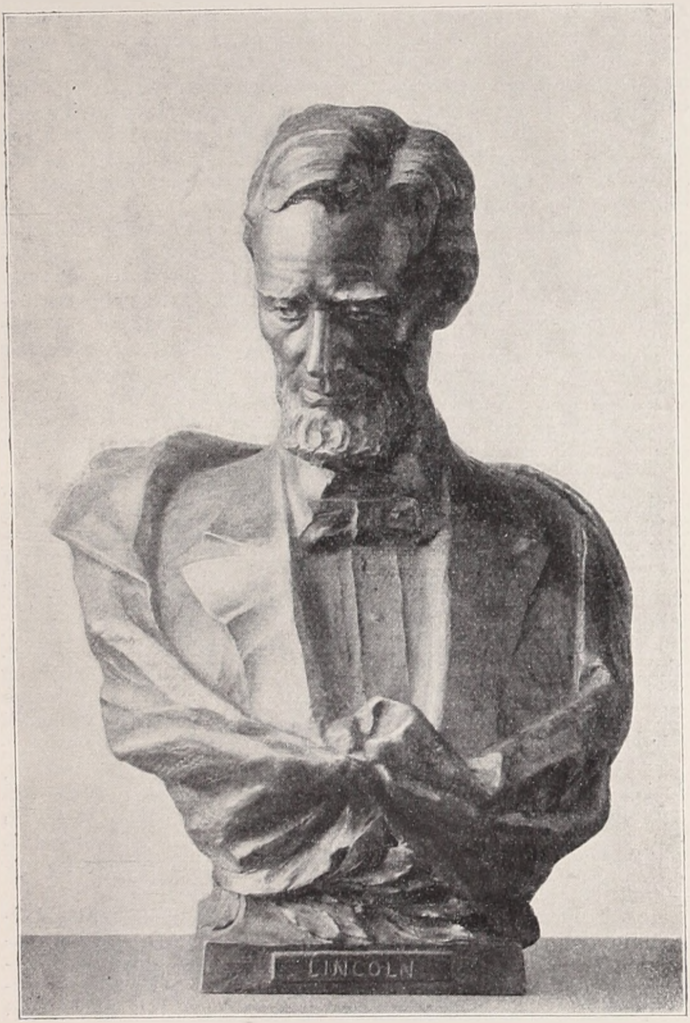
Z toho hlaholu a ruchu mluvila k nám duše davu, duše lidu českého, vlasti odňatého a od ní odloučeného, k němuž náhle dolehly zvuky mateřské, ohlas rodných niv, šum domácích hvozdů a borů, písně mládí a jara — vše to otřásalo nyní bytostí jeho až do nejhlubších vrstev. V tom jásotu lidu bylo mnoho tklivého, bolného i radostného, že se i v nás vše bouří a vzdouvá — — —

Konečně staneme před slavnostně vyšperkovanou a skvěle osvětlenou budovou Sokola plzeňského, zdravíme naposled shromážděné tu davy a vstupujeme do nádherné budovy, kdež nás hřímavě zdraví zástupcové Sokolstva a jiných českých spolků a korporací. Vše je vzrušeno a spěchá potřásti pravice naše. Usedáme a přijímáme vřelé pozdravy a projevy radosti z návštěvy naší.

Večírek platil poctě hostí a účastníků sletu. Předseda slavnostního výboru br. Šiman vítaje příchozí mimo jiné obrátil pozornost na prvé dnešní pokusy slovanského sblížení. »V Americe je zastoupeno Slovanstvo počtem přes pět millionů hlav. Jak mohutným činitelem byla by tato větev velkého kmene slovanského, kdyby všechny ratolesti její byly spojeny pod jedním praporem Slovanského Sokolstva —«

Stejně zatoužil starosta Národní Jednoty Sokol br. K. Hrbek, zdůrazňuje rovněž potřebu zcelení se v jediný šik, především ve vlastním táboře sokolském, načež odevzdává do rukou našich jménem Národní Jednoty Sokolské krásný umělecký dar, bronzové poprsí velkého presidenta Abrahama Lincolna, a členům závodního družstva přívěsky k hodinkám se zlatou medalií s podobiznou presidenta Washingtona.

K slovům jeho připojují se zástupcové jiných těles sokolských, br. Jar. Košař, starosta župy Fügner-Tyršovy, výmluvný a obratný řečník, poukazuje na úkoly Sokolstva če-

ABRAHAM LINCOLN,
dar Nár. jedn. Sokol v Americe České Obci Sokolské.

ského v otázce zachování ryzosti českého ducha v lidu našem americkém, po té hovoří br. Gazdič za Chorvatské Sokolstvo, br. Polakovič a Getting za Slováky, br. Wleklinsky za Poláky a j. Hovory všech nesly se k splnění vřelé touhy po sorganisování Slovanského Sokolstva, v němž zří se spása pro slovanský živel v Americe usídlený. Ze slov těch znělo mnoho pochopení pro úkoly sokolské i slovanské, vzájemný osud a stejné nebezpečí svedly zde všechny slovanské národy k vědomí o nutnosti společné, sdružené práce na svoji záchranu, jíž Sokolstvo poskytuje cestu nejvhodnější a nejjistější. Byl to večer krásných plánů a snů do budoucnosti — kolik se jich asi splní?

Následujícího dne, 27. srpna, bylo nám umožněno nahlédnouti v dílnu sokolskou, na závodiště v t. zv. Lawndale Base-Ball Parku. Jest to obrovská aréna pro závody míčové, na čelné straně opatřená rozsáhlou a vysokou tribunou dřevěnou pro diváky. Místo velmi vhodné i pro závody tělocvičné, jež se tu od časného rána rozvinuly. Dle úředních zpráv súčastnilo se jich celkem 357 borců, v 41 družstev čtyř oddělení. Ve vyšším oddělení závodilo 45 borců v 7 družstvech, v oddělení druhém 129 borců v 19 družstvech, v oddělení třetím 97 borců v 15 družstvech, v oddělení čtvrtém závodilo 9 borců jednotlivců.

O pořadu a průběhu závodů nebudu zde šířiti slov, poukazuji na zprávu bratra Jirsáka ve Věstníku Sokolském, sděluji jen celkové dojmy, jaké v nás závodění zanechalo. V mužstvu závodním na první ráz bylo možno postřehnouti dobrý výcvik a tuhou přípravu, u mnohých i znamenitou vyspělost, i přes obtížné cviky dobře se přenášející. To platilo zejména o cvičeních na nářadí mimo koně, který patrně jest zanedbáván. A přece pamatuji se dobře, jaký převrat u nás způsobilo cvičení amerických družstev na koni na šíř o zmařeném sjezdu r. 1887, jež nám přineslo celé bohatství nových cviků, které jsme později vypěstili v nejsložitější sestavy a nejumělejší výkony.

Do dnes mně tanou na mysli výkony bratří Paterů, Peciválů, Hurta, Sahulky a j., jež nás uváděly v úžas, odkrývajíce nám netušené zásoby neznámých nám met. Po tom všem tentokráte zde ani stopy. Rovněž prostná cvičení dosud nevžila se tu v pravé pojetí, k jakému jsme se my dopracovali.

Důsledky toho bylo možno též zříti na postavách cvičenců a jich vystupování na cvičišti, ohnutých zádech, nedbalých postojích a neladných pohybech. Tu čeká cvičitelstvo ještě velký úkol vpraviti ve své řady smysl pro důstojné vzezření a mužnou stepilost, k níž cviky především spěti mají.

Skoky a běh provozovány s pravou americkou houževnatostí a závodivostí, s těmi návyky a triky, jimiž druh druha hledí předstihnouti k dosažení největší výkonnosti.

Nepěkný dojem na nás působil rozmanitý oděv cvičební, krátké plundry a nevkusné košile, jež by neměly na

SOCHA SVOBODY V PŘÍSTAVU NEW-YORKSKÉM,
dar Sokola New-Yorkského České Obci Sokolské.

závodech našich býti trpěny. Ve všem dlužno tu šetřiti krasocitu, který tvoří tak nádhernou výzdobu našeho vystupování sokolského. Nejtrapněji nade vše působila na nás ta

NA ZÁVODIŠTI.

anglická hantýrka, která, žel, na celém cvičišti se roztahovala, tak jako bychom ani nebyli mezi svými. Bylo nám bolno u srdce, když jsme slyšeli ty naše hochy odkuďsi od Plzně nebo Čáslavi nebo Písku mezi sebou jen anglicky hovořící, na sebe anglicky pokřikující a nechtěli jsme ani vě-

řiti svému sluchu. Zalilo nás to studem i hněvem, jak ti naši bratři snadno zapomínají své mateřštiny, jak rádi a s jakousi pýchou i mezi sebou užívají jazyka cizího, sami tak

NA ZÁVODIŠTI.

se poddávajíce svému pozvolnému odcizení. Tak si, bratři, nepředstavujeme Sokoly. U nás představa Sokolství jest sloučena s hájením a pěstěním češství, jež tvoří podstatu naši národní, toho češství, jež vane z každého tahu tváře, z každého záchvěvu slova, z každého hnutí mysle, ze všeho toho,

co staletí vypěstila z českého plemene, ať již v povaze, v historii, ať již v řeči a skutcích, ve zpěvu i kroji, v návycích a názorech, zkrátka ve všem tom, čím jeví se naše rázovitost, náš český charakter.

Od této představy daleko ovšem se uchylují ti »Sokolové«, kteří své rodné mluvy tak málo si váží, že jí ani dokonale se nenaučí aneb zúmyslně i mezi svými jiným jazykem nahražují. Pro to neznáme omluvy — to je zrada národní, pro kterou v našich řadách není místa. Jestli kdo se odcizuje nátlakem a násilím naň páchaným, jest hoden politování, kdo tak samoděk činí z pohodlnosti nebo netečnosti, ten páše zlý čin na národu svém, který mu dal život a zděděním nabývané schopnosti.

V tom musíme od Sokolstva amerického žádati opravdové, mužné nápravy. »Sokolstvo v prvé řadě povoláno jest k tomu, aby zachovalo národ svůj při té jarosti všestranné, která národům nedá odumřít, při té síle stálé a svěží, při té zdravosti tělesné, duševní a mravní, která nižádné zkáze vzniknout nedá,« tak zní svatý příkaz Tyršův a poslání sokolské. Zde nemůže býti ani pochybnosti, ani váhání, »vždyť bychom jinak se stali pouhými pitvorami toho, co býti máme a nikoli předními a pevnými zastanci úlohy povšechné, v životě národním nad jiné důležité«. Tedy žádnou polovičatost. Víme ovšem předobře, že mládež Vaše přichází do Vašich jednot již s těmito návyky a slabostmi, ale k tomu právě je naše zřízení, aby ji nejen cvikem tělesným posílilo, ale i mravní její bytost utužilo, její českou povahu utvrdilo. Opomenutí této povinnosti znamenalo by opouštění předního úkolu sokolského, čemuž nelze přec připustiti — — —

Omluvy, že možno cítit česky i při neznalosti jazyka, nelze přec vážně pojímati; náš pojem národní věrnosti, národního vědomí jest neslučitelným s takovýmito názory, jichž hlasatelé přec dobře vědí, že takovéto platonické cítění nelze přenášeti na další pokolení, že v dalším potomstvu úplně zmizí v neporozumění a lhostejnosti. Proto, bratří, na stráž! Utvořte z tělocvičen svých pravé bašty národnosti své, tam střezte drahé odkazy svých otců a udržujte v mládeži své plamen nadšené lásky k národu svému, jehož mluva budiž všem předmětem nejsvětější povinnosti!

Jen tak možno Vám nositi hrdé jméno Sokola a hlásati velká hesla Tyršova. —

Uspořádání závodů bylo velmi nedostatečné; pro ovládání jich nebylo dosti zkušených sil, nebylo s dostatek pevných soudců, a tak postup jich značně uvázl, zejména když náhle v poledne se přihnal zlý orkán, jenž zaplavil cvičiště spoustami vod a znemožnil na několik hodin pokračování v závodech.

Uchýlili jsme se před přívalem lijáku do blízké tělocvičny Sokola Tábor, kdež se nám dostalo od švarných Sokolek výborného pohostění.

SOKOLKY V PRŮVODU

Odpoledne pokračováno v závodech. Mile jsem tu byl překvapen, octnuv se náhle před starým druhem svým, s nímž prožil jsem v čacké družině Tyršově tolik nezapomenutelných chvil, s br. Štulíkem, jehož statečný zjev v téže síle a křeposti mně kynul bodře v ústrety. Br. Štulík stal se v Americe doktorem lékařství a těší se znamenitému jménu. Konal na závodišti zdravotní službu a vítal mne s tím přímým úsměvem, ukazuje řadu bílých svých zubů a natahuje svoji pravici k stisknutí. S radostí ukazoval mi statného hocha, borce, jenž jej na cvičišti vystřídal.

Na večer téhož dne měli jsme navštíviti čtyry slavnostní schůze na počest hostí sletových ve čtyrech různých částech města uspořádané. Rozdělili jsme se na 4 oddíly, abychom vyhověli všem, ale z toho povstala nevole a bouře. Chtěli nás míti všude a všechny. Žádali jsme za omluvu, poukazovali jsme na svoji únavu, na své povinnosti a pod., ale bez výsledku — i nezbylo než rozděliti se aspoň na dvě skupiny, z nichž jedna se odebrala k návštěvě Slovenského Sokola a Sokola »Chicago«, druhá do Slovanské Lípy a Tábora.

Průběh a náladu večerů těch vylíčil věrně br. Oswald ve zprávě své o naší výpravě,*) na niž rád odkazuji. Nám samým bylo líto, že nemůžeme všem vyhověti, tak rádi bychom byli všude a stiskli na okamžik steré ty pravice, jež se k nám vztahovaly k bratrskému objetí. Jak rádi bychom byli celé srdce své otevřeli a hlásali nadšenými slovy hluboké dojmy své — než dny naše byly na krátko vypočteny a my museli si tak mnohé odříci.

V sobotu dne 28. srpna dopoledne dokončeny závody za zřejmé únavy po včerejším vedru a zábavě. Proto nebylo na skoku i běhu možno zaznamenati nijakých nadpoměrných výkonů. Byli jsme velice povděčni technickému odboru Č. O. S., že se usnesl nepřipustiti družstvo naše k závodům — neboť dlouhá cesta, nezvyklý způsob života i ohromná vedra působily zřejmě na jich výkonnost. Svým vystoupením vzorným a ukázkami svého výcviku všestranného prokázali věci daleko lepších služeb.

Závody ukončeny odpoledne o 5. hod., a vyšla z nich statečná četa Cedar-Rapidská jako vítěz ve vyšším oddílu, za ní pak Sokol Newyorkský, třetí Sokol »Chicago«. Z jednotlivců dosáhl nejvyšších úspěchů br. Fr. Jirásek z New-Yorku, druhým byl Rud. Novák z Cedar Rapids. Závodu se súčastnily jednoty z obou táborů, též dělnické jednoty a Slováci.

Odpoledne použili jsme k návštěvě velkolepého národního hřbitova českého, kdež krajané naši našli společný věčný odpočinek. Nalézáte se zde uprostřed českého pohrobiště, výhradně české nápisy na tisícerých hrobech mluví

*) Výprava českého Sokolstva v Americe. Nákladem vlastním. Cena 2 K 40 h.

k vám smutně — co synů a dcer národa našeho opouští rodné kraje a zmírají v cizině, nemohouce doma nalézti výživy a klidu. Zde jsou zas pohromadě, mezi svými ve vlastní půdě, Čechy zabrané! Kéž by i život vykazoval tolik sjednocené síly!

Večer strávili jsme mezi českým lidem při lidové slavnosti v prostranném parku Plzeňského pivovaru. Zábava nelišila se ničím od našich národních slavností, nechyběly tu ani selské kroje, ani české muziky. Uprostřed veseli sešli jsme se s novináři českými k důvěrné poradě o česko-americké informační kanceláři, k níž byl dán panem Korbelem z Prahy finanční podnět. Kancelář ta po odjezdu našem uvedena byla skutečně v život, a koná dnes znamenité služby, seznamujíc jednak veřejnost americkou se snahami českého lidu a sprostředkujíc informace mezi starou a novou vlastí ve všech směrech kulturního i hospodářského žití.

V neděli dne 29. srpna vyvrcholily slavnosti chicagské v obrovské manifestace všeho českého i slovanského lidu, jenž obývá v počtu nejméně půl millionu rušnou metropoli na jezeře michiganském. Ve dni tom vybilo se v pravdě všechno to dlouho připravované napjetí s rachotným otřesem, jenž duněl po všech čtvrtích a ulicích Slovany obývaných a rozvířil až na dno širou tu hladinu, kterou tvoří jich osady. V ten den bylo zajisté vše na nohou a na ulicích, Češi s hrdostí a pýchou vzhlíželi se sami v tom lesklém zrcadle své síly a početnosti, jakož i své národní životnosti.

Byl to jich den, jich český, sokolský den, který patřil zcela nerušeně národnímu jich zanícení, jemuž se oddávali s celou vroucností duše své. V okamžicích těch hnuly se zajisté ve všech srdcích, byť i hluboce leckde utajeny vzpomínky na rodnou vlast, hnuly se svaté pocity českého původu a příslušnosti, a pravda, bolestná i veselá, stála před jich zraky ve své nahotě. Tomuto přívalu radosti a poznání, myslím, že neodolala žádná mysl a tisíce z nich zajisté znovu se vzpružily a osvěžily k novému národnímu životu. Vždyť svátek ten byl právě projevem životní touhy, vše co česky cítí a dýchá dralo se v popředí, aby se účastnilo a se uplatnilo ve společném vystoupení, v tom hřímavém výkřiku českého vědomí v krásném tom městě zahrad uprostřed cizích národností je obklopujících.

Ulice dýchaly českých vzduchem, hlaholily českým jazykem, topily se v záplavě českých barev, jakoby zakrýti chtěly a udusiti všechno cizáctví, a jimi proudily zástupy českého lidu, valily se nepřehledné proudy sokolské — oddávající se s plesem svému, svému dni. Průvod mnoho tisíc účastníků čítající, v němž zastoupeny byly nepřehledné šiky Sokolstva českého v modrých krojích amerických i ve švarném kroji původním, dále Sokolstva polského, chorvatského a slovinského v stejnokrojích, jakož i různé spolky řemeslnické, zábavní, vzdělávací a pod. Bílé kajdy řezníků i tu imponovaly svým malebným zjevem.

SOKOLOVÉ AMERICTÍ V PRŮVODU.

SPOLKY ČESKÉ V PRŮVODU.

Nic vám zde nerušilo illusi domácích našich sletů sokolských. V čele průvodu kráčely čety českých policistů a konec uzavíraly bohatě vyzdobené povozy s allegorickými skupinami, jež poskytly českému farmářstvu z dalekého okolí příležitost pochlubiti se zámožností svojí a pokrokem.

Malá hrstka nás, vyslaných z půdy domácí, byla ovšem na mušce všech a středem neutuchajících ovací platících staré vlasti — daleko, daleko vzdálené. Kráčeli jsme jásající tou bouří nestačíce děkovati na všechny pozdravy, rozrušeni do vrchovaté míry tou zaplavou vroucího vítání a radostného, opojného nadšení kolem nás plesajícího lidu našeho.

Po pochodu téměř dvouhodinovém po dlažbě Chicagských ulic, brzy mezi hustě obydlenými domy, brzy po nezastavených ještě prostorách středem osad různých národů dospěli jsme konečně do široké, krásné Ogden Avennue, kdež na křižovatce 40 ave stojí dřevěný amphiteatr Lawndale-Baseball Parku, poskytnuvši útulku závodům a veřejnému cvičení sokolskému.

Rozsáhlá tribuna byla již při našem vstupu hustě obsazena mnoha tisíci diváků kteří s jásotem ohlušujícím vítají nás a celý průvod na cvičiště vstupující.

Sokolský slet zlákal sem nesčetné zástupy krajanů našich jak žijí v Chicagu, St. Louisu, Cedar Rapids, Clevelandu, Omaze, Wilberu, Dakotě, Detroitu, Pittsburgu, St. Francisku, New-Yorku, Filadelfii, Baltimore ba i z Texasu a Mexika přišli mnozí, aby přítomni byli tomuto velkému dni českému a osvěžili své české vědomí v společném tomto projevu národním. Ti všichni shromáždili se na této prostoře a se srdcem rozechvělým holdovali věci sokolské, jež je sem svedla a tolik jasu vrhla v rozptýlené jich řady.

Průvod rozlil se do všech koutů obrovské arény a zaplnil všechna volná místa a přec ještě venku tísnily se ohromné davy, usilující o vstup, aby přítomny byly spojenému vystoupení Sokolstva.

Již zaznívají veselé zvuky hudby a z pozadí vynořují se proudy sokolských borců, společně se ženami a dorostem a procházejí cvičištěm rozpoutávajíce bouří nadšení, jež se nese celou tou ohromnou prostorou. Z proudů vynořují se pak do popředí dorost mužský i ženský, aby nastoupil k cvičením prostným. Br. Jiroušek ujímá se velení a vyřídiv si svoji drobotinu dává povel k zahájení prostných, jež provedena až do konce hladce a křepce — takže právem snesl se z tribuny příval pochvaly na odcházející řady příštích těch Sokolů a Sokolic. Rázem na to nastoupily ženy ze župy Fügner-Tyršovy, aby provedly povelem br. Buriana cvičení s obroučky rovněž se zdárným úspěchem.

Po nich objevily se na cvičišti vytáhlí, stateční Dalmatinci a podali ukázky cvičení s kopími, načež nastoupili borci ze župy Fügner-Tyršovy ku zvláštním svým cvičením prostným, jež pro neshodu s hudebním doprovodem na počátku

značně utrpěla, než v dalším svém postupu podala pěknou ukázku vycvičenosti mužstva. Cvičením velel br. Bedřich Kostlán.

Po tomto bodu pořadu došlo na naše družstvo, jež pozdraveno vroucně shromážděným lidem, provedlo před zraky jeho svým nepřekonatelným uměním prostná, jimiž vítězili v Luxemburku a která i v Americe působila nejsilnějším dojmen. Ku podivu — i toto obecenstvo, jež na cvičištích uvyklo vídati a obdivovati se především odvážným cvikům na nářadích aneb se dalo uchvacovati závodní horečkou, bylo překvapeno ba strženo cviky prostnými, jichž ladnost a krásná souhra působily jako teplá vláha v aréně horkem rozpálené. Dojem ten nebyl také skutečně překonán dalším cvičením téhož družstva na nářadích, nehledě na to, že vysílení pobytem a rušným životem v Americe jevilo vážné stopy na výkonnosti našich borců.

Překrásným bodem pořadu bylo cvičení bří Slováků s valaškami. Na cvičišti objevily se statečné, plecnaté postavy hochů podkrivaňských v lepém obleku národním, bílé košili s rukávy širokými a bílých těsných gatích, jež upínal široký kožený pas k bokům. Provedli pěkné výrazné cviky prostné s valaškami dle návrhu br. Poláčka, který do nich vdechl šťastně různé rázovité zjevy lidových tanců slováckých. Nádherný to obrázek, na němž jsme mohli oči své nechati i upozorňujeme naň rádi naše Sokoly slovácké pro nejbližší příležitost o budoucím sletu našem.

Následovalo cvičení župy střední s kopími a kroužení kužely Sokolek, jež opět potvrdilo náš názor o výborném směru ve výchově tělesné žen amerických. Ženská něha, smysl pro ladnost a ušlechtilý pohyb ovládaly zřejmě celé cvičení, jež působilo klidným a přec umělým svým provedením daleko mocněji než těžké mety na bradlech a pod. — Americká žena ovšem roste v jiných poměrech než naše, úcta a ohled na ženu jsou v Americe přirozeným zákonem umožňujícím jí klidnější vývoj a hlubší nazírání na přirozené úkoly ženy. Žena vrací se tu sama k sobě, vzdělává se a zdokonaluje se způsobem sobě vlastním a ku podivu — při ideální přímo volnosti v jaké žije — nereflektuje na přiznání mužských práv, nedere se do vřavy veřejných zápasů, doplňujíc občanský život svým věděním, svojí něhou a ušlechtilostí.

Tento krásný tah ženské výchovy působí i zřejmě na celkovou úroveň společenského mravu, který v průměrných třídách jeví nápadnou převahu nad mnohými názory starého světa — o tom ještě jindy se zmíním.

Veřejné cvičení zakončeno společnými cviky prostnými, jež provedlo as 400 borců. Provedení bylo dosti slabé, cvičenci byli nestejnoměrně vycvičeni, někteří ani neznali látku cvičební a proto celku scházelo mnoho na dokonalosti. Patrno, že prostná cvičení dosud jsou tu cvičenci podceňována a proto zanedbávána.

Než — večerní soumrak, jenž zapadnul na cvičiště, obestřel obraz přítmím, jež zakrylo mnohé nedostatky a

SPOLEČNÁ CVIČENÍ PROSTNÁ.

CVIČENÍ HOCHŮ A DĚVČAT.

obecenstvo rozjařené úspěchem dne bylo tímto zakončením cvičení svrchovaně uspokojeno. Celkový dojem vystoupení toho byl slušný a jevil mnoho dobré vůle a upřímné snahy mladých řad sokolských. Kéž vůle ta neklesá a snaha neutuchá!

Po cvičení veřejném uspořádána v areně večerní zábava s pěveckými produkcemi, tanci národními a pod., při čemž br. Dr. Rudiš-Jičinský promluvil k shromážděným o významu a ceně idey sokolské, zejména se zřetelem na poměry americké. Ve chvílích těchto, kde jsme se octli v středu mnohatisícího zástupu českého, obklopeni výhradně českým lidem, v mateřském jazyku svém hovořícím, pějícím a se veselícím, kde zaznívaly zvuky českých hudeb národní písně přednášejících, kde pestřily se české národní i sokolské kroje a před námi české tance se rozvířily — nechybělo nám věru ničeho do dojmu domácího života našeho v staré vlasti. Sletový výbor odevzdal u příležitosti té do rukou br. Dr. Scheinera dar 1250 K pro ohrožené naše jednoty. S jakou radostí odevzdán byl tento a další jednotlivé dary k rukoum našim! Mnohé z nich provázely horké slzy a slova plná vroucnosti a zbožných přání! Jaké to scény dojemné, jež pobouřily celé nitro naše!

Druhého dne v pondělí, pozvala si nás župa Tyrš-Fügnerova k veřejnému cvičení, jež uspořádala na hřišti v parku městském, jejž si krajané naši pokřtili na park Svatopluka Čecha. Opakována tu cvičení, jež župa prováděla předešlého dne na společném vystoupení, tentokráte s větší jistotou a přesností. Patrně se členstvo cítilo více doma a mělo za sebou úspěch včerejší. Po cvičení odebralo se obecenstvo v průvodu do zahrady Plzeňského pivovaru k lidové zábavě, jež sem opět odvedla četné zástupy lidu. Pořadatelé nedali si tu ujíti bohaté nás pohostění, při čemž župě odevzdán medaillon Č. O. S. Dary věnované ohroženým jednotám tu byly rozmnoženy darem 1250 K župou Fügner-Tyršovou.

Téhož dne sešli se zástupcové Národní Jednoty Sokolské, župy Fügner-Tyršovy a Dělnické jednoty sokolské se zástupci sokolského Svazu polského, slovinského a chorvatského k společné poradě o zřízení Svazu Slovanského Sokolstva v Spoj. státech severoamerických. Mezi slovanskými delegáty nebylo neshody o provedení spojení toho, naopak ústy mluvčí jich br. Osady (za Poláky), br. Gazdiče (za Chorvaty), br. Gettinga a Poláčka (za Slováky) ohnivě tlumočeno horoucí přání k rychlému provedení úmyslu toho, kterým by Slovanstvu v Americe v mnoha millionech žijícímu, dán byl popud a vzor k organisování svých zástupů a záslužné práci o sebezachování.

A byl by to opravdu čin obrovského významu a dalekosáhlého účinku vrhnouti v ty bezduché masy slovanské nové spásné heslo, burcující je k povstání pro emancipaci svého Slovanství od pokořujícího, potupného nadvládí cizích elementu, pro probuzení nového, svérázného života slovanského,

jenž by mohl se státi nejvlivnější oporou rozvoje a postupu Slovanstva v starých sídlech žijícího. Myšlenka tato dosud dřímá pod těžkou korou ležící nad ubohým lidem slovanským strádajícím a zmírajícím v uhelných dolech, hutích, jatkách, přístavech a loděnicích, továrnách a rozmanitých podnicích, kdež síly jeho se využitkují raffinovaným způsobem až do poslední kapky krve.

J. ČERMÁK,
spoluredaktor Amerického Sokola.

O lid ten do Ameriky houfně se valící dosud není postaráno, desetitisícové jich, opustivše vlast svoji, v rukou cizích vyděračů, katanským přímo způsobem svaly jich vykořisťujících, hyne a zmírá bez pomoci a slitování. Jest to hlavně ten Slovan, ten tichý, mírný, poddajný Slovan který v nepřehledných zástupech samovolně jde tu v záhubu, na lidské ty jatky, neznající milosrdenství a spásy.*)

*) Kdo nahlédnouti chceš v tyto hrůzy, přečti si knihu Liptona Sinclaira »Jatky« (The Jungle), jež vyšla v překladu Zd. Branta v Laichterově Sbírce krásného písemnictví za 4 K 80 h.

Což divu, že v tom dravém boji o hrdlo, o skývu chleba a kousek lože nezbývá v hlavě pocitu vyššího, že vše se posílá do horoucího pekla a útroby naplňuje toliko hrozné hoře a bezmocný vztek na vše, co znamená svět, co znamená život.

Náš český člověk, intelligencí svojí poměrně nejlépe čelí tomuto osudu, jsou to zejména Malorusové, Rusové, Slováci i Poláci, kteří v mnoha tisících ženou se tu vstříc jisté, neodvratné záhubě.

Ti, kdož šťastně vybředli aneb uhnuli se bahnu tomu, snaží se o překot zajistiti sobě bydlo své, tak že jim málo zbude času k práci a přemýšlení o podstatě vlastní své bytosti.

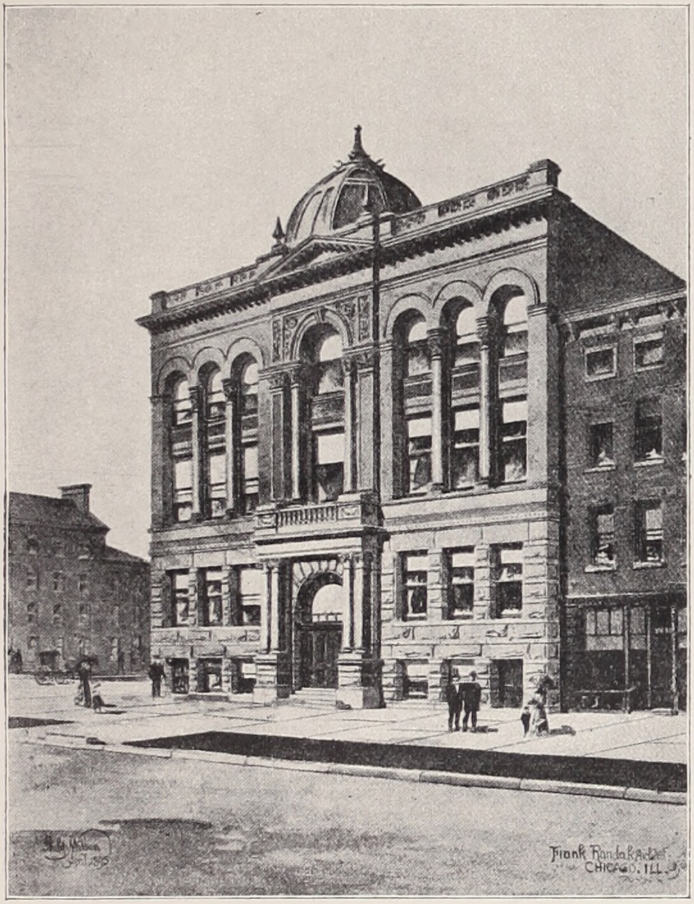
Proto nedivte se, že ti všichni v druhé generaci svojí úplně se assimilují onomu živlu, který tvoří nový americký národ, sklánějící svoji šíji před bůžkem millionářských vykořisťovatelů. Na záchranu toho lidu jest jen jediný prostředek možný, sorganisování probudilých elementů slovanských, sdružení se v obranné falangy, které by se snažily váhou počtu Slovanského lidu docíliti v povolaných sborech, ve veřejných ústavech a zřízeních státních i obecních vlivu na umožnění volného vývoje národního, z něhož by vzešly též instituce na záchranu nových zástupů ze starých sídel do Ameriky se valících.

Český živel poskytuje, byť i v malém, zajímavý příklad snahy této, jež počíná se dařiti, což teprve, kdyby tu stálo všechno Slovanstvo v pevných řadách a prodchnuto pokrevenskými zájmy, jalo se v společných podnicích pracovati na svém povznesení a zachování!

Snaze té příkladem svým předcházeti zajisté v prvé řadě Sokolstvo jest povoláno. Sokolstvo se svým vyhráněným povoláním národním, jež neznamená nic jiného než zachování svéráznosti svého lidu, pěstění typických jeho předností, povznášení jeho přirozené bytosti fysické i mravní. To, co Sokolstvo hlásá o úkolu svém ve vlastním lidu, platí tím více o veškerém Slovanstvu, jež blízko sobě rodem, srdcem i duchem mohlo by v ohroženém svém postavení za okeánem ve spojeném táboře ohromnou vyvinouti sílu na obhájení svých zájmů dosud tak zjevně zanedbávaných. Mám za to, že by příklad Sokolstva musel vyvolati další akce, že by pojem »Slovanství« mohl nabýti i v Americe reelního výrazu ve společné práci ku velkému prospěchu a užitku lidu slovanského. To také bylo tlumočeno ústy zástupců Slovanských a veškeré zraky obráceny na české řady sokolské, jež až dosud dávaly ostatním Slovanům podněty a popudy k práci sokolské.

České Sokolstvo ve chvíli této skytalo smutný obraz rozštěpenosti a svárů, stojíc v několika táborech proti sobě postupujících. Na jedné straně nejstarší a největší organisace Národní Jednota Sokolská s počtem as 80 jednot v šest žup

rozdělených, na druhé straně župa Tyrš-Fügnerova v Chicagu a okolí s 13 jednotami a konečně dělnické jednoty sokolské v New-Yorku a okolí s 15 jednotami. Právem očekávalo se na Sokolstvu českém, že ono vycítivši význam okamžiku,

TĚLOCVIČNA SOKOLA PLZEŇSKÉHO V CHICAGU.

zanechá dalších svárů a scelivši se v jediný, silný tlum, stane v čele seskupených řad slovanských. To očekáváno u příležitosti sletu chicagského, kdy mysle nadchnuty hlubokými dojmy byly přístupnějšími velkým počinům. Žádání za radu a přispění jak sloučení to docíliti měli jsme právem za to,

že nejpřirozenějším krokem k tomu bylo by přimknutí obou menších celků k velkému a staršímu tělesu Nár. Jed. Sok., majícímu již své tradice, rozvětvenou organisaci a ustálené zřízení, ovšem že na základě nově upravených stanov, jak by vyžadoval nový duch, časová potřeba a zvýšené české sebevědomí v řadách sokolských. Aby nově přistupujícím sborům byla ponechána možnost volného vývoje v dosavadních intencích, navrženo, aby jak župa F. T., tak Dělnický Sokol přistoupily jako samosprávné župy k N. J. S. a zejména též aby ponechána byla možnost každému tělesu tomuto i nadále sledovati své účely, zachovávati svůj ráz, používání stejnokroje svého.

Jednalo se především o sblížení hlav a pracovníků, o společný program, k němuž každé ústrojí mělo spěti svým duchem, měl tu nastati ušlechtilý závod, z něhož by zajisté po čase vyšel vítězem ten, jehož snaha, názory a práce byly by se objevily cennějšími a správnějšími. Proto i otázka stejnokroje témuž osudu ponechána.

Náhled ten, zdá se nám, že našel ohlasu na všech stranách. Aspoň byli jsme o tom ubezpečováni. Dělnický Sokol ústy svého mluvčího br. Vosky hájil sice stanovisko pouhého spojení po stránce technické utvořením společného technického orgánu, ale to jen následkem toho, že otázka sloučení nebyla v sdružení tom dříve po oné stránce řešena, a tak zdálo se nám, že dohoda jest zjednána. Došlo i k hlasování a návrh shora nastíněný byl přijat s tím, že má ihned ze súčastněných stran zvolena býti komise, která by podala návrh, jak upravit stanovy N. J. S., aby přání všeobecnému vyhovovaly a umožnily ostatním stranám vstup do jejího středu.

Důsledek tohoto jednání bylo, že v další schůzi slovanských delegátů dohodnuto se i na základních bodech utvoření Svazu Slovanského Sokolstva, jakmile scelení českých řad bude provedeno.

Tak — jak bylo možno doufati — řešení otázky spojení řad sokolských dostalo se do určitých kolejí i byli jsme přesvědčeni, že náš úkol tím také byl ukončen. Slyšeli jsme ohnivá slova o nutnosti sloučení, slyšeli jsme čestné sliby a přísahy i měli jsme za to, že mužové, kteří nás tu ubezpečují o nejlepší vůli pracovati v zahájeném díle, se stejným důrazem slib svůj splní. — Žel, že předpoklady naše nebyly splněny. K sloučení se nedošlo a propasti se později ještě více rozšířily.*)

Dny následovní v Chicagu uprchly nám již jen jako sen. V úterý prohlédli jsme si pověstné jatky chicagské, a od-

---

*) V poslední době znovu jednání o sloučení zahájeno a učiněny prvé kroky k spojení především mezi župou Tyrše-Fügnera a Dělnickým Sokolem, na to pak i s Nár. Jednotou Sokol. Naděje naše tedy snad přece dospívají k svému uskutečnění.

poledne navštívili jsme nádhernou budovu chicagského athletického klubu, jehož přepychové zařízení vzbudilo právem v nás obdiv. Budova mnohopatrová na březích jezera michiganského slouží od paty až k střeše klubovním účelům; v přízemí tvoří skvělou plovárnu a koupelnu, pod střechou pak míčovnu. Jedno patro upraveno v krásnou tělocvičnu, jiné v hříště tennisové, jiné v kuželnu mimo skvělé salony restaurační. Večer jsme byli hosty Sokolů chorvatských v Metropol Hotelu a před půlnocí letěli jsme opět až do Town of Lake, kdež nám na počest uspořádala jednota »Praha« roztomilou besedu, prosycenou vřelým upřímným duchem, při níž starosta br. Václav Topinka a sestra Jos. Havlíková vítali nás jménem shromáždění srdečnými slovy. Neradi loučili jsme se s milými bratry a sestrami v tomto odlehlém koutu Chicaga věrně při praporu sokolském stojícími — než síly naše byly značně již vyčerpány. Ve středu po té navštívili jsme velkolepé domy obchodní, rozsáhlé tunely podúliční i parky, večer pak použit br. Pátkem a Scheinerem k přednášce o poměrech národohospodářských a sokolských v tělocvičně Sokola plzeňského mezi tím co naši borci v Sokole Chicago sešli se s borci americkými ku společnému cvičení. O 10. hod. večerní byli jsme hosty České besedy, jež nám ve svých elegantních místnostech připravila skvělé přijetí.

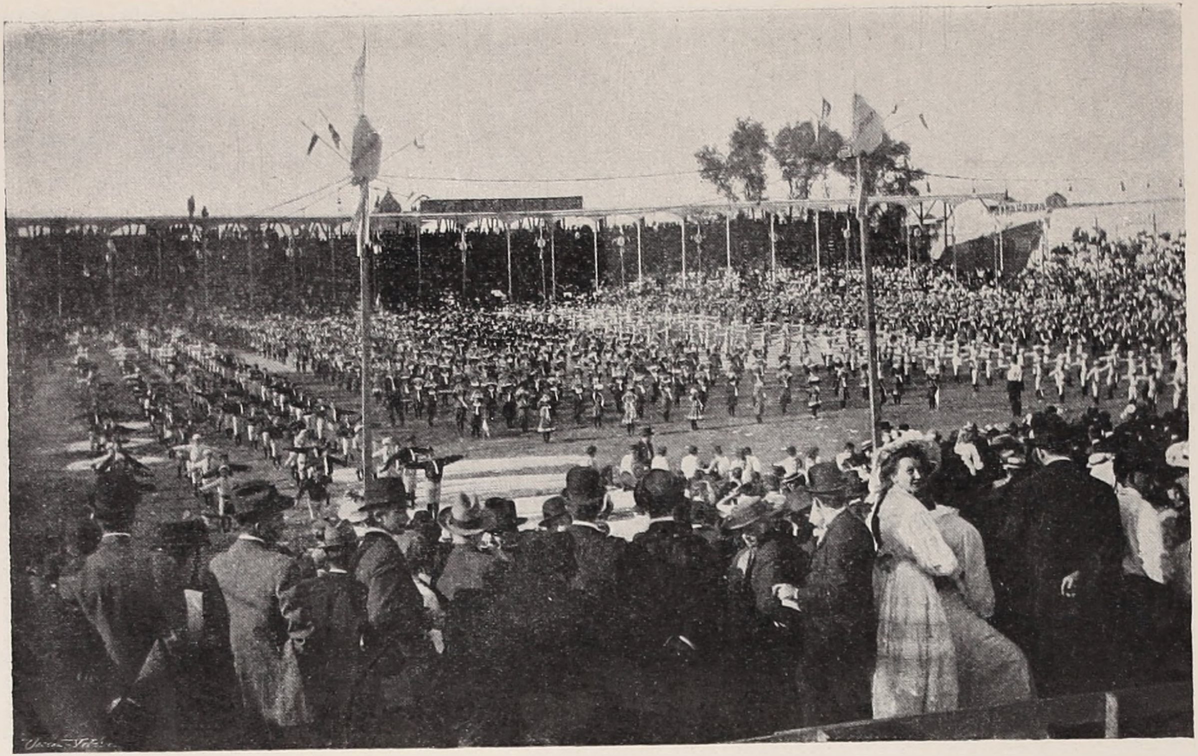
Nadešel poslední den pobytu našeho v Chicagu. Ještě několik návštěv a pak na rychlo upravována zavazadla a sbalovány rozmanité upomínky, jimiž nás zahrnuli krajané naši. Na večer sešli jsme se naposled s četnými přáteli a bratry v hotelu k společné večeři a po srdečném rozloučení odjeli na nádraží, abychom nastoupili zpáteční cestu do vlasti.

Neradi opouštěli jsme Chicago, neboť slavnostní dny poskytly nám málo příležitosti k poznání jeho velkoleposti i k bližším stykům s českými krajany. Šli jsme tu z ručky do ručky, nořili jsme se v slavnostní náladu a po celé dny naslouchali mohutným ohlasům vzníceného citu národního v lidu našem, tak že nezbylo času na mnohé, mnohé co nám tanulo na mysli když jsme pluli k břehům americkým; bylo to vše nad síly naše než my přec jen odnášeli si odtud bohatou kořist zkušeností, navázaných styků a poznání různých zjevů života zdejších rodáků, jež nám budou zdrojem další práce pro společný náš zájem. Jisto je, že Chicagské dny zanechaly v našich srdcích dojem nesmazatelný, že vděčíme rodákům svým za nádherné vzpomínky v nás utkvěvší a tisíceré ty důkazy jich lásky, jimiž nás zahrnuli ve svém objetí.

7*

ČESKÉ DRUŽSTVO CVIČÍ PROSTNÁ.

CVIČENÍ HOCHŮ A DĚVČAT.

IX.

Cleveland. Návrat do vlasti.

Zpáteční naše cesta vedla přes Cleveland, kdež teprve v posledních dnech rozhodnuto učiniti zastávku ku naléhavému přání tamnější veliké české kolonie. Přiznávám se, že jsme nebyli s dostatek informováni o velké početnosti, významu a čilém životě této naší osady, kteráž, jak jsme se předsvědčili, jest jednou z nejživějších a nejčipernějších, zachovávajíc si houževnatě svůj původní národní ráz. Zastávka vyměřena na celý den, což ovšem nestačilo vřelé touze tamních Čechů nás náležitě přijmouti a s námi se sejíti, čemuž především večerní chvíle byla příhodnou. A tak jsme přijeli a odjeli z Clevelandu, zanechavše tam mnoho zklamání a nespokojenosti, ač bez naší viny, a ještě dnes toho želíme, že nám bylo popřáno tak málo příležitosti, abychom krajanům svým stiskli ruku a navštívili je v jich sídlech společenských. K tomu přidružil se i nevhodně po našem soudu volený program návštěvy. Byvše vřele uvítáni a pozdraveni zástupci spolků clevelandských, členy jednot sokolských i delegáty města, byli jsme usazeni v automobily a projeli jsme městem až do rozsáhlé české čtvrti, kteráž jevila zcela ráz čistého, českého města. Patrně že tu český živel je soustředěn a chrání si svůj národní život velice houževnatě. V restauraci Velflově na české Broadway připraveno nám pohoštění a byli jsme zde i pozdraveni zástupcem města a ředitelem veř. prací p. Coleyem, který věnoval výpravě naší velikou pozornost. Zde v tomto českém středisku cítili jsme se v pravdě mezi svými. České prapory, zdobící domy po celé délce rozsáhlé třídy, český hovor, české nápisy vesele nás vítaly na všech stranách a shromážděné davy na ulicích projevovali hlučně radost svoji nad naším příchodem.

Prohlédli jsme si tu i pěknou městskou knihovnu, především českému písemnictví věnovanou, jejíž správkyně radostně nám sdělovala, jak české dítky ji pilně navštěvují a kořistí z knih českých zde uložených pro své vzdělání a české uvědomění. Po té nastoupena v průvodu radního p. Zinnera projížďka nádhernými sady městskými kol břehu jezera, načež jsme byli vezeni daleko, daleko několik mil za město, kdež nám mělo býti ukázáno zařízení městských chudinských dobročinných ústavů. Žádali jsme sice naléhavě, aby od ná-

ÚČASTNÍCI ČESKÉ VÝPRAVY PŘIHLÍŽEJÍ CVIČENÍ VEŘEJNÉMU.

vštěvy té bylo upuštěno a nám spíše ukázány velkolepé průmyslové závody tamnější, neboť znaveni již mohutnými dojmy celé cesty nebyli jsme s to věnovati větší pozornosti ústavům, jež sice samy o sobě jsou velkolepé, ale mají podobných sobě institucí celou řadu u nás. Ale nic platno. Po dlouhé jízdě přibyli jsme k ústavu pro chorobné starce a stařeny na Warrenville, kdež nás průvodce vysadil a sám odjel na návštěvu do nějaké farmy, zanechav nás ve středu zástupu ubohých neduživců, poslední léta svého života zde trávících. Když jsme tu asi půl hodiny marně svého průvodce očekávali, zřekli jsme se plni tísnivého dojmu tohoto okolí pocty, která nám prý zde byla správou ústavu připravena a vsednuvše do automobilů utíkali jsme z tohoto místa lidské bídy a utrpení do města zpět. Letmo učiněna návštěva u rady městské, načež jsme spěchali do jiné čtvrti české, kdež v krásné budově české národní síně u přítomnosti na rychlo shromážděných krajanů jsme byli pozdraveni p. Václ. Šneidrem, jedním z předních českých publicistů amerických, který o český živel americký má nepopíratelných zásluh. Uvítal nás významným proslovem:

»Je nám velice líto,« pravil, »že poněkud zhatilo se nám, co chystali jsme k vašemu uvítání. My zde v Clevelandu nevěděli jsme o vašem příjezdu do našeho města. A proto nebylo nám možno uvítati vás, jak bylo naším přáním. Mínili jsme vám dokázati, že náš zdejší český lid dosud má duši naplněnou láskou ku staré vlasti. Chtěli jsme vás přesvědčiti a vám dokázati, že Češi clevelandští nezapomínají na češství a na svůj kulturní úkol. Nedovedete si představiti, s jakou radostí čekali jsme zprávu, že na cestě ku sletu sokolskému zastavíte se v našem městě, jak plesali jsme, když přistáli jste v New-Yorku, jak toužili jsme po vás, a dnes nám dopřáno uvítati vás v našem středu nejen co Čechy, nýbrž co zástupce všeho Slovanstva.

Selhalo nám, že nezastavili jste se v českém Clevelandu a lituji, že za tak krátkou dobu, co meškáte mezi námi, za několik jen odměřených hodin nemohli jsme vás přesvědčiti, že český Cleveland není tak bohatý jako Chicago a není tak stěsněný jako New-York, nýbrž jest dosti rozlehlým a rozkošným k bydlení. Zde v Clevelandu vůbec nenaleznete domu, který by nebyl obklopen zahrádkou. Nikde není rodinný život lepší, než u nás. V protokolu trestního soudu naleznete ku podivu málo českých jmén, v trestních ústavech jest Čech vzácností, vůbec rubrika zločinců českých jest v našich listech takřka neznáma.

Jméno Čech požívá zde zvuku lepšího, nežli kterýkoli jiný národ zde zastoupený — Němce vyjímaje. Náš lid súčastňuje se samosprávy více a platněji, než kterýkoliv jiný národ. Lid náš však vyniká tím, že nezapomíná na svoji starou vlast. Překvapilo by vás, vážení hosté, kdybyste pobyli zde déle a mohli sledovati, s jakými zájmy sledujeme vaše zápasy. I doufám, že domůžete se velikého a konečného svého cíle.

Vítám a zdravím vás jménem Sokola, vítám a zdravím vás jménem všech Čechů katolických, vítám a zdravím vás jménem všech Čechů protestantských, vítám a zdravím vás jménem veliké a vznešené naší společné věci, která nezná rozdílu. My všichni toužíme k cíli — a tím je naše vlast. Vaší návštěvou cítíme se mladšími a k vlasti bližšími. Děkujeme vám a doufáme pevně, že opětně k nám zavítáte, že tato návštěva není poslední. Povzbuďte nás v hlásání mohutnosti našeho lidu a nezapomínejte, že zde máte silný a poctivý český lid. Na zdar!«

Jásot přímo bouřlivý byl odpovědí na řeč páně Šneidrovou. Řečník odměněn byl nádhernou kyticí svěžích květin, podanou mu slečnou M. Kulhánkovou a stejně i družina českých hostí obdarována byla květinami.

Poděkovavše mluvčímu a přítomným krajanům neradi vsedali jsme do vozů a spěchali z náruče rodáků svých k nastoupení další cesty, mezitím co v několika síních českých jsme byli očekáváni četnými krajany, jichž v Clevelandu prý na 60.000 žije. Nechať nás omluví za sklamání námi nezaviněné a vedou na dále sobě čile a zdárně na prospěch a chloubu českého živlu amerického. Vlak unášel nás temnou nocí kol jezer a pak po vysokém břehu Hudsonu do New-Yorku, kam jsme záhy přibyli, pozdravováni vesele českým lidem, nás již očekávajícím. Toho dne zdál se nám New-York ještě milejším a my s radostí opětovali jsme veselé pozdravy, jež nám ze všech stran v české čtvrti vstříc zaznívaly. Zde ztrávili jsme ještě několik příjemných hodin a byli jsme svědky nové manifestace české, připravené na uvítání sokolských závodníků z Chicaga se vrátivších. Na večer uspořádán na rychlo velkolepý průvod, který v záři ohňostrojů prošel českými ulicemi až do Sokolny, kdež borcům připraven dojemný pozdrav. Péčí dam klubu, příznivkyň a manželek Sokolů, uspořádán tu večer na rozloučenou, při čemž nám byl odevzdán na paměť výpravy naší krásný, bohatě vyšívaný praporec a vřelým proslovem pí. Jahodové v ruce naše předán. Po projevu díků vůdce výpravy, dále starostky pí. Veselé a místopředsedy br. Jahody rozloučil se s námi jménem přítomných br. Frank, jehož slova zde v krátkosti uvádíme. Pravil:

»Bratří! Ocitli jsme se na rozhraní, kdy jest se nám s vámi loučiti. Stali jste se nám neobyčejně milí. Víme, že jste unaveni, požadavky na vás kladené byly přílišné, proto obmezím se jen na málo slov. Prosím, bratří, abyste př' příjezdu do Čech tlumočili drahé vlasti naší vroucí dík za to, že vás sem vyslala jako prvé poselstvo. Nikdy vám toho nezapomeneme, obraz váš vryl se hluboko do našich srdcí. Bylo to první podání ruky přes Oceán, cítili jsme zde poprvé blízký tlukot českých srdcí, jež se zase přesvědčila, že česká větev v Americe není větví schnoucí, vadnoucí, nýbrž že jest v ní mnoho života, že jest tu na tisíce Čechů a Češek, kteří netoliko česky mluví, ale i česky cítí, kteří s upřímným zá-

jmem sledují boje, vedené ve staré vlasti a jsou ochotni nejen slovy, ale i skutky napomáhati v tomto boji.

Návštěva vaše probudila to české vědomí, jež zde dřímalo, roznítila je v plný žár. Vzpomínám slov velkého našeho Jana Nerudy: Bude-li kažný z nás z křemene, jest celý národ z kvádru — a stejně i zde, budou-li uvědomělí Češi a Češky pracovati jedenkaždý ve své rodině, pak dá se docíliti velmi mnoho. Výmluvná slova, jež jsme slyšeli z vašich úst, budou nám stále zníti. Viděli jsme a cítili jsme, jak horoucně milujete drahou vlast — a to se nás hluboce dotklo. České cítění se zde jistě vzpruží — to viděli jste již ve všech osadách českých, kamkoli jste přišli. Všude objevení se vaše vyvolalo takový ohlas, že jste se snad toho ani nenadáli. Každý však viděl ve vás kousek té drahé české vlasti, viděl, že vlast nezapomněla na nás a poslala nám sem nejintelligentnější družinu, nejvzácnější muže.

Výprava dodělala se velkých praktických účinků. Založen býti má Všeslovanský svaz sokolský, jehož důsledky dnes, kdy teprve je v počátcích, nemožno ani dosti ocenit. Ale dalšího mnoho se ještě ukáže, zejména po stránce národohospodářské.

Vracím se k tomu, co slíbily naše ženy, že totiž chtějí vychovávati české syny a dcery. Když dovedou tento slib splnit, bude to jen nejkrásnější výsledek, že lepšího si nemohou hosté naši ani přáti.

Poselstvo toto bylo první výpravou sokolskou a my těšíme se, že to nebyla návštěva poslední. Když první tato výprava dovedla vyvolati takové nadšení, jakého jsme zde nikdy před tím nebyli svědky, jak velké výsledky musí míti opakování těchto návštěv.

Vyřiďte pozdrav naší vlasti a nejvřelejší dík za to, že touto návštěvou na nás vzpomněla!«

Tiskli jsme s pohnutím drahým bratřím i družkám ruce a srdce naše překypovala díkem za krásné okamžiky nám v středu krajanů českých v Americe připravené. Poslední den pobytu našeho v New-Yorku věnován uspořádání našich věcí, na večer pak sešli jsme se naposledy s milými družkami Sokolkami, jež účastnily se V. sletu všesokolského v Praze a nás v New-Yorku zahrnovaly sterými pozornostmi a drahými nám úsluhami. Vzpomínáno tu velkolepých dnů sletových, které tolik opravdového nadšení zanechaly v prsou dívek v cizím ovzduší americkém již vyrostlých a jichž ony podnes vzpomínají se srdcem zaníceným. Při rozloučení zároveň učiněny byly sliby opětného shledání v Praze o příštím sletu všesokolském.

V úterý dne 7. září ráno putovali jsme v přístaviště H o b o k e n, kamž přeochotný a horlivý br. P i l n á č e k zavazadla naše již byl dopravil. Vstoupili jsme na obrovský parník »korunní princ Vilhelm«, provázeni až na samotnou

palubu přečetnými zástupy přátel newyorkských, s nimiž nám se tu bylo rozloučiti, s některými na vždy, s některými snad k novému setkání po několika letech. Lodní signál naposled zahoukl pekelně, kotvy vytaženy, poslední stisk ruky a již loď zvolna se odvrací a velebně se noří do vln zátoky, provázena pozdravy velikých zástupů na břehu se tísnících. Stojíme nepohnutě na palubě a kyneme klobouky a šátky zástupu, který čím dále tím drobnějším se stává a na konec mizí na obzoru. Ještě jednou v mysli posíláme vděčné pozdravy přes vlny a pak uvelebujeme se na lodi, kdež jest nám pobýti 7 dlouhých dnů cesty přes oceán. Zvyklí již pohledu na pěnící se vlny, na kolébavý let lodi a život na ní, oddáváme se s rozkoší línému odpočinku, po němž jsme po vzrušujících dnech našeho třínedělního pobytu tolik toužili. Cesta byla prvé 2 dny velice příjemná. Moře klidné ukázalo nám všecky své krásy, ba jednoho večera připravilo nám nádhernou podívanou po západu slunce, vykouzlivši na obloze čarovný obraz pohádkovité jakési krajiny v nejskvělejších barvách tonoucí. Plni zbožného úžasu, uchváceni silným dojmem tím nořili jsme se v toto velkolepé divadlo, jemuž není rovno a jež vylíčiti bylo by jen chabým pokusem. Druhá část plavby byla však krušná. Ostrý severní vítr rozčeřil moře a počal se strany pohrávati naší lodí tak krutě, že rázem všichni cestující a s nimi i většina výpravy naší podlehli mořské nemoci, jež činí celý život tak nevýslovně protivným. Bylo nás jen málo, kteří odolali nemístnému tomuto žertu oceánu a snažili se na palubě za každou cenu vzdorovat jeho útokům. Loď kymácela sebou s boku na bok tak důkladně, že jsme přecházejíce napříč palubu zároveň se zdviháním protějšího boku stoupali jistě že ve sklonu 45° proti pohybu. Byly to tři dny krušné pro ty, kteří podlehli. Za to vítězům kynula nádherná podívaná na zdouvající se vlny, brzy hlubokou kotlinu, brzy celé pohoří před námi tvořící a rozrážející se v stříbrnou pěnu, povrch moře přelévající. Konečně blížili jsme se břehům evropským a naděje vstupu na pevnou zemi překonala všechna strádání. Již objevují se na obzoru anglické majáky, přístavní pevnosti a konečně vjíždíme do zálivu, střeženého celou smečkou válečných lodí, torpedovek, mír Evropy chránících. Ještě jeden den plavby kanálem La Manche a konečně stojíme v přístavu brémském, kdež vstupujeme na pevnou půdu, abychom po pevnině nastoupili cestu do domoviny.

— — — — — — — — — —

Výprava naše skončena a poslání naše naplněno. Obohaceni vzácnými, trvalými dojmy vrátili jsme se v otčinu, jsouce vděčni příležitosti, která nás zanesla v střed krajanů našich amerických. Malá hrstka naše nemohla ovšem způsobiti převratu, ale učinili jsme seč síly naše byly, abychom přesvědčili rodáky své o vřelém zájmu staré vlasti na jich osudu, abychom v nich posílili vědomí národního jejich původu a povzbudili je k dalšímu úsilí o sebezachování. Jsme přesvědčeni, že výpravou naší hnuli jsme sterými srdci českými, že

přiměli jsme české duše k přemýšlení o podstatě jich českého života a podnítili je k stykům duševním se starou vlastí, jež s nimi počítá jako s vlastními syny.

Nechať první pokus ten i v budoucnosti následován jest novými dalšími podněty a podniky ve prospěch českého živlu v staré i nové vlasti strádajícího.

Zprávou touto nevyčerpali jsme bohatou látku, k níž podnět dán byl návštěvou naší v Americe a vrátíme se k ní s radostí a vděčným uznáním ochoty a lásky nám v tak velké míře projevené.